

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatams vertinimas

Baigiamasis magistro projektas

Karolina Valentaitė

Projekto autorė

Doc. dr. Asta Baliutė

Vadovė

Kaunas, 2022

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatams vertinimas

Baigiamasis magistro projektas

Verslo ekonomika (6211JX042)

Karolina Valentaitė

Projekto autorė

Doc. dr. Asta Baliutė

Vadovė

Doc. dr. Daiva Laskienė

Recenzentė

Kauno technologijos universitetas

Ekonomikos ir verslo fakultetas

Karolina Valentaitė

Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatams vertinimas

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad:

1. baigiamąjį projektą parengiau savarankiškai ir sąžiningai, nepažeisdama(s) kitų asmenų autoriaus ar kitų teisių, laikydamasi(s) Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo nuostatų, Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) intelektinės nuosavybės valdymo ir perdavimo nuostatų bei Universiteto akademinės etikos kodekse nustatytų etikos reikalavimų;
2. baigiamajame projekte visi pateikti duomenys ir tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti teisėtai, nei viena šio projekto dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar elektroninių šaltinių, visos baigiamojo projekto tekste pateiktos citatos ir nuorodos yra nurodytos literatūros sąrašė;
3. įstatymų nenumatytų piniginių sumų už baigiamąjį projektą ar jo dalis niekam nesu mokėjęs (-usi);
4. suprantu, kad išaiškėjęs nesąžiningumo ar kitų asmenų teisių pažeidimo faktui, man bus taikomos akademinės nuobaudos pagal Universitete galiojančią tvarką ir būsiu pašalinta(s) iš Universiteto, o baigiamasis projektas gali būti pateiktas Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėjant galimą akademinės etikos pažeidimą.

Karolina Valentaitė

Patvirtinta elektroniniu būdu

Valentaitė Karolina. Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatams vertinimas. Magistro baigiamasis projektas / vadovė doc. dr. Asta Baliutė; Kauno technologijos universitetas, Ekonomikos ir verslo fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): Socialiniai mokslai, Ekonomika.

Reikšminiai žodžiai: *makroekonominiai veiksniai, pardavimų pajamos, baldų gamybos sektorius, veiklos rezultatai.*

Kaunas, 2022. 73 p.

Santrauka

Remiantis Lietuvos statistikos departamento, įvairių bankų periodiškai teikiamomis Lietuvos makroekonominėmis apžvalgomis, Lietuvos baldų gamybos sektorius yra vienas pagrindinių apdirbamosios pramonės sektorių, kuris sukuria didelę dalį šalies pridėtinės vertės. Šis sektorius sukuria daug darbo vietų, išlaiko gana aukštą darbo užmokesčio lygį, beveik 68 proc. produkcijos eksportuojama į užsienį. Tai tik įrodo, kad Lietuvos baldų gamybos sektorius yra svarbus tiek visai ekonominei šalies būklei, tiek ir kiekvienam vartotojui. Tačiau yra pasigendama ekonominių išvalgų ir iš užsienio ir Lietuvos mokslininkų, kurie analizuotų makroekonominių veiksnių įtaką šio sektoriaus įmonių veiklos rezultatams.

Tyrimo objektas. Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatai.

Tyrimo tikslas. Nustatyti makroekonominius veiksnius, turinčius įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti baldų gamybos sektoriaus svarbą šalies ekonomikai ir aplinkos veiksnių aktualumą įmonių veiklai.
2. Ištirti įmonių veiklą nusakančius rodiklius, bei įmonių veiklos aplinkas.
3. Išskirti makroekonominius veiksnius, galinčius daryti poveikį įmonių veiklos rezultatams.
4. Nustatyti ryšį tarp makroekonominių veiksnių ir Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų.
5. Atlikti Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų 2021 metų prognozę.

Išnagrinėjus mokslinę literatūrą, nustatyta, kad pagrindiniai makroekonominiai veiksniai darantys įtaką įmonių veiklos rezultatams yra bendrasis vidaus produktas, infliacija, nedarbo lygis, darbo užmokestis, tarptautinės prekybos balansas, tiesioginės užsienio investicijos. Pardavimų pajamos buvo pasirinktos kaip įmonės veiklos rezultatus makroekonomikos kontekste reprezentuojantis rodiklis.

Išanalizavus rodiklius, pagal regresinę analizę, galima teigti, kad padidėjus bendrojo vidaus produkto apimtims 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos didėtų 1,59 proc. O 1 proc.

padidėjęs nedarbas, lemtų pardavimo pajamų mažėjimą 0,80 proc. Valstybės skolos padidėjimas 1 proc., turėtų teigiamai paveikti baldų gamybos sektoriaus pajamas, kurios didėtų 0,94 proc. Pardavimo pajamos didėtų 1,04 proc., jei šalyje vidutinis darbo užmokestis padidėtų 1 proc. Tuo tarpu vienu procentu didėjant importui ir eksportui, pardavimo pajamos atitinkamai didėtų 1,73 proc. ir 1,60 proc. Tiesioginių užsienio investicijų įtaką taip pat svarbi ir šiam rodikliui padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus pardavimo pajamos augtų 1,15 proc.

Valentaitė, Karolina. Assessment of the Influence of Macroeconomic Factors on the Performance Results of Lithuanian Furniture Manufacturing Companies. Master's Final Degree Project / supervisor assoc. prof. dr. Asta Baliutė; School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Social Science, Economics.

Keywords. Macroeconomic factors, sales revenue, furniture manufacturing sector, performance results.

Kaunas, 2022. 73 p.

Summary

According to the Lithuanian macroeconomic reviews provided periodically by the Lithuanian department of statistics and various banks, the Lithuanian furniture manufacturing sector is one of the main manufacturing sectors which generates a large part of the country value added. The sector creates a lot of jobs place's and maintain relatively high wage levels of jobs also 68 percent's products are exported abroad. This only proves that the Lithuanian furniture manufacturing sector is important both for the entire economic situation of the country and for every consumer. However, there is a lack of economic insights from foreign and Lithuanian researchers who would analyse the impact of macroeconomic factors in the performance of companies in this sector.

Object of research. Performance results of Lithuanian furniture manufacturing companies.

Purpose of research. To identify macroeconomic factors affecting the performance of Lithuanian furniture manufacturing companies.

Task of research:

1. To discuss the importance of the furniture manufacturing sector to the national economy and the relevance of environmental factors to the activities of companies.
2. To study the indicators describing the activity of companies and the operating environments of companies.
3. Identify macroeconomic factors that may affect the performance of companies.
4. To determine the relationship between macroeconomic factors and sales revenue of Lithuanian furniture manufacturing companies.
5. To perform the forecast of sales revenue of Lithuanian furniture manufacturing companies in 2021.

Based on the analysis of scientific literature, it was found that the main macroeconomic factors influencing the performance of companies are gross domestic product, inflation, unemployment rate, wages, international trade balance, foreign direct investment. Sales revenue was chosen as an indicator representing the company's performance in a macroeconomic context.

After analysing the indicators, according to the regression analysis, it can be stated that an increase in the volume of gross domestic product by 1 percent would increase the sales revenue of enterprises in the furniture manufacturing sector by 1,59 percent's. 1 percent an increase in unemployment would lead to a decrease in sales revenue of 0,80 %. A 1 % increase in government debt is expected to have

a positive impact on revenue in the furniture manufacturing sector, which would increase by 0,94 %. Sales revenue would increase by 1,04 % if the national average wage increases by 1 %. Meanwhile, a one percent increase in imports and exports would increase sales revenue by 1,73 percent and 1,60 percent respectively. The impact of foreign direct investment is also important, and if this indicator increases by 1 %, the sales revenue of the furniture manufacturing sector would grow by 1,15 %.

Turinys

Lentelių sąrašas.....	10
Paveikslų sąrašas	11
Įvadas.....	13
1. Makroekonominių veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriui vertinimo svarba ir problematika	15
1.1. Lietuvos baldų gamybos sektoriaus rodikliai ir svarba šalies ekonomikai	15
1.2. Įmonių veiklai įtaką darančių aplinkos veiksnių vertinimo svarba ir problemos.....	20
2. Įmonių veiklos rezultatų ir makroekonominių veiksnių ryšio teoriniai aspektai	24
2.1. Įmonių veiklą charakterizuojantys rodikliai ir jų vertinimas	24
2.2. Įmonės aplinkos svarba jos veiklos rezultatams.....	31
2.3. Makroekonominiai veiksniai, darantys įtaką įmonių veiklos rezultatams	35
2.3.1. Bendrojo vidaus produkto rodiklio ir įmonės veiklos rezultatų ryšys.....	36
2.3.2. Infliacijos įtaka įmonės veiklos rezultatams.....	37
2.3.3. Nedarbo įtaka įmonės veiklos rezultatams	38
2.3.4. Valstybės skolos įtaka įmonės veiklos rezultatams.....	40
2.3.5. Namų ūkių pajamų įtaka įmonės veiklos rezultatams	40
2.3.6. Tarptautinės prekybos įtaka įmonės veiklos rezultatams	41
2.3.7. Tiesioginių užsienio investicijų įtaka įmonės veiklos rezultatams.....	42
3. Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams vertinimo metodika	44
4. Makroekonominių veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams tyrimas	48
4.1. Baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams įtaką darančių išorinės aplinkos veiksnių lyginamoji analizė	48
4.2. Išorinės aplinkos veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriaus rezultatams vertinimas	54
4.3. Baldų gamybos sektoriaus veiklos rodiklių prognozė.....	63
Išvados ir rekomendacijos	65
Literatūros sąrašas	67
Informacijos šaltinių sąrašas.....	73
Priedai.....	74
1 priedas. Koreliacinė analizė.....	74
2 Priedas. Pardavimų pajamų ir BVP regresinė analizė	75
3 Priedas. Pardavimų pajamų ir nedarbo lygio regresinė analizė.....	76
4 Priedas. Pardavimų pajamų ir valstybės skolos regresinė analizė.....	77

5	Priedas. Pardavimų pajamų ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio regresinė analizė	78
6	Priedas. Pardavimų pajamų ir importo apimčių regresinė analizė	79
7	Priedas. Pardavimų pajamų ir eksporto apimčių regresinė analizė	80
8	Priedas. Pardavimų pajamų ir tiesioginių užsienio investicijų apimčių regresinė analizė	81
9	Priedas. Daugianarės regresinės analizės skaičiavimų rezultatai	82

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Verslo aplinkos komponentai ir veiksniai (sudaryta autorės pagal Svetikas, Arimavičiūtė, 2012).....	33
2 lentelė. BVP samprata.....	36
3 lentelė. BVP nustatymo būdai (sudaryta autorės, remiantis Snieška ir kt., 2005).....	37
4 lentelė. Nedarbo samprata (sudaryta autorės).....	38
5 lentelė. Tarptautinės prekybos samprata.....	41
6 lentelė. Koreliacijos koeficiento ryšio skalė (sudaryta autorės, remiantis Kušleikienė, Šivičkienė, 2021).....	45
7 lentelė. Koreliacinės analizės rezultatai.....	55

Paveikslų sąrašas

1 pav. Lietuvos baldų gamybos sektoriaus sudaromos dalies apdirbamojoje pramonėje pokytis, proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis).....	16
2 pav. Baldų sektoriuje veikiančių ūkio subjektų dinamika 2010-2021 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	16
3 pav. Baldų gamybos sektoriuje dirbančių asmenų dinamika 2010 – 2021 K2 (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	17
4 pav. Baldų gamybos sektoriaus ir šalies vidutinio darbo užmokesčio (bruto) dinamika 2010 – 2020 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamentu)	18
5 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos, tūkst., € ir pokytis 2010 – 2020 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis).....	19
6 pav. Pardavimų pajamos pagal realizavimo kryptis 2010 – 2020 metais, proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamentu)	20
7 pav. Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų skaičiaus ir makroekonominių rodiklių dinamika proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis).....	22
8 pav. Finansinių ataskaitų elementų grupės. (sudaryta autorės, remiantis Valkauskas, Mackevičius (2010) ir Audito ir apskaitos tarnyba duomenimis).....	25
9 pav. Pelningumo rodiklių klasifikavimas (remiantis Mackevičius, Poškaitė, Villis, 2011)	26
10 pav. Pagrindinių makroekonominių rodiklių poveikis įmonių pardavimo pajamoms (sudaryta pagal Bonča, Tajnikar ir kt., 2017; Schiller, Gebhardt, 2018; Slaviskaitė, Koniuchovaitė, Stanislovaitytė, 2017).....	44
11 pav. Lietuvos bendrojo vidaus produkto apimtys 2010 – 2020 m., mlrd. €. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	48
12 pav. Suderintas vartotojų kainų indeksas 2010 – 2020 m., proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	49
13 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje 2010 – 2020 m., proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	50
14 pav. Lietuvos valstybės skola (Mlrd. €) ir santykis su BVP (proc.) 2010 – 2020 m. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis).....	51
15 pav. Vidutinis darbo užmokestis 2010 – 2020 m. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	52
16 pav. Lietuvos importo ir eksporto apimtys 2010 – 2020 m., mlrd. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	53
17 pav. Tiesioginės užsienio investicijos 2010 – 2020 m., mlrd. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)	54
Kintamasis	55
18 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo bendrojo vidaus produkto apimčių.....	56

19 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo šalies nedarbo lygio	57
20 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo valstybės skolos apimčių	58
21 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo vidutinio darbo užmokesčio dydžio	59
22 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo importo apimčių 60	
23 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo eksporto apimčių 61	
24 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo tiesioginių užsienio investicijų apimčių	62
25 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų prognozė 2010 – 2021 m. (sudaryta autorės)	64

Įvadas

Tyrimo aktualumas. Baldų gamybos sektorius yra svarbi dalis Lietuvos pramonėje. Šis sektorius sukuria daug darbo vietų, kuria ir didina bendrąjį vidaus produktą, o baldų eksportas yra vienas sparčiausiai augančių šalyje. Be to Lietuvos baldų gamybos sektorius paskutinius dešimt metų pasižymėjo sparčiais augimo tempais ir yra vienas iš pagrindinių apdirbamosios pramonės augimo variklių. Lietuvos baldų gamybos sektoriaus stiprybė yra tai, kad šis sektorius turi ilgametę patirtį, gamybos infrastruktūra išvystyta, o gamintojai lanksčiai prisitaiko prie kiekvieno kliento poreikių.

Baldai yra neatsiejama šiuolaikinio žmogaus gyvenimo dalis. Pagal norus ir paskirtį vartotojai ieško ir renkasi baldus pagal patogumo aspektus darbui bei poilsiui, tiek pagal išvaizdos, dizaino aspektus baldus derinant prie namų ar darbo aplinkos interjero. Ir nors baldai nėra pirmo būtinumo prekė, tačiau pastaruoju metu šios prekės paklausa stipriai išaugo. Paklausos augimas ne pirmo būtinumo prekei rodo vartotojų gyvenimo gerėjimą, namų ūkių pajamų augimą. Be to tokią baldų paklausos augimą paskatino ir COVID – 19 pandemija. Nors per pirmą karantiną baldų gamybos apimtys sumažėjo, o tam turėjo įtakos ir pardavimai vietinėje rinkoje, tiek ir pardavimai užsienyje, bet vėliau baldų paklausa šoktelėjo į viršų. Šį šuolį paskatino tai, jog daugelis dirbančiųjų buvo priversti savo darbo aplinką perkelti į namus, todėl išaugo stalų, įvairių kėdžių gamyba. Dėl ilgesnio laiko, praleisto namuose vartotojai pradėjo ir namų atnaujinimo darbus. Tad šiai dienai baldų gamintojai stebi išaugusį virtuvės baldų, miegamojo, vaikų kambario baldų poreikius. O atsigaunanti viso pasaulio ekonomika, vėl gražina tarptautinės prekybos mastus, kuri skatina didesnes gamybos apimtis, didėjančią konkurenciją, bei kainų stabilizavimą.

Taigi baldų gamybos sektorius yra svarbus vartotojams, patenkinti savo poreikius. Taip pat sektorius labai reikšmingas šalies ekonominei situacijai, BVP, eksporto augimui, bendrai šalies ekonominei gerovei. Tačiau trūksta užsienio ir Lietuvos mokslininkų tyrimų, ekonominių apžvalgų, kurios nagrinėtų ekonominių veiksnių poveikį baldų gamybos įmonių rezultatams.

Tyrimo problema. Esant sparčiai globalizacijai ir glaudiems šalių santykiams vis svarbiau tirti įvairius išorinės aplinkos veiksnius, kurie daro įtaką įmonių veiklai. Berčiūnas, Bakanauskas (2020); Danilevičienė, Lukšytė (2017); Jurkaitienė, Kiyak, Bružaitė (2017); Kavaliauskienė, Latvėnienė (2018); Rakauskienė, Tamošiūnienė (2013); Skipitis (2020); Škėlaitė, Mačiulytė – Šniukienė (2019) tyrė makroekonominių veiksnių svarbą ir turima įtaka skirtingiems sektoriams, įmonių strategijoms, konkurencingumui, veiklos efektyvumui, mokumui. Autoriai teigia, kad makroekonominis poveikis gali pasireikšti sėkminga veikla, verslo tęstinumu bei plėtra arba netikėtai iškilusiomis problemomis, padidėjusia rizika ar net bankrotu. Dažniausiai analizuojami tokie makroekonominiai rodikliai kaip infliacija, bendrasis vidaus produktas, tiesioginės užsienio investicijos, eksportas ir importas, nedarbo lygis. Autoriai išskiria, kad šie veiksniai turi įtakos ne tik valstybės ekonomikos rezultatams ar prognozei, bet ir turi įtakos sektorių, įmonių veiklos rezultatams. Išanalizavus mokslinę literatūrą, pastebima, kad makroekonomikos veiksnių poveikis dažniau yra nagrinėjamas tarp pačių veiksnių ir tiriama jų priklausomybė. Bet tyrimų, kurie nagrinėtų makroekonominių veiksnių pasikeitimų įtaką Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams, jų priklausomybę su išorinės aplinkos veiksniais, trūksta.

Tyrimo objektas. Lietuvos baldų gamybos įmonių veiklos rezultatai.

Tyrimo tikslas. Nustatyti makroekonominius veiksnius, turinčius įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti baldų gamybos sektoriaus svarbą šalies ekonomikai ir aplinkos veiksnių aktualumą įmonių veiklai.
2. Ištirti įmonių veiklą nusakančius rodiklius, bei įmonių veiklos aplinkas.
3. Išskirti makroekonominis veiksnis, galinčius daryti poveikį įmonių veiklos rezultatams.
4. Nustatyti ryšį tarp makroekonominių veiksnių ir Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų.
5. Atlikti Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų 2021 metų prognozę.

Tyrimo metodai. Mokslinės literatūros analizė, statistinių duomenų ir finansinių rodiklių lyginamoji analizė, dinaminių eilučių analitinių rodiklių skaičiavimas, koreliacinė analizė, tiesinės regresijos ir daugialypės tiesinės regresijos analizė.

1. Makroekonominių veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriui vertinimo svarba ir problematika

Daugiau nei dešimtmetį baldų gamybos sektorius pasižymėjo augimo tempais, o taip pat šis sektorius stipriai prisideda didinant apdirbamosios pramonės sukuriama pridėtinę vertę Lietuvoje. Tačiau siekiant jog sektoriaus įmonės veiktų efektyviai būtina atsižvelgti į daugelį veiksnių. Vieni svarbiausių veiksnių yra makroekonominiai (išorės) veiksniai, kuriems dažniausiai įmonės negali daryti įtakos, turi prisitaikyti prie esamos situacijos. Būtent dėl to labai svarbu išsiaiškinti Lietuvos baldų gamybos įmonių padėtį, pastarojo dešimtmečio dinamiką ir išorinius veiksnius turinčius įtakos jų veiklos rezultatams.

1.1. Lietuvos baldų gamybos sektoriaus rodikliai ir svarba šalies ekonomikai

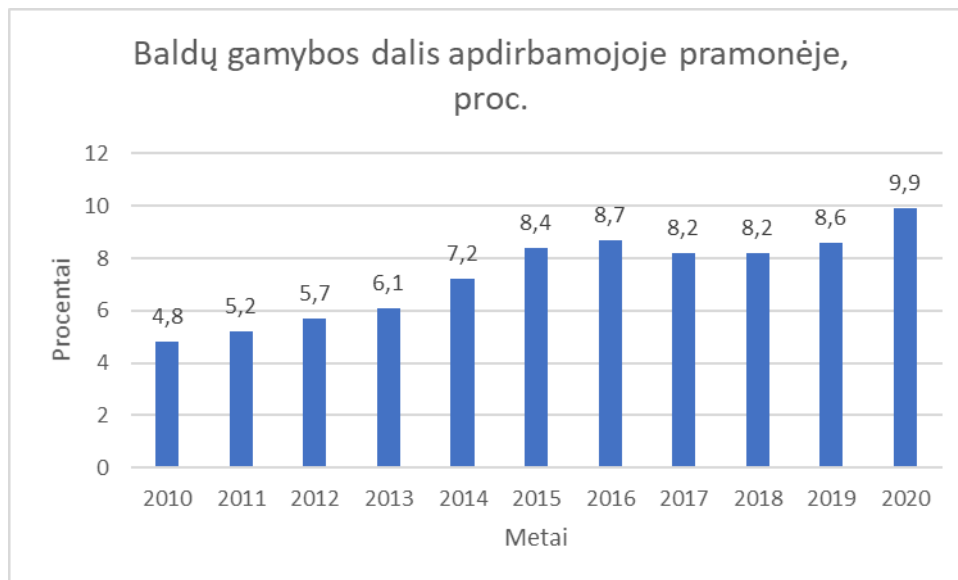
Lietuvos medienos apdirbimo pramonė yra viena iš seniausių pramonės šakų Lietuvoje. Medienos paruošimas, popieriaus bei baldų gamyba yra pagrindinės šios pramonės šakos sudedamosios dalys (Čepinskis, Bendoraitienė, 2012).

Pirmosios baldų gamybos įmonės Lietuvoje susikūrė dar XIX amžiuje. Tačiau po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šis sektorius susidūrė su prisitaikymo prie rinkos pokyčių problemomis, bet tinkamai įsisavintos investicijos į naujus įrenginius, darbuotojų kvalifikaciją padėjo baldų pramonei įgauti konkurencinį pranašumą. 1996 metais kelioms Lietuvos baldų pramonės įmonėms pradėjus bendradarbiauti su baldų prekybos ir gamybos koncernu „IKEA“ baldų gamybos sektorius Lietuvoje pradėjo sparčiai plėstis, taip pat šis bendradarbiavimas padėjo įsitvirtinti ir tarptautinėje rinkoje. Šiai dienai baldų gamybos pramonės sektorių galima įvardinti kaip vienu iš pagrindinių Lietuvos ekonomikos varikliu. Šis pramonės sektorius yra nuolat augantis, atsinaujinantis ir užimantis svarbią vietą kuriant pridėtinę vertę Lietuvoje.

Pagal ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių yra išskiriamos keturios Lietuvos baldų gamybos grupės (Lietuvos statistikos departamentas):

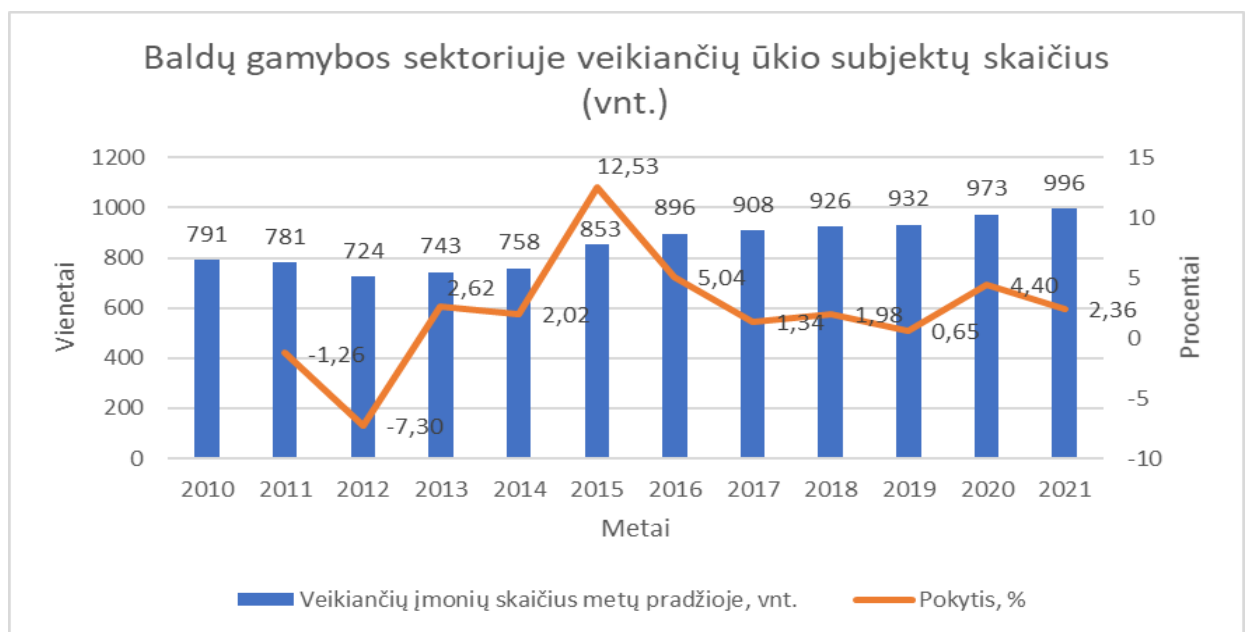
- Įstaigos ir prekybos įmonių/parduotuvių baldų gamyba;
- Virtuvės baldai;
- Čiužinių gamyba;
- Kitų baldų gamyba.

Siekiant apžvelgti baldų gamybos sektoriaus svarbą ir problematiką, pirmiausia apžvelgsime baldų gamybos dalį visoje apdirbamojoje pramonėje.

1 pav. Lietuvos baldų gamybos sektoriaus sudaromos dalies apdirbamojoje pramonėje pokytis, proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Baldų gamyba Lietuvoje tampa vis svarbesniu sektoriumi. Kaip jau buvo anksčiau minėta tai vienas pagrindinių pridėtinę vertę kuriančių sektorių. Pagal 1 pav., matyti jog analizuojamu laikotarpiu baldų gamybos dalis apdirbamojoje pramonėje buvo kintanti. Nuo 2010 metų baldų gamybos dalis apdirbamojoje pramonėje padidėjo 106 proc. ir 2020 metais siekė 9,9 proc. visos apdirbamosios pramonės.

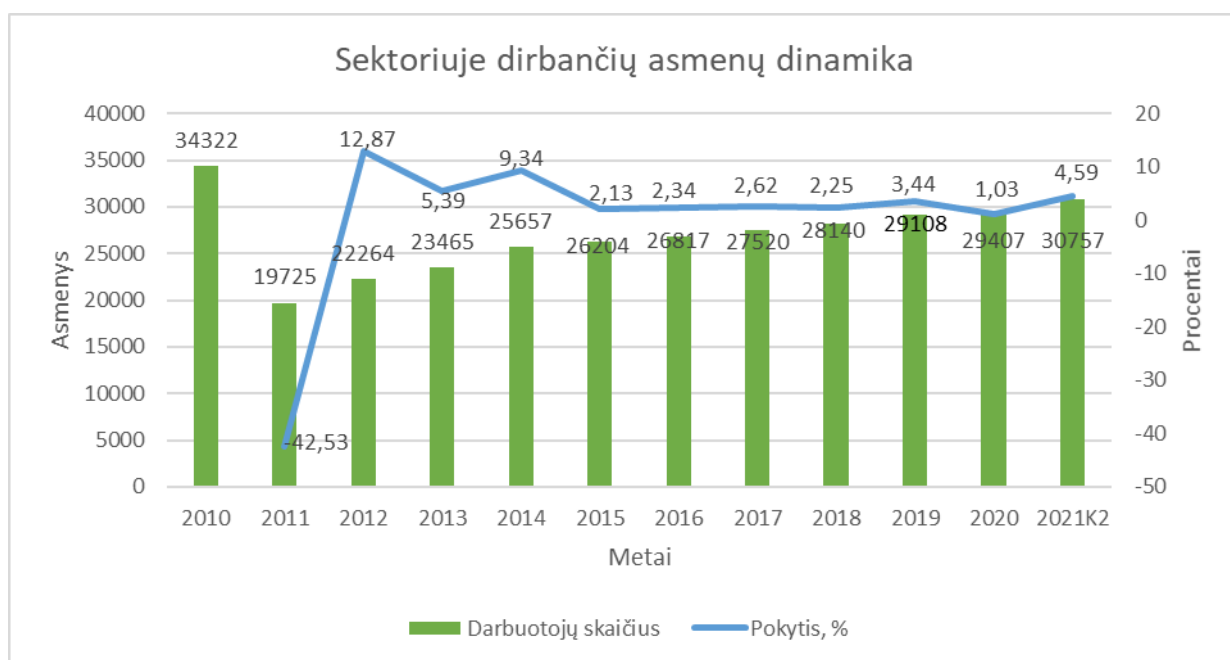

2 pav. Baldų sektoriuje veikiančių ūkio subjektų dinamika 2010-2021 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Lietuvos baldų gamybos sektoriuje įmonių skaičius nuo 2013 metų nuolat didėjo (2 pav.). 2011 metais matomas 1,26 proc. mažėjimas, o 2012 metais buvo net 7,30 proc. mažėjimas. Tokiam įmonių skaičiaus mažėjimui įtakos turėjo pasaulinė ekonominė krizė, po kurios pasaulio ekonomika visiškai atsigavo apie 2012 – 2013 metus, todėl ne visi ūkio subjektai pajėgė išlikti rinkoje. Tačiau pasaulinei ekonomikai atsigaunant ir stabiliai augant pradėjo daugėti ir naujų ūkio subjektų. Didžiausias įmonių

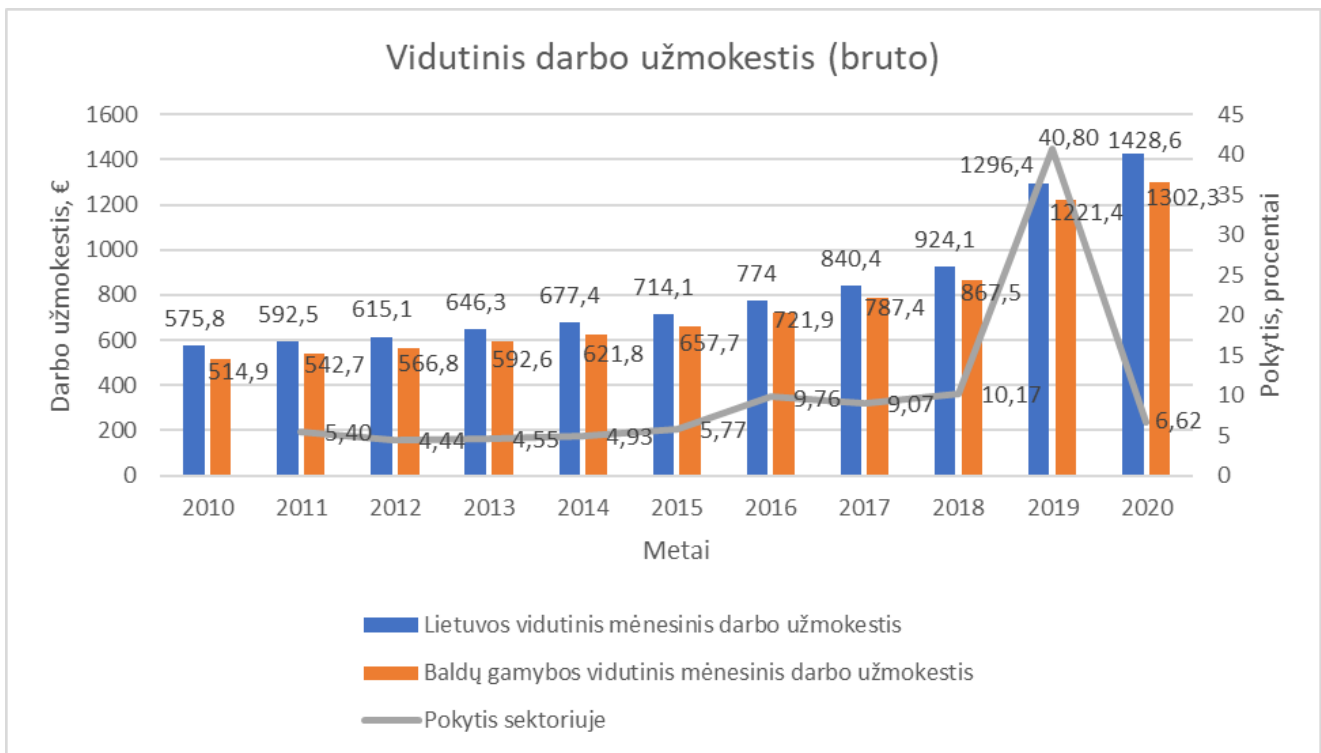
skaičiaus šiame sektoriuje augimas nagrinėjamu laikotarpiu matomas 2015 metais ir siekė 12,53 proc. Tuo tarpu mažiausi augimo tempai buvo 2019 metais ir siekė 0,65 proc. Svarbu atkreipti dėmesį, jog 2020 – 2021 metais, tai yra pandemijos nuo Covid – 19 laikotarpiu, baldų gamybos sektoriuje įmonių daugėjo. 2020 metais sektoriaus įmonių skaičiaus augimas siekė 4,40 proc. Vadinasi baldų gamybos sektoriaus produkcija išliko paklausi, tam daug įtakos turėjo vykę karantinai, didžioji dalis visuomenės daugiau laiko praleido namie, daugiau asmenų savo darbo vietas perkėlė į namus, todėl atsirado poreikis sukurti namuose komfortišką, ergonomišką ir patogią aplinką, kurioje būtų galima susikaupti ir darbui, bei ramiam poilsiui.

Didėjantis įmonių skaičius sektoriuje reikalauja ir didesnio skaičiaus dirbančių asmenų baldų gamyboje.

3 pav. Baldų gamybos sektoriuje dirbančių asmenų dinamika 2010 – 2021 K2 (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

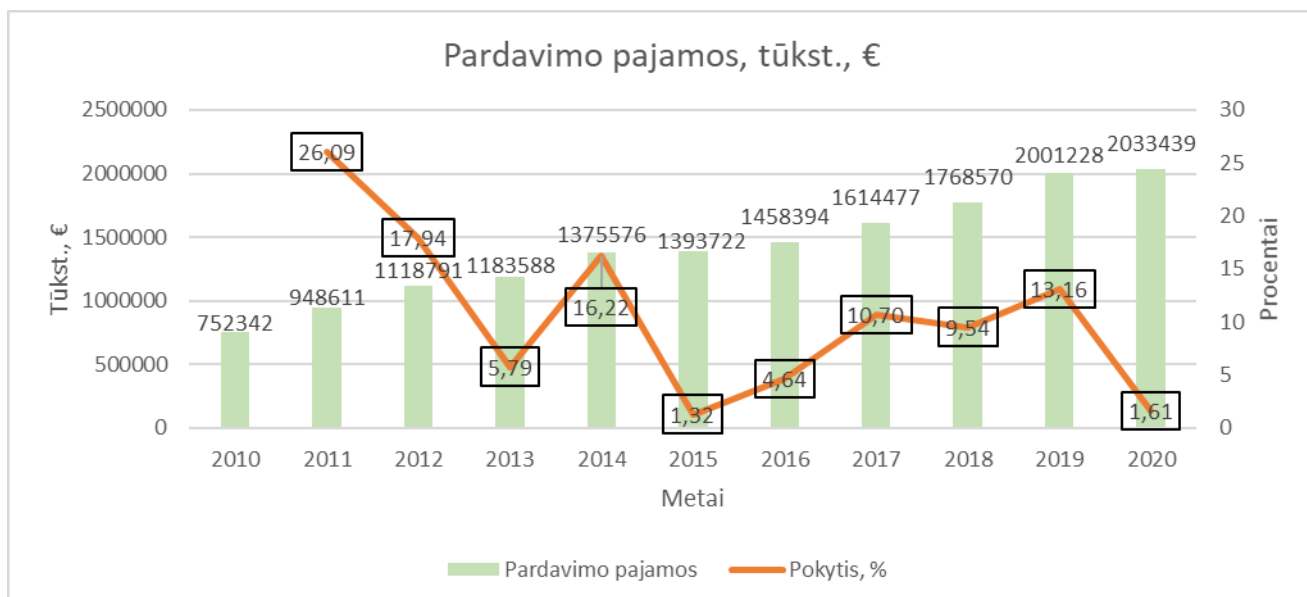
Iš 3 pav. perteiktų duomenų matyti, kad baldų gamybos sektoriuje didžiausi metiniai darbuotojų augimo tempai fiksuojami 2012 ir 2014 metais, atitinkamai augę 12,87 proc. ir 9,34 proc. Bet 2011 metais darbuotojų skaičius mažėjo net 42,53 proc., kurią lėmė buvusi pasaulinė krizė. Tačiau po 2012 metų, pradėjus atsigauti ekonomikai, pradėjo daugėti baldų gamybos įmonių (2 pav.), tuo pačiu ir dirbančiųjų šiame sektoriuje. Iš 3 pav. matyti, jog dirbančiųjų skaičius pastaraisiais metais nuolat auga. Per 2021 metų pirmus du ketvirčius dirbančiųjų sektoriuje skaičius išaugo net 4,59 proc. Galima teigti, jog tokiam augimo tempui įtakos turėjo Covid – 19 pandemija ir dėl jos padidėjusi baldų paklausa. Tačiau, dar vis dirbančiųjų skaičius sektoriuje yra mažesnis nei buvo 2010 metais.

4 pav. Baldų gamybos sektoriaus ir šalies vidutinio darbo užmokesčio (bruto) dinamika 2010 – 2020 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamentu)

4 pav. pateikto darbo užmokesčio dinamika 2010 – 2020 metais rodo, kad baldų gamybos sektoriuje vidutinis bruto darbo užmokestis auga. 2018 ir 2019 metais augimo tempai buvo didesni nei 10 proc. 2019 metais darbo užmokesčio augimas sektoriuje siekė net 40 proc. Tokiam darbuotojų atlyginimų augimui įtakos turėjo nuo 2019 metų sausio 1 dienos įsigalioję mokesčių sistemos pakeitimai, kai dalį mokesčių susimoka pats darbuotojas, tuomet priskaičiuotas atlyginimas padidėjo, didėjo ir valstybės tarnautojų atlyginimas, kas lėmė vidutinio darbo užmokesčio augimą šalies mastu. Taip pat didėjo minimalus mėnesinis atlyginimas visoje šalyje. Baldų gamybos sektoriaus vidutinis mėnesinis darbo užmokestis yra šiek tiek žemesnis nei visos šalies vidutinis rodiklis. Tačiau šis skirtumas nėra didelis, visu analizuojamu laikotarpiu sektoriaus darbo užmokestis buvo artimas valstybės rodikliui.

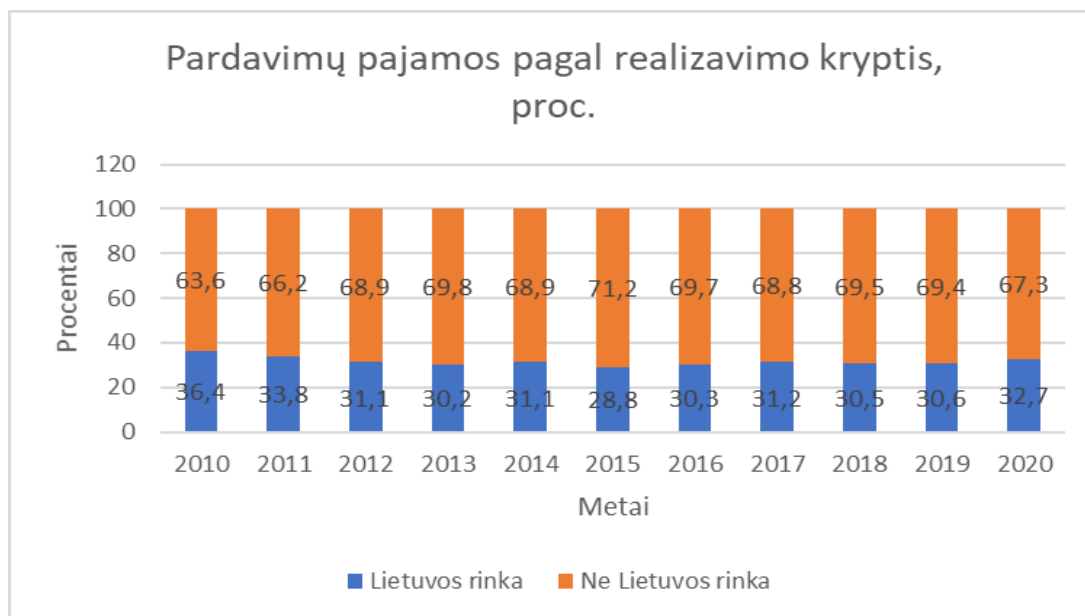
Augant įmonių skaičiui baldų gamybos sektoriuje, didėja ir bendros baldų gamybos pardavimų pajamos. Iš 5 pav. pateiktų duomenų matyti, kad pardavimų pajamos analizuojamu laikotarpiu nuolat didėjo. Baldų gamybos įmonių pajamos per visą analizuojamą laikotarpį, 2010 – 2020 metai, padidėjo 170 proc. arba 1281 tūkst., €.

5 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos, tūkst., € ir pokytis 2010 – 2020 metais (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Didžiausias pajamų augimas matomas 2011 metais, atsigauant ekonomikai visame pasaulyje, ir siekė 26 proc. 2012 ir 2013 metais augimo tempai lėtėjo, tačiau išliko aukšti, atitinkamai 17,94 ir 5,79 proc. 2014 metais pardavimų pajamos didėjo 16,22 proc. O kitais metais įmonių pajamos nežymiai augo (1,32 proc. augimas). Iki 2019 metų pardavimų pajamos intensyviai augo ir 2019 metais buvo fiksuotas 13,16 proc. augimas. Galima daryti prielaidą, kad šiame laiko intervale pardavimų pajamos sparčiai augo dėl naujų rinkų pritraukimo. Tam įtakos turėjo 2014 metais Rusijos taikytas embargas lietuviškoms prekėms, dėl ko Lietuvos baldų gamintojai buvo priversti ieškoti naujų rinkų. Ir nors kelis metus šis sektorius išlaikė aukštus augimo tempus, tačiau 2020 metais augimas siekė tik 1,61 proc. Tačiau būtina paminėti, kad pajamų augimas išlieka, nors ir lėtesnis. Taip pat išlaikyti pajamų augimą tiek ekonominio nuosmukio metu, tiek pakilimo metu padeda Lietuvos įmonių bendradarbiavimas su IKEA koncernu.

Augančios pardavimo pajamos Lietuvos baldų sektoriuje rodo, kad kasmet didėja gaminamų baldų apimtys, bet dėl mažos Lietuvos rinkos didelė dalis produkcijos turi būti eksportuojama, o eksportas yra laikomas tiek ekonomikos augimo varikliu, tiek ir vienu svarbiausių veiksnių kiekvienam verslui siekiančiam efektyvumo, didėjančio pelno bei plėtros.

6 pav. Pardavimų pajamos pagal realizavimo kryptis 2010 – 2020 metais, proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamentu)

6 pav. duomenys rodo, jog didžioji dalis Lietuvoje pagamintų baldų yra realizuojami eksportuojant. Eksporto apimtys visu analizuojamu laikotarpiu buvo panašios, vidutiniškai apie 68 proc. visų pardavimo pajamų yra gaunama iš eksporto. Analizuojamu laikotarpiu daugiausia eksportuota buvo 2015 metais, kai pardavimo pajamų dalis iš užsienio rinkų sudarė 71,2 proc. visų pardavimo pajamų. Tuo tarpu mažiausiai pardavimo pajamų iš eksporto buvo gauta 2010 metais ir pastarosios sudarė 63,6 proc. visų pardavimo pajamų.

Pagal 2018 metų duomenis Švedija yra pagrindinė Lietuvoje pagamintų baldų importuotoja. Į šią šalį eksportuojami baldai sudaro 19 proc. visų eksportuojamų baldų vertės. 11,1 proc. eksportuojamų baldų vertės tenka Vokietijai, o Jungtiniai Karalystei – 10,2 proc. eksportuojamų baldų vertės. Tarp ne Europos Sąjungos šalių didžiausia eksporto partnerė yra Norvegija, šiai valstybei teko 8,2 proc. Lietuvos baldų sektoriaus eksporto vertės.

Apibendrinant galima teigti, kad baldų gamybos sektorius yra labai svarbus Lietuvos ekonomikai. Šis sektorius sukuria daug darbo vietų (2020 m. – 29407 dirbančiųjų sektoriuje), darbo užmokesčio lygis gana aukštas, nežymiai skiriasi nuo šalies vidurkio. Eksportas yra svarbus visoms šalims, o dėl mažos vietinės rinkos, didžioji dalis Lietuvoje pagamintų baldų yra eksportuojama. Eksporto apimtys vidutiniškai apima 68 proc., pagamintos produkcijos pardavimo pajamų. Tai įrodo, kad šiam sektoriui labai svarbūs yra makroekonominiai veiksniai ir juos būtina tirti, analizuoti.

1.2. Įmonių veiklai įtaką darančių aplinkos veiksnių vertinimo svarba ir problemos

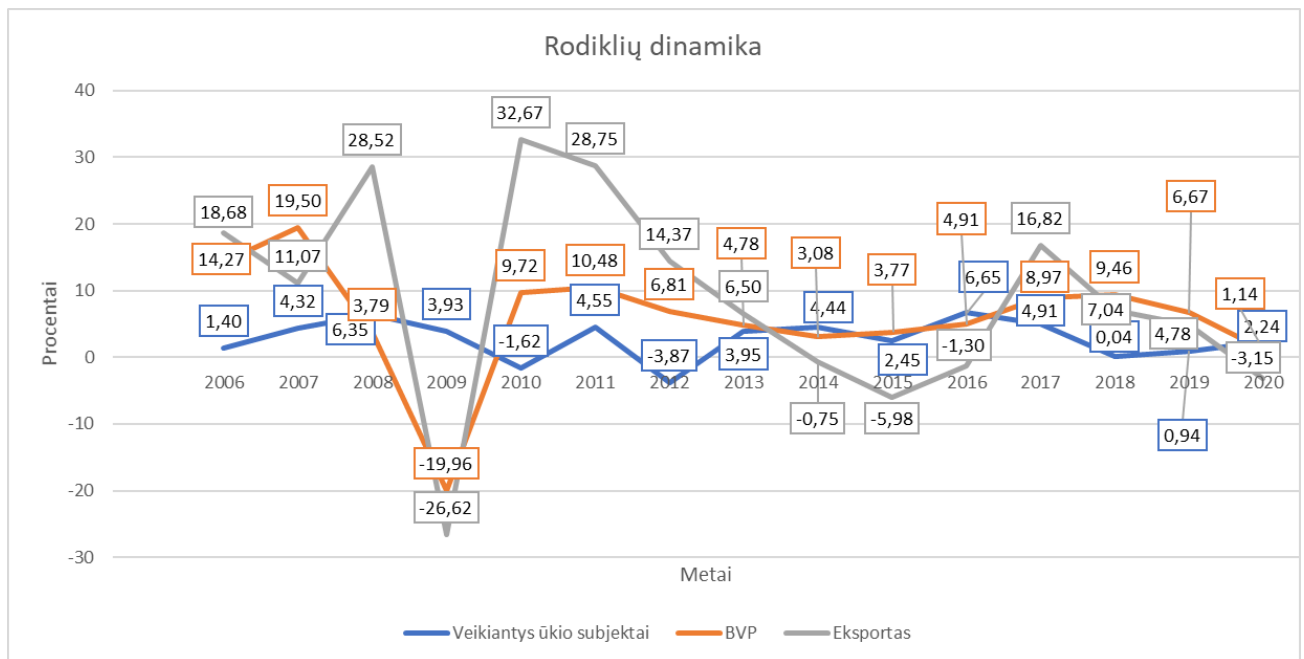
Šiandieninėje nepastovioje ir nuolatos kintančioje aplinkoje įmonėms tenka spręsti problemas susijusias ne tik su vidiniais veiksniais, tokiais kaip augantys vartotojų norai, konkurentai, tiekėjai, tačiau ir su didelę reikšmę turinčiais išoriniais veiksniais. Įmonių aplinkai įtaką daro visos šalies ūkis, kuris neatsiejamas nuo teisinės bei įstatyminės bazės, vykdomos verslo politikos. Ir labai svarbu paminėti, kad įmonės negali paveikti išorinės aplinkos veiksnių, tačiau privalo prie jos prisitaikyti. O tai parodo šių veiksnių įtakos įmonių veiklos rezultatams vertinimo būtinybę.

Böhm (2017); Čiegis (2012); Sirola, Pitesa (2018); Stundžienė, Bliėkienė (2012), teigimu, makroekonominė aplinka, tai visumą visų įvairių veiksnių, turinčių įtaką valstybės, regiono, sektoriaus, įmonės veikimui. Makro aplinka ir jos pokyčiai veikia verslo sprendimus dėl turimų ir busimų išlaidų, skolinimosi bei investavimo galimybių. Verslo sugebėjimai įvertinti makroekonomikos aplinką, ir pastovus šios aplinkos pokyčių sekimas nulemia įmonės efektyvią veiklą visais ekonomikos svyravimo etapais, atskleidžia naujas galimybes įgyti pranašumą prieš konkurentus, be to gali palengvinti ir nepalankią aplinkos pokyčių įtaką. Dažniausiai yra rekomenduojama kokybinė makroekonomikos aplinkos analizė, kuri atliekama pasitelkiant PEST, SWOT, PĮSETA analizės metodus, kurių funkcija atskleisti makroekonomikos veiksnių įtaką dabartinei ar numatyti būsimą įtaką verslo veiklai.

Įvairiose moksliniuose šaltiniuose, straipsniuose galima rasti įvairių pramonės šakų ar mokslinių tyrimų ekonominės krizės, nedarbo lygio, eksporto, migracijos problemų kontekste. Kai kurie autoriai (Madhaven, Sharafuddin, Wangtueai, 2021; Matovic, 2020; Sammut-Bonnici ir Galea, 2015) įmones skirsto pagal jų dydį ir dažnas tyrimo objektas būna smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių PEST analizė. Mokslinės literatūros nagrinėjimas parodė, kad įvairios institucijos, organizacijos (TVF, PPO ir kt.) pateikia statistinių duomenų tyrimų rezultatus, ekspertų vertinimo tyrimus ir prognozes. Nemažiau tyrimų laiko skiriama BVP, importo ir eksporto, tiesioginių užsienio investicijų, infliacijos arba gyventojų pajamų, prekių kainų analizei ir problemų pateikimui. Tokia tyrimų įvairovė atskleidžia, kad įmonių veiklos rezultatų ir šių makroekonominių rodiklių dinamikos priklausomybė yra mažai ištirta.

Kadangi ūkio subjektų taupymo, investicijų ir išlaidų sprendimus veikia makroekonominiai rodikliai, tai pastarieji turi įtakos ir įmonių veiklos rezultatus (Lileikienė, Jermakovičienė, 2011). Didėjančios prekių ir paslaugų kainos skatina vartotojus paskirstyti savo pajamas ir sumažinti išlaidas ne pirmo būtinumo prekėms. Vadinasi, įmonėms, kurios gamina tokias prekes, arba teikia ne pirmo būtinumo paslaugas, pajamos ir kartu pelnas mažėja. Pajamų ir pelno mažėjimas dažnu atveju gali daryti įtaką ir kitiems makroekonomikos rodikliams, tokiems kaip nedarbo lygio didėjimui.

Finansų ir ekonomikos krizė 2008-2012 m. parodė, kokią didelę įtaką turi ekonomika įmonėms ir jų veiklos rezultatams. Sumažėjusi paklausa, komplikuota tarptautinė prekyba, kapitalo rinkos pokyčiai palietė beveik visas įmones. Pagal oficialios statistikos departamentus, tokius kaip Eurostat, ir jų duomenys, galima teigti jog skirtingi pramonės sektoriai nuo krizės nukentėjo skirtingai ir taip pat nevienodai pradėjo atsigausti po krizės. Daugelis autorių pripažįsta, kad makroekonominiams procesams svarbią įtaką turi valstybės vaidmuo ir ši įtaka pasireiškia įvairių reguliavimų ir valdymo funkcijų priėmimu, taip siekiant užtikrinti ekonominį ir politinį stabilumą. Tačiau ir Lietuvos atveju ir daugelių kitų šalių vyriausybių taikyta į taupymą nukreiptos finansinės priemonės, tokios kaip mokesčių didinimas ir viešųjų išlaidų mažinimas, tik dar labiau pagilino krizės daromą įtaką (Adam, Iacob, 2012).

7 pav. Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų skaičiaus ir makroekonominių rodiklių dinamika proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Remiantis 7 pav. matomais duomenimis galima teigti, kad yra gana ryški priklausomybė tarp ūkio subjektų skaičiaus ir makroekonominių rodiklių. 2005 – 2007 metais, augant ekonomikai įmonių skaičius padidėjo 5 proc. Nuo 2007 metų šalyje prasidėjo ekonominė krizė ir 2008 metais ekonomikos nuosmukis sąlygojo ir ūkio subjektų skaičiaus ženklų mažėjimą. Iš grafiko matyti jog iki 2009 metų mažėjo ir makroekonominiai rodikliai. Per 2008 metus įmonėms pradėtų bankrotų skaičius išaugo 58 proc., o sekančiais metais, pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, bankrotų skaičius padidėjo net 93 proc. 2009 metais eksportas mažėjo 26,6 proc. Tačiau kaip staigiai eksportas mažėjo, taip pat staigiai šis rodiklis išaugo. Bet nuo 2010 iki 2015 metų pastebimas eksporto mažėjimas. Prie šio proceso prisidėjo ir Rusijos politika orientuota prieš lietuviškus produktus ir vėliau, 2014 metais, pradėtas žemės ūkio ir maisto embargas. Makroekonominių rodiklių augimo lėtėjimas matomas ir nuo 2017 metų. Per šį laikotarpį buvo ne viena makroekonominė priežastis eksporto augimo lėtėjimui, pavyzdžiui: Brexit, problemos Vokietijos automobilių pramonėje, prekybos karai. 2020 metų eksporto kritimą lėmė COVID – 19 pandemija. Daugeliui valstybių pradėjus taikyti griežtus karantino apribojimus, stabdant kai kurių įmonių veiklą, sumažėjus transporto paslaugų paklausai sumažėjo ir eksporto apimtys. Daugiausiai šiais metais prie eksporto mažėjimo prisidėjo plastikų ir jų dirbinių, elektros mašinų ir įrenginių, baldų, trąšų ir medienos bei jos dirbinių eksportas (Lietuvos statistikos departamentas). Makroekonominių rodiklių mažėjimas šiais laikotarpiais parodo įmonių problematiką siekiant prisitaikyti prie pasikeitusių šalies bei pasaulio ekonominių sąlygų. Taigi tokia bendra pirminė analizė leidžia teigti, kad įmonių veiklos rezultatams įtakos turi esama ekonominė situacija šalyje ir pasaulyje.

Apibendrinant pastebimą, kad įvairių pramonės sektorių įmonių veiklos efektyvumui ir stabilumui būtina stebėti išorinę aplinką ir ją analizuoti. Priklausomai nuo atskirų mokslinių tyrimų keliamų tikslų analizuojami skirtingi makroekonominiai veiksniai ir išskiriami juos apibūdinantys rodikliai. Įmonių veikloje įprastai taikomi tokie makroekonominiai rodikliai kaip BVP, infliacijos ir nedarbo lygio, prekybos balansas, tiesioginės užsienio investicijos. Kadangi makroekonominių rodiklių pokyčiai turi įtakos įmonių veiklai, galima iš anksto numatyti, kaip šie pokyčiai pakeis veiklos

rezultatus. Svarbu paminėti, kad makroekonominių veiksnių pasikeitimo įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams yra nepakankamai nagrinėta, bei mažai informacijos ir tyrimų apie šio sektoriaus įmonių veiklos rezultatų ir makroekonominių rodiklių tarpusavio priklausomybės.

2. Įmonių veiklos rezultatų ir makroekonominių veiksnių ryšio teoriniai aspektai

Pirmame skyriuje buvo padaryta prielaida, kad makroekonominiai veiksniai turi įtakos įmonių veiklos rezultatams. Todėl šiame skyriuje išnagrinėsime rodiklius apibūdinančius įmonių veiklą, bei makroekonominius veiksnius darančius įtaką įmonės veiklos rezultatams teoriniu aspektu. Šiame skyriuje išsiaiškinsime į jų tarpusavio ryšius.

2.1. Įmonių veiklą charakterizuojantys rodikliai ir jų vertinimas

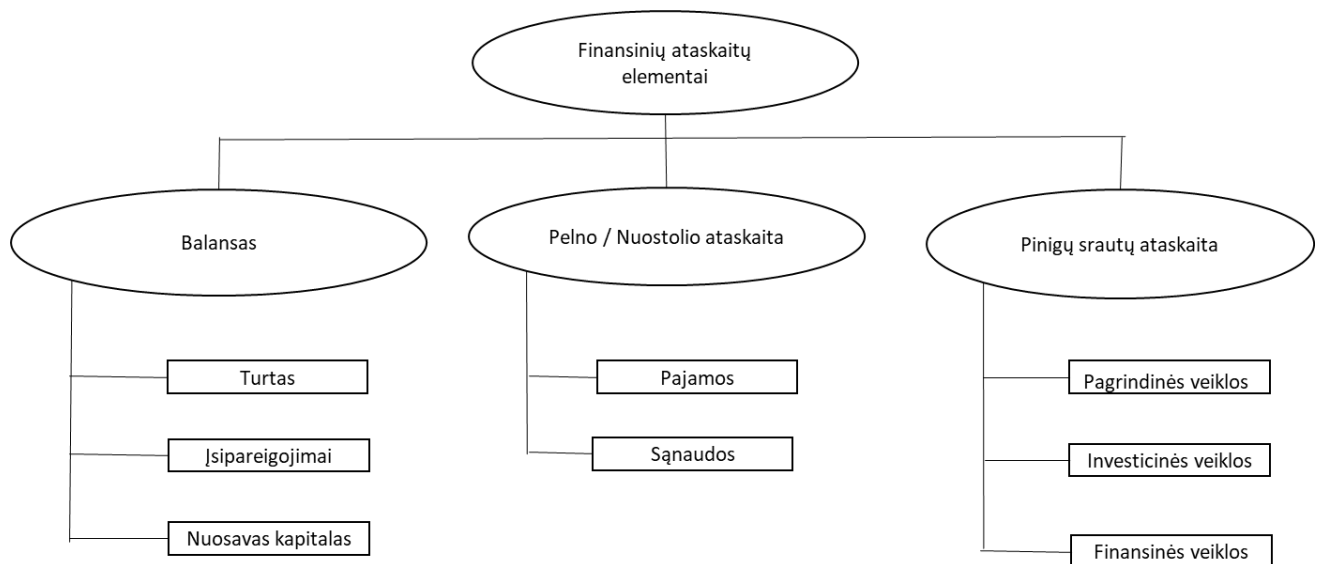
Šiuolaikiniame pasaulyje įmonėms siekiant sėkmingos veiklos, jos privalo nuolatos adaptuotis, įgyti gebėjimų tinkamai ir greitai reaguoti į besikeičiančias aplinkos sąlygas, bei neprarasti ir net didinti savo pozicijas tiek vidaus, tiek užsienio rinkose. Tokią būtinybę diktuoja vis sparčiau vykstanti globalizacija ir besiplečiančios rinkos, į pastarąsias ateinantys nauji dalyviai ir taip įmonės susiduria su drastiškais pokyčiais ir nuolatiniais iššūkiais (Sorooshian, Norzima, Yosof, Pahanf, 2011). Didėjant konkurenciniai aplinkai, įmonių veiklos rezultatų pokyčiai, jų vertinimas ir metodų taikymas tampa vis dažniau nagrinėjama tema. Šiandieninės aplinkos sąlygomis įmonėms labai svarbu greitai priimti valdymo sprendimus, kurie būtų pagrįsti ekonominio vertinimo rezultatais. Įmonių vadovams, norintiems greito ir efektyvaus valdymo sprendimo priėmimo, atsiranda poreikis savalaiki ir pagrįstai informacijai apie pačią įmonę, bei ją supančią aplinką (Bhunias, Mukhuti, Roy, 2011).

Ashurst, Hodges (2010) teigia, jog įmonių veiklos rezultatų vertinimas turi būti tinkamas veiklos ir vizijų užtikrinimas. Išsamus įmonės finansinės veiklos tyrimas padeda priimti tinkamus valdymo sprendimus ir įgyvendinti išsikeltus tikslus. Įmonės veiklos vertinimas yra procesas, kuris nuolatos vertina svarbiausius rodiklius išreikštus kiekybine forma ir padeda įvertinti įmonės veiklą. Veiklos rezultatų vertinimo svarba tendencingai auga dėl didėjančios konkurencijos ir vis sudėtingesnių sąlygų išsilaikyti rinkoje. Tačiau išnagrinėjus mokslinę literatūrą pastebima, kad vieningo susitarimo, koks įmonės veiklos vertinimo būdas yra geriausias, nėra.

Įmonės veiklos vertinimas prasideda nuo informacijos rinkimo apie pačios įmonės veiklą. Viena iš pagrindinių ir tiksliausių verslo informacijos formų yra finansinė apskaita. Tam, kad įmonės finansinė apskaita būtų suprantama bet kuriam apskaitos vartotojui, jos rengimo tvarka yra apibrėžta tarptautiniais ir nacionaliniais apskaitos standartais, bei buhalterinės apskaitos įstatymu ir kitais teisės aktais, kurių privalu laikytis.

Kaip teigia Valkauskas, Mackevičius (2010), visi įmonėje vykdomi procesai bei įvykiai yra skirstomi į kelias stambias grupes, kurios atsispindi įmonės finansinės atskaitomybės ataskaitoje. Autorius išskiria tris pagrindines finansinės atskaitomybės grupes:

- 1) Įmonės finansinei būklei vertinti naudojami elementai;
- 2) Įmonės veiklos rezultatų vertinimui naudojami elementai;
- 3) Pinigų srautų vertinimui naudojami elementai.

8 pav. Finansinių ataskaitų elementų grupės. (sudaryta autorės, remiantis Valkauskas, Mackevičius (2010) ir Audito ir apskaitos tarnyba duomenimis)

Balanso ataskaitos elementų grupės parodo įmonės finansinę būklę. Ilgalaikis ir trumpalaikis turtas, nuosavas kapitalas, dotacijos, subsidijos, ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai, tai yra tie duomenys, kuriais remiantis ir apskaičiavus papildomus rodiklius, įmonė gali daryti tam tikrus sprendimus, kurie būtų susiję su jos išlaidomis naujoms investicijoms į turta, įmonės ar klientų mokumo gerinimu ir kitais finansiniais aspektais. O štai siekiant sužinoti įmonės veiklos rezultatus ir plėtros galimybes, vienas iš svarbiausių informacijos šaltinių yra pelno / nuostolio ataskaita. Šioje ataskaitoje yra pateikiama pajamų ir sąnaudų rodiklių grupės. Naudojantis pastarosiomis rodiklių grupėmis yra skaičiuojamas pagrindinis veiklos rezultatas, tai yra pelnas. Pinigų srautų vertinimui yra pasitelkiama pinigų srautų ataskaita. Su šia ataskaita yra įvertinami įmonės pagrindinės veiklos, investicinės veiklos ir finansinės veiklos pinigų srautai. Pasak Venkatesh (2014) pagrindinė finansinės atskaitomybės ataskaitų paskirtis yra informacijos teikimas, kurios pagrindu priimami valdymo sprendimai veiklos veiksmingumui ir efektyvumui didinti.

Naudojant finansinius duomenis galima apskaičiuoti ir įvairius santykinius rodiklius. Mackevičius ir kt. (2011) teigia, kad tikslingiausia rodiklius klasifikuoti į šešias grupes:

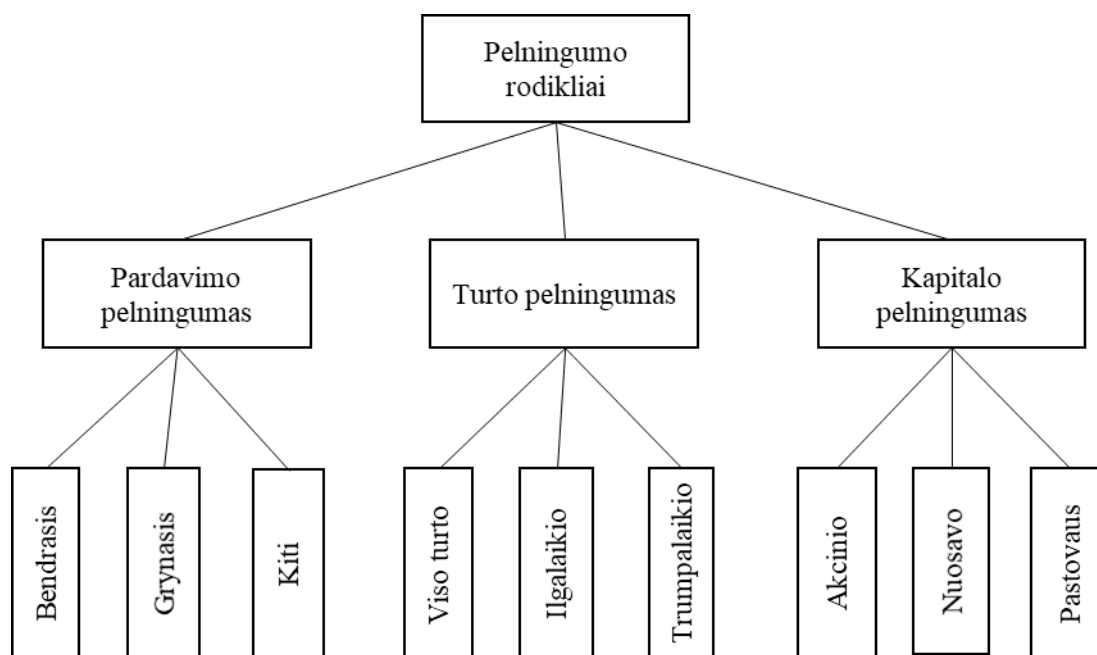
- Pelningumo;
- Pinigų srautų;
- Mokumo;
- Veiklos efektyvumo;
- Kapitalo ir rinkos;
- Veiklos tęstinumo ir plėtros.

Šios šešios grupės toliau skirstomos į pogrupius, kurie sudaryti iš įvairių rodiklių. Daugelis autorių, naudojančių tokią rodiklių klasifikaciją, pabrėžia, jog nėra tokių rodiklių, kurie patenkintų visų vartotojų poreikius. Taip pat pagrinde naudojami penki rodikliai, išmetant pinigų srautų.

Pelningumo rodikliai

Jei remiantis tik absoliučiu pelno dydžiu tuomet sunku įvertinti, koks yra įmonės sugebėjimas iš kiekvieno investuoto euro gauti kuo daugiau pelno, bei kiek to pelno tenka kiekvienai akcijai ir pan. Tulsiant (2014) teigia, kad pelningumo analizė yra viena iš tinkamiausių norint išmatuoti naudojamo kapitalo produktyvumą ir įvertinti veiklos efektyvumą. Pasak Tamulevičienės (2016), daug vertingos informacijos gaunama, tada kai finansinių metų pelningumo rodikliai yra palyginami su praėjusių laikotarpių rodikliais. Būtent dėl šios priežasties būtina išanalizuoti ne tik absoliučių pelno rodiklius ir jų pokyčius, bet ir įvertinti pelningumo santykinius rodiklius.

Pelningumas gali būti apibrėžiamas kaip tam tikros investicijos gebėjimas generuoti grąžą (Tulsian, 2014). Tuo tarpu Jaruševičienė, Selatni (2017) pelningumą apibrėžia, kaip įmonės sugebėjimą gauti pelno tinkamai naudojant ilgalaikį ir trumpalaikį turtą, nuosavą bei skolintą kapitalą. Pelningumą taip pat galima apibūdinti, kaip santykinį rodiklį, kai lyginamas vienas iš pelno rodiklių su tam tikru absoliučiu dydžiu, kuriuo gali būti turtas, kapitalas, pardavimo savikaina, pardavimo pajamos ar kitos pajamos. Pelningumo rodiklių yra trys grupės: pardavimo, turto ir kapitalo. Atlikus šių rodiklių skaičiavimus galima spręsti ar tinkamai įmonė valdo turtą ir kapitalą ir kaip yra priimami finansiniai sprendimai susiję su įmonės veikla. Budrikenė ir Paliulytė (2012) ištyrusios pelningumo reikšmę, teigia, kad tinkamai įvertinus pelningumo rodiklius bei jų pokyčius galima išvengti bankroto, nes pelningumo rodiklių analizė yra savalaikė pagalba įmonei pastebėti finansinius sunkumus ir laiku priimti teisingus sprendimus, taip garantuojant įmonės veiklos tęstinumą.

9 pav. Pelningumo rodiklių klasifikavimas (remiantis Mackevičius, Poškaitė, Villis, 2011)

9 pav. pateikta Mackevičiaus ir kt. (2011) nurodyti pelningumo rodiklių grupės, toks klasifikavimas iš dalies yra gana siauras, kadangi kiti autoriai išskiria daugiau rodiklių. Aleknevičienė (2005) pelningumui priskiria tokius rodiklius: bendrąjį, veiklos, grynąjį, turto (ROA) ir nuosavo kapitalo (ROE) pelningumus. Dar kai kurie autoriai, kaip vieną svarbiausių pelningumo rodiklių išskiria investicijų grąžą (Valiūnaitė, 2016). Taip pat yra pabrėžiama, kad svarbu įvertinti ekonominę pridėtinę vertę, užimamą rinkos dalį bei kuriamą vertę vartotojui. Dar vienas svarbus pelningumo rodiklis yra veiklos pelningumas, kuris apskaičiuojamas kaip veiklos pelno (nuostolio) ir pardavimo

pajamų santykis. Veiklos pelnas parodo, kiek iš gautų pardavimo pajamų lieka po to kai yra apmokamos visos veiklos išlaidos. Kaip teigia Rahman (2017), įmonės, kurios turi didelį veiklos pelningumą, dažniausiai būna labiau pasiruošusios finansiniams iššūkiams, lengviau išgyvena ekonomikos sulėtėjimą ar nuosmukį, taip pat dažnu atveju turi konkurencinį pranašumą. Tuo tarpu, Džikevičius, Jonaitienė (2015) į pelningumo rodiklių grupę prideda ir veiklos pelną prieš palūkanas (EBITDA). Šis rodiklis kol kas yra vienas tiksliausių rodiklių nusakančių veiklos efektyvumą.

Kaip matyti, pelningumo rodiklių yra įvairių, todėl skirtingi informacijos vartotojai gali naudoti tuos pelningumo rodiklius, kurie yra aktualūs ir reikalingi. Dažniausiai yra skaičiuojami ir analizuojami turto, kapitalo, bendrojo, veiklos bei grynojo pelningumo rodikliai. Būtina paminėti, jog analizuojant pelningumo rodiklius daugiausia yra susitelkiama į vidinius veiksnius, nes būtent jie daro įtaką pelno ir pelningumo rodikliams ir gali būti veikiami įmonės priimamų sprendimų.

Pinigų srautai

Pinigų srautai daro didelę reikšmę įmonės veiklai. Tačiau neužtenka išnagrinėti vien ataskaitos duomenis, būtina stebėti pinigų judėjimą visą analizuojamą laikotarpį. Ir toks pinigų srautų stebėjimas ir jų analizė gali greičiau nei kiti rodikliai parodyti blogą įmonės finansinę situaciją ar net galimą bankroto tikimybę. Taip pat pinigų srautų ataskaita ir jos vertinimas labai reikalingas planuojant naujas investicijas.

„Pinigų srautai – tai pinigų ir pinigų ekvivalentų įplaukos ir išmokos per ataskaitinį laikotarpį“ (Mackevičius ir kt., 2011). Tokį pinigų srautų apibrėžimą pateikia ir kiti autoriai. Bet valstybinių institucijų tinklapiuose ir įstatymuose bei verslo apskaitos standartuose yra išskiriami finansinės veiklos, investicinės bei pagrindinės veiklos pinigų srautų apibrėžimai:

- Finansinės veiklos pinigų srautai – tai pinigų srautai, susiję su nuosavo kapitalo ir įmonės įsipareigojimų, susijusių su skolintais pinigais, pasikeitimais;
- Investicinės veiklos pinigų srautai – tai tokie pinigų srautai, kurie yra susiję su investicijų įsigijimu ir jų perleidimu;
- Pagrindinės veiklos pinigų srautai – tai pinigų srautai, kurie susiję su pagrindine įmonės veikla, išskyrus finansinę ir investicinę veiklą (VšĮ Lietuvos Respublikos apskaitos institutas, 2006).

Mackevičius ir kt. (2011) išskiria dar vieną pinigų srautų grupę: „pinigų srautai iš įmonės ypatingosios veiklos – tai pinigų srautai, kurie negali būti nurodyti pagrindinėje, finansinėje ir investicinėje veikloje“.

Tiriant pinigų srautus iš įmonės pagrindinės veiklos būtina nustatyti ar gaunama pakankamai pinigų įmonės skoloms grąžinti ir tuo pačiu palaikyti normalią veiklą. Reikia nepamiršti peržvelgti ar pinigų užteks ir dividendams išmokėti bei naujų investicijų įgyvendinimui. Nagrinėjant pinigų srautus iš investicinės veiklos svarbu nustatyti kiek įmonė išleido pinigų ištekliams, kurie ateityje turėtų uždirbti pajamas. O štai analizuojant pinigų srautus iš finansinės veiklos svarbiausia atkreipti dėmesį į tuos pinigų srautus, kurie susiję su įmonės savininkais. Tiksliau nustatyti kiek buvo išleista akcijų, kiek išmokėta dividendų ir kt. ir dar vienas svarbus aspektas į ką reikia atkreipti dėmesį tai į finansines skolas, jų padidėjimus ar sumažėjimus.

Nuo pinigų srautų reguliavimo, dydžio priklauso įmonės mokumas bei pelningumas. Todėl toliau pateikiami trumpi rodiklių apibrėžimai.

Santykiniai pinigų srautų rodikliai susiję su įmonės pelningumu:

- Grynojo pinigų srauto grąža iš pardavimo. Parodo kiek vienam pardavimo eurui tenka grynojo pinigų srauto iš pagrindinės įmonės veiklos;
- Grynojo pinigų srauto grąža iš turto. Parodo, kiek vienam turto eurui tenka grynojo pinigų srauto iš pagrindinės įmonės veiklos. Būtent šis rodiklis parodo turto panaudojimo efektyvumą;
- Grynojo pinigų srauto grąža iš nuosavo kapitalo. Parodo, kiek vienam kapitalo eurui tenka grynojo pinigų srauto iš pagrindinės veiklos. Šis rodiklis labiausiai domina investuotojus, nes parodo investicijų efektyvumą ir tikrąją nuosavybės grąžą;
- Grynojo pinigų srauto pokyčio koeficientas. Parodo, kiek vienas grynojo pelno euras yra padengtas pinigais. Kuo šis rodiklis yra aukštesnis, tuo geresnė įmonės finansinė būklė.

Santykiniai pinigų srautų rodikliai, susiję su įmonės mokumu:

- Trumpalaikių įsipareigojimų apmokėjimo pinigais koeficientas. Parodo, kokia dalis trumpalaikių įsipareigojimų gali būti dengiama pinigais. Kuo rodiklis aukštesnis, tuo finansinė būklė geresnė;
- Ilgalaikių įsipareigojimų apmokėjimo pinigais koeficientas. Parodo, per kokį laikotarpį, esant pastoviam grynojo pinigų srauto iš pagrindinės veiklos dydžiui, įmonė galėtų padengti savo ilgalaikius įsipareigojimus. Atitinkamai, kuo aukštesnis rodiklis, tuo įmonės finansinė situacija geresnė;
- Visų įsipareigojimų apmokėjimo pinigais koeficientas. Parodo, kokią dalį visų įsipareigojimų įmonė gali padengti pinigais. Aukštesnis rodiklis parodo geresnę įmonės finansinę būklę;
- Ilgalaikio turto didėjimo koeficientas. Parodo, kokia ilgalaikio turto padidėjimo dalis gali būti finansuojama iš vidinių šaltinių.

Šiame darbe daugiau į pinigų srautų analizę nesigilinsime, tačiau galima teigti, kad pinigų srautų rodiklių analizė nėra pati populiariausia. Tačiau didėjant įmonių konkurencinei kovai vis daugiau dėmesio yra skiriama būtent būsimiems pinigų srautams prognozuoti. Tik teigiami pinigų srautai gali garantuoti prestižą ir vertę, ilgalaikes dividendų išmokas, laiku grąžinamas paskolas bei įmonės veiklos efektyvumo didėjimą (Mackevičius ir kt., 2011).

Mokumo rodikliai

Mokumą galima apibrėžti kaip įmonės sugebėjimą savomis lėšomis padengti trumpalaikius ir ilgalaikius įsipareigojimus. Mokumo sąvoka yra tapatinama su likvidumo sąvoka. Aleknavičienė (2011) teigia, kad šios dvi sąvokos yra glaudžiai susijusios, nes nuo įmonės sugebėjimų turta paversti pinigais priklauso jos galimybės vykdyti įsipareigojimus. Pasak Dahiyat (2016) likvidumo rodikliai gali padėti nustatyti įmonės sugebėjimą įvykdyti savo finansinius įsipareigojimus per trumpą laiką, o mokumas parodo įmonės galimybes vykdyti ilgalaikius įsipareigojimus. Šio rodiklio analizė yra

priskiriama prie vidinių veiksnių būtinų atliekant investicinį įmonės patrauklumo vertinimą, taip pat parodo įmonės finansinį patikimumą ir turto likvidumą.

Dėl mokumo rodiklių klasifikacijos mokslinėje literatūroje yra sutariama, todėl ji beveik visuose darbuose pateikiama panaši. Giriūnas, Valkauskas ir kt. (2014); Mackevičius, Poškaitė, Villis (2011) išskiria tris mokumo rodiklius: trumpalaikio mokumo, bei greitojo trumpalaikio mokumo ir ilgalaikio mokumo.

Trumpalaikio mokumo analizės atlikimas padeda įvertinti įmonės galimybę laiku vykdyti savo trumpalaikius įsipareigojimus. Mott (2005) teigia, kad įmonės siekdamos išlikti konkurencingos privalo stebėti savo likvidumą. Tai reiškia, kad įmonės vykdydamos veiklą turi turėti tiek trumpalaikio turto, kad jo užtektų apmokėti trumpalaikės skolas.

Greitojo trumpalaikio mokumo rodiklis taip pat parodo įmonės galimybes apmokėti turimus trumpalaikius įsipareigojimus. Vienintelis skirtumas nuo bendro trumpalaikio mokumo yra tas, jog greitąjį trumpalaikį mokumą vertinant yra atsižvelgiama tik į tas mokėjimo priemones, kurios yra realios ir mobilios. Skaičiuojant šį rodiklį iš viso trumpalaikio turto yra eliminuojamos atsargos ir nebaigtos vykdyti sutartys.

O štai ilgalaikis įmonės mokumas svarbesnis yra kreditoriams ir investuotojams. Pasak Vause (2005), šis rodiklis padeda numatyti įmonės veiklos tęstinumą. Šis rodiklis parodo ar įmonė gali laiku atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus. Taip pat yra teigiama, jog jei įmonė sugeba tinkamai valdyti trumpalaikį mokumą, tada ji gerai tvarkysis ir su ilgalaikiu mokumo rodikliu.

Apibendrinant mokumo rodiklius galima teigti, jog iš jų galima gauti daug naudingos informacijos ne tik apie įmonės finansinę padėtį, bet ir apie tai su kokiomis problemomis įmonei gali tekti susidurti ateityje. O įmonės perspektyva yra aktuali ir svarbi investuotojams. Norint išlaikyti tinkamą įmonės veiklą, reikia kontroliuoti finansinių lėšų pasiskirstymą trumpalaikiame ir ilgalaikiame turte.

Veiklos efektyvumo rodikliai

Atliekant veiklos rezultatų vertinimą svarbiausia yra ar įmonė optimaliai išnaudoja turimą turtą ir ar gerai valdo išlaidas. Dhillon, Vachhrajani (2012) veiklos efektyvumą apibūdina kaip tinkamą žmonių, procesų ir technologijų derinį. Toks tinkamas derinys didina darbo našumą ir vertę, taip pat mažina operacijų kainą iki siekiamo lygio. Trumpai sakant, šis rodiklis parodo kiek efektyvus yra bendras įmonės darbas. Pasak Mackevičiaus ir kt. (2011), veiklos efektyvumo rodiklių tikslas yra su mažiausiomis sąnaudomis pasiekti geriausią rezultatą ir taip nustatyti optimalų gamybos lygį. Taip pat autoriai teigia, kad įmonės veiklos efektyvumas padeda užtikrinti greitą gamybos proceso ciklą, kuris kuria pelną bei pinigų srautus, kurie reikalingi gamybos tęstinumui ir kitų išteklių įsigijimui. Taigi esminis veiklos efektyvumo bruožas yra sąnaudų ir rezultatų santykis.

Analizuojant mokslinę literatūrą buvo pastebėta, jog yra išskiriamos kelios veiklos efektyvumo rūšys. Daugelis autorių (Bagdanavičius, Stankevičius, Lukoševičius, 1999; Kukhta, Dorogan, 2015; ir kt.) išskiria tris rūšis: alokacinis, dinaminis ir technologinis efektyvumas.

Zofio, Pastor, Aparicio (2013) teigia, kad alokacinis efektyvumas skaičiuojamas kai įmonė gauna didžiausią grąžą (naudingumą) iš jos ribotų išteklių. Bagdanavičius ir kt. (1999) sąvoką alokacinis efektyvumas apibūdina kaip tinkamiausio prekių derinio gaminimą mažiausiais kaštais ar optimaliai paskirsčius išteklius. Tokiems apibrėžimas pritaria ir Nábrádi ir kt. (2009), teigdamas, kad alokacinis

efektyvumas yra organizacijos sugebėjimas gaminti ir parduoti savo produktus ar paslaugas, kuo mažesne kaina.

Škėlaitė, Mačiulytė – Šniukienė (2019) teigia, kad dinaminis efektyvumas gaunamas tuomet, kada inovaciniai pokyčiai vyksta greitai ir reikiamu laiku. Tokie autoriai kaip AGPC (Australian Government Productivity Commission) (2013); Foer (2015), dinaminį efektyvumą apibrėžia kaip, išteklių paskirstymą laikotarpyje, įskaitant ir paskirstymus, kurie skirti ekonominiam efektyvumui didinti ir didesniai išteklių kiekiui, o viso to rezultatas gali būti naujų technologijų įdiegimas siekiant geresnių produktų ir paslaugų gamybos būdų ir tobulinimo.

Technologinis efektyvumas – tai visiškas nuostolių nebuvimas, geriausiai naudojant turimus išteklius. Kaip teigia Wonnacott, Wonnacott (1998), technologinis efektyvumas tai yra maksimalios gamybos apimties pasiekimas su turimais ištekliais ir technologija, dirbant nuosaikiu tempu ir išvengiant nereikalingų eikvojimo trūkumų.

Lukoševičius ir kt. (2005) dar išskiria ir ekologinį efektyvumą. Šį rodiklį autorius apibūrina kaip optimalų visų technologinių procesų suderinimą, naudojant naujausias technologines žinias ir įrengimus, kurios būtų ekologiškai švarios ir užtikrintų technologinių procesų reikalavimus.

Taigi, įmonės veiklos efektyvumas priklauso nuo veiklos pobūdžio, tinkamo išteklių valdymo, gebėjimo prisitaikyti prie rinkos sąlygų bei taip pasiekti pagrindinį tikslą. Tikslui pasiekti turi būti įmonės gebėjimas išteklius panaudoti veiksmingai. Tai reiškia, kad įmonė turi siekti geriausio rezultato mažiausiomis sąnaudomis.

Kapitalo ir rinkos rodikliai

Kapitalo ir rinkos rodikliai dar yra vadinami investiciniais rodikliais. Vilniaus vertybinių popierių birža Nasdaq (2010) išskiria plačiausią šios grupės klasifikaciją. Į šią klasifikaciją įeina tokie rodikliai: kapitalizacija, vienos akcijos pelnas, akcijos kainos ir pelno santykis, dividendai vienai akcijai, dividendinis pelningumas, rinkos ir balansinės vertės santykis.

Nors apie kapitalo ir rinkos rodiklius randama ne daug mokslinių straipsnių, tačiau pagrindinius rodiklius yra nagrinėjęs ne vienas užsienio autorius. Kapitalizaciją kaip svarbiausią kapitalo rodiklį išskyrė Idenyi, Ifeyinwa, Samuel, Chibuzor (2017). Autoriai tokį išskiriamą paaiškina tuo, kad kapitalizacija parodo plėtros galimybes ir yra palyginamas su ekonomikos augimu. Pelno vienai akcijai naudą nagrinėjo Kieso, Waygandt, Warfield (2019), Kumar (2017). Pasak autorių šis rodiklis yra naudojamas finansinių ataskaitų vartotojų. Didelė šio rodiklio reikšmė labiau pritraukia investuotojus. Kumar (2017) teigia, kad pelnas vienai akcijai yra rinkos kainų pokyčių pagrindinis atspindys. Nemažiau dėmesio mokslinėje literatūroje yra skiriama dividendų rodiklių analizei. Pasak Consler, Lepak, Havranek (2011), dividendai perduoda dabarties ir praeities informaciją, bei dividendų nuolatinis augimas dažnu atveju simbolizuoja įmonės veiklos stabilumą. Talat (2010) teigia, kad dividendai atspindi tikrą kapitalo rinkos padėtį. To priežastis yra tai, kad šį rodiklį veikia įmonės pelningumas, pinigų srautai, įsipareigojimai, pardavimų augimo tempai, palūkanų norma ir kiti faktoriai.

Analizuojant įmonės veiklą, kapitalo rinkos rodiklių vertinimas yra svarbus etapas. Šio rodiklio analizavimas parodo, ar įmonė yra patraukli investuotojams.

Veiklos tęstinumo ir plėtros rodikliai

Pasak Mackevičiaus ir kt. (2011), šio rodiklio vertinimas yra vienas iš svarbiausių buhalterinės apskaitos principų, nes parodo ar įmonės veikla nebus likviduojama. Šitoje vietoje atsiranda įmonės bankroto tikimybės ir prognozavimo analizė.

Bankroto sąvoka apibūdinama įvairiai, vieni autoriai teigia, kad tai neišvengiamas ekonomikos procesas, kiti mano, kad tai verslo nesėkmės rezultatas, dėl kurio pati įmonė kalta. Tačiau Garškaitė - Milvydienė (2011) teigia, kad įmonių bankrotą sukelia tiek išorinių, tiek vidinių veiksnių neigiami pokyčiai. Siekiant sumažinti bankroto riziką yra vertinami atitinkami modeliai, kurie įvertina įmonės finansinius rodiklius.

Mokslinėje literatūroje bankroto prognozavimo modeliai skirstomi į dvi pagrindines grupes: klasikinius statistinius ir dirbtinio intelekto. Pirmajai grupei priskirtini metodai, dėl savo skaičiavimo paprastumo ir tikslumo yra žymiai efektyvesni už antrajai grupei priklausančius. Vienas pagrindinių skirtumų tarp šių metodų yra tai, kad naudojant klasikinius statistinius modelius remiamasi finansinių ataskaitų duomenimis ir apskaičiuotais rodikliais, o dirbtinio intelekto modelis įmonės bankrotą vertina lyginant įmonę su kitomis jau bankrutavusiomis įmonėmis. Tačiau tikslingiausia būtų naudoti ne vieną, o keletą modelių, nes kiekvienas modelis pasižymi unikaliu informacijos gavimu, kuri padeda atskleisti bankroto tikimybę (Agarwal, Taffler, Mokoteli, 2009). Altman buvo pirmasis sukurtas bankroto modelis, kuriuo pagrindu bandyta kurti ir kitus modelius, kurie būtų pritaikyti valstybių ar tam tikros ekonominės veiklos poreikiams tirti. Cibulskienė ir Butkus (2009) teigia, kad geriausi modeliai yra Altman, Taffler ir Tisshaw, Springate ir Fulmer. Šiuos modelius naudojant galima padaryti vertingesnę bankroto tikimybę. Tačiau autoriai taip pat teigia, kad daugelio mokslininkų nuomone, Altman modelis įmonių bankroto tikimybės prognozavimui yra geriausias ir iki šiol jam prilygstančio modelio nėra sukurta.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas geriausių bankroto tikimybės modelių yra Altman. Tačiau prie šio modelio, būtų tikslinga nagrinėti ir Springate bei Taffler ir Tisshaw modelius. Būtina paminėti, jog daugelis autorių pripažįsta jog seni klasikiniai modeliai yra patikimi ir juos šiais laikais galima naudoti.

Išnagrinėjus santykinus rodiklius teoriniu aspektu, galima teigti jog šie rodikliai labiau yra istoriniai, atspindintys retrospektyvinius įmonės veiklos pokyčius. Tačiau taip pat jie suteikia ganėtinai daug naudingos informacijos ir naudojantis šią informaciją galima numatyti ir ateities perspektyvas. Nežiūrint šių finansinių rodiklių trūkumų, jie yra gana plačiai naudojami finansinių rezultatų ir pokyčių įvertinimui, bei išorinės ir vidinės kontrolės tikslų įgyvendinimui, dėl savo skaičiavimo paprastumo ir prieinamumo, kadangi visus reikalingus duomenis galima gauti iš finansinės atskaitomybės.

2.2. Įmonės aplinkos svarba jos veiklos rezultatams

Šiuolaikinė verslo aplinka yra veikiamą tokių veiksnių kaip globalizacija, rinkų prisotinimas, naujų technologijų vystymas, todėl plečiantis ribom, daugėjant naujų konkurentų, griežtėjant prekių ir paslaugų kokybės reikalavimas, mažėja aplinkos pokyčių nuspėjimas, valdymo sistema sudėtingėja. Tokie aspektai skatina vis daugiau dėmesio atkreipti į vidinę ir išorinę įmonės aplinkas. Laiku gauti duomenis iš aplinkos tyrimų leidžia tinkamai reaguoti į esamus ar numatomus pokyčius.

Bagdonienė, Hopenienė (2009) įmonės aplinką apibūdina, kaip tarpusavyje persipynusių bei tiesioginių ir netiesioginių poveikių turinčių jėgų visumą. Reikia pabrėžti, jog dar nėra vieningos nuomonės apie kai kurių veiksnių priskyrimą mikroaplinkai ar makroaplinkai.

Makroaplinka – tai išoriniai ir nekontroliuojami veiksniai, turintys įtakos organizacijos sprendimų priėmimui, jos veiklai ir strategijai. Tai tokia erdvė, kurioje veikia įmonė kartu su savo mikroaplinka. Į šią aplinką galima tik reaguoti ir prisitaikyti, be to nepaveikti.

Mikroaplinka – tai tokia erdvė, kurioje veikia tokios jėgos kaip įmonės galimybių ir jos vartotojų poreikių. Šiai aplinkai gali daryti įtaką ir ją kurti pati įmonė.

Kiekvienos įmonės pagrindinis uždavinys yra patenkinti vartotojų poreikius bei gauti pelno. Siekiant įgyvendinti šią užduotį įmonė turi užmegzti ryšius su įvairių medžiagų tiekėjais, dažnai pasinaudojant ir prekybos tarpininkų pagalba. Pilinkienė (2009) teigia, kad įprastai įmonės mikroaplinką sudaro konkurentai, tiekėjai ir vartotojai.

Tiekėjai – tai įmonės ar asmenys, kurie tiekia įmonei ir jos konkurentams reikiamus išteklius prekių gaminimui ar paslaugų teikimui. Daugelis įmonių turi ir ne po vieną tiekėją, nes kiekvienas tiekėjas specializuojasi tam tikroje srityje. Tiekėjai yra labai svarbus veiksnys įmonei, nes būtent tiekėjų kokybė veikia ir įmonės kokybę bei konkurencingumą. Kaip žinoma, medžiagų, žaliavų bei energijos išlaidos užima didelę dalį gaminamos produkcijos savikainoje, todėl net menkiausi tiekėjų teikiamų medžiagų, žaliavų ar energijos kainų pasikeitimai daro įtaką įmonės kainodaros politikai bei pelnui.

Konkurentai – tai rinkos dalyviai, kurie vartotojams gali pasiūlyti tas pačias ar panašaus poreikio prekes. Būtent dėl to, kad rinkoje yra ne vienas dalyvis, tarp pastarųjų vyksta vadinamoji konkurencinė kova dėl pirkėjų, vartotojų. Šioje kovoje dalyvaujančios įmonės supranta, kad jei įmonė savo vartotojų poreikius vykdo ne taip efektyviai kaip konkurentai arba teikia žemesnės kokybės prekes ir paslaugas, tai tokiu atveju ilgai esamoje rinkoje įmonė išsilaikyti negalėtų. Tačiau būtina paminėti, kad vartotojai nėra vieninteliai dėl kurių įmonės varžosi konkurencinėje kovoje. Dažnai konkurencinė kova vyksta ir dėl kapitalo, žaliavų, darbo jėgos ar naujų technologijų diegimo.

Vartotojai – tai tam tikri rinkos dalyviai, priklausomai nuo įmonės vykdomos veiklos gali būti tiek klientai, tiek pirkėjai ar pacientai ir kitos vartotojų grupės. Įmonės vienas iš pagrindinių tikslų turi būti vartotojų poreikių tenkinimas, nes iš jų įmonė gauna reikalingus išteklius. Kaip teigia Snieška ir kt. (2000), vartotojų norai ir ekonominės galimybes formuoja prekių ir paslaugų paklausą, kuri atitinkamai turi įtakos ir pasiūlai. Jasilionienė, Tamašiūnienė (2008) primena, kad anksčiau įmonės buvo labiau orientuotos į gaminamus produktus ir paslaugas, tačiau dėl sparčios globalizacijos sumažėjus kainoms, produktai tapo panašūs, turintys tų pačių savybių bei galimybių, todėl įmonės norėdamos išlikti turėjo keisti savo požiūrį į vartotoją. Taigi į vartotoją pradėta žiūrėti kaip į pagrindinį įmonės turtą. O norėdama tinkamai konkuruoti įmonė privalo ne tik tenkinti savo vartotojų poreikius, bet ir būti išskirtinėmis lyginant su esamais ar būsimais konkurentais.

Įmonė privalo analizuoti savo mikroaplinką ir priklausomai nuo situacijos priimti efektyvius sprendimus, taip stengiantis daryti įtaką šiaip aplinkai, ją stebėti ir į jos pokyčius reaguoti.

Makroaplinką sudaro tokie veiksniai, prie kurių įmonė turi prisitaikyti, o įmonės galimybės daryti poveikį šiai aplinkai yra labai minimalios.

Samnami (2014) mikroaplinką apibrėžia, kaip tiesioginio poveikio aplinką, kurios veiksniai nuolatos daro įtaką įmonėms. O makroaplinka yra netiesioginio poveikio, kas reiškia, jog šios aplinkos veiksniai nedaro tiesioginės įtakos įmonei. Tačiau dėl to ir reikia daugiau dėmesio skirti makroaplinkos tyrimui, nes šios aplinkos poveikį yra sunku identifikuoti ir laiku priimti sprendimus, kad aplinkos daromas poveikis būtų kuo mažesnis.

Philip (2010) teigia, kad globalioje verslo aplinkoje galima išskirti septynias veiksmų grupes, kurios gali daryti tiesioginį arba netiesioginį poveikį verslui:

- Ekologiniai veiksniai – apima gamtos išteklių naudojimo, aplinkosaugos priemonių sprendimus ir įgyvendinimus;
- Ekonominiai veiksniai – tai verslo plėtros dėsningumai ir tendencijos, kurie daro poveikį įmonės sprendimams ir veiksams. Ekonominiai veiksniai pasireiškia per infliacijos pokyčius, palūkanų normą, gyventojų pajamų lygį, paklausos ir pasiūlos elastingumą ir kt.;
- Politiniai veiksniai yra susiję su vyriausybės užsienio ir vidaus politika, politinės situacijos stabilumu. Šie veiksniai apima politinių struktūrų veiksmus ir teisės aktus, kurie paveikia įmonių sprendimus.
- Prekybos veiksniai – tai pasikeitimai naudojamuose verslo modeliuose, naujų verslo santykių būdų kūrimas ir reguliavimo mechanizmai.
- Socialiniai – kultūriniai veiksniai. Šia grupę apima demografiniai rodikliai, išsilavinimo lygio pokyčiai, darbo jėgos mobilumas, vertybių, tradicijų ir kultūros pokyčiai.
- Technologiniai veiksniai. Šie veiksniai apima mokslinį – techninį progresą, žinių senėjimo pokyčius, naujų technologijų diegimo spartą. Naujos gamybinės ir informacinės technologijos sukuria naujus vartotojų poreikius, sutrumpina produkto gyvavimo ciklo trukmę, bei didina kokybę, gamybos apimtį ir tuo pačiu mažina produkcijos savikainą.
- Teisiniai veiksniai – tai vyriausybės užsienio ir vidaus politika, politinės situacijos stabilumas.

Svetikas, Arimavičiūtė (2012) išskiria tik šešis komponentus. Autoriai į veiksmų visumą neįtraukia prekybos veiksmų, tačiau likusieji šeši veiksniai yra laikomi vieni svarbiausių aplinką apibrėžiančių veiksmų (1 lentelė).

1 lentelė. Verslo aplinkos komponentai ir veiksniai (sudaryta autorės pagal Svetikas, Arimavičiūtė, 2012)

Ekonominė aplinka	Palūkanų normos Infliacijos laipsnis BVP augimo tempas Sąnaudos Vartotojų kainų indeksas Naftos produktų kainos Akcijų rinka Pusiausvyra tarp importo ir eksporto Kredito prieinamumas Nedarbo lygis Tarifai, kvotos

Politinė aplinka	Regioninės politikos Pokyčiai vyriausybėje Karai Terorizmas Su tarptautine prekyba susijusi politika Su sveikata susijusi politika Politika susijusi su ekologija Valstybinis perversmas
Ekologinė aplinka	Geografinė vieta Gamtiniai veiksniai Klimato sąlygos Aplinkosaugos reikalavimai Atliekų šalinimas Atliekų perdirbimas Natūralios aplinkos apsauga
Socialinė – kultūrinė aplinka	Demografiniai pokyčiai Kultūros pokyčiai Religija Išsilavinimo lygis
Teisinė aplinka	Nauji reglamentai ir jų poveikis verslui Darbo teisė Darbo jėgos samdymas Valstybinis reguliavimas Tarptautinės sutartys Įstatymų kaita
Technologinė aplinka	Vartotojų inertiškumas Inovacijų taikymas Naujos technologijos ir jų taikymas Naujų produktų plėtra Technologinės plėtros saugumas

Visos šios veiksmų grupės ir komponentai apima visas poveikio įmonėms rūšis. Matome, kad šie veiksniai apima visas aplinkas, kuriose įmonės vykdo savo veiklą. Būtina pabrėžti, kad visi šie veiksniai ir komponentai yra tik rekomendacinio pobūdžio, todėl atliekant tam tikros įmonės aplinkos analizę reikia pasirinkti konkrečius veiksmus atitinkančius tos įmonės specifika.

Apibendrinant galima teigti, kad visi autoriai, nagrinėję įmonės aplinkos tyrimo galimybes, pripažįsta, kad įmonės aplinkos analizė padeda išplėsti viziją, susidėlioti strateginius tikslus, bei planą. Aplinkos analizė suteikia galimybę nuspėti įmonės ateitį ir plėsti jos veiklą prisitaikant prie pasaulinės rinkos daromos įtakos. Autoriai (Philip, 2010; Samnami, 2014; Svetikas, Arimavičiūtė, 2012) išskiria skirtingus aplinkos veiksmus, tačiau atlikus mokslinės literatūros analizę galima išskirti pagrindines aplinkas, kurios yra dažniausiai taikomos ir tik nuo įmonės veiklos priklauso ar tie aplinkos veiksniai yra jai reikšmingi ar ne. Galima daryti prielaidą, kad didžiausią poveikį įmonei turi makroekonominė aplinka, nes jos veiksmams įtakos turi ir politiniai, teisiniai, ir socialiniai bei technologiniai veiksniai.

2.3. Makroekonominiai veiksniai, darantys įtaką įmonių veiklos rezultatams

Makroekonominiai procesai turi įtakos visoms gamybinių ir finansinių santykių sritims. Mokhova, Zineck (2014) teigia, kad makroekonominių procesų įtakos tyrimai leidžia atlikti tokias užduotis:

- Atskleisti dėsningumus ir koreliacijas tarp ekonominių procesų bei reiškinių, taip pat leidžia rasti šių procesų poveikį ekonomikos vystymuisi;
- Suprasti makroekonominę priklausomybę ir ryšį, kurio dėka galima įvertinti ekonomikoje ir atskiruose jos sektoriuose susidariusią situaciją. Tuo pačiu yra sudaroma galimybė nustatyti esamos situacijos gerinimo būdus ir taip suformuoti įmonių gamybinės politikos principus;
- Sudaryti prognozes, nuspėti ateities vystymosi perspektyvas ekonominių procesų cikluose.

Įmonės veiklos rezultatų analizė priskiriama svarbiems ekonominiams tyrimams ir reikalauja didesnio dėmesio, vertinant makroekonominių veiksnių poveikį jiems, nes tokia veiklos analizė skatina įmonių vystymosi strategijos numatymą. Agrawal, Matsa (2013) pateikia ir makroekonominius veiksnius, kurie turi įtakos ir atskiroms įmonėms:

- Ekonominiai ciklai;
- Stabilūs ekonomikos vystymosi tempai;
- Infliacijos ir nedarbo ryšys;
- Realus ir finansinio ekonomikos sektorių santykis;
- Nacionalinių rinkų valstybės ribose ryšys su užsienio ekonomikos sektoriais;
- Valstybės tarptautinės prekybos balansas.

Ekonomikos vystymuisi būdinga periodiška studijų kaita, sąlygotini struktūriniai pokyčiai (Ales, Maziero, Yared, 2014). Toks reiškinys yra vadinamas cikliškumu, bei suprantamas kaip nacionalinių ekonomikų ir pasaulinės ekonomikos vieningos visumos ir vystymosi forma. Autoriai Crucini, Kose, Otrok (2011) pateikia ekonominio ciklo apibrėžimą. Ekonominis ciklas tai svyravimų bendrame valstybių, organizuojančių veiklą privataus verslo forma, ekonominiame aktyvume rūšis. Ciklą sudaro pakilimo stadija, kuri vienu metu pastebima didžiojoje dalyje ekonominės veiklos rūšyse, šią stadiją keičia vieninga visai ekonomikai – nuosmukio stadija, kuri pasireiškia gamybos apimčių mažėjimu ir vėliau ateinančiu pagyvėjimu (Bonča, Tajnikar ir kt., 2017). Pagyvėjimo stadija pereina į eilinę ekonomikos pakilimo stadiją.

Įmonėms labai svarbu žinoti ir suprasti kokioje stadijoje yra ekonomika ir kokios jos perspektyvos. Ekonomikos vystymosi metu, tai yra pakilimo stadijoje, didėja gyventojų pajamos, o tai atitinkamai skatina ir vartojimo augimą. Dėl didėjančio vartojimo įmonės gali didinti prekių ir paslaugų pardavimus, taip didinant ir gaunamą pelną. Atvirkštinis procesas vyksta ekonomikos nuosmukio stadijoje, kai gyventojų pajamos mažėja. Kartu su mažėjančiomis pajamomis, mažėja ir gyventojų perkamoji galia, taip mažindama paklausą. Mažėjanti paklausa verčia mažinti ir gamybos apimtis ir prekių apyvartą. Galiausiai tai pasireiškia ir per įmonės pardavimų pajamas bei pelną.

Galima teigti, kad baldų gamybos sektoriaus įmonės makroekonominė aplinka daugiausiai veikia per perkamosios galios svyravimus, ekonomikos vystymosi cikliškumus, infliaciją ir nedarbą. Kadangi baldų gamyba ir prekyba nėra pirmo būtinumo prekė ir paslauga, todėl esant ekonomikos nuosmukiui ir mažėjant gyventojų perkamajai galiai, šio sektoriaus pardavimo apimtys ir pajamos pradeda mažėti.

Makroekonominių procesų pokyčiai daro didelę įtaką verslo subjektų veiklos rezultatams. Makroekonominių veiksmų tyrimus sąlygoja būtinumas gauti tikslų ir patikimą jų poveikio vertinimą, taip pat ir jų pasireiškimo galimų variantų prognozę.

2.3.1. Bendrojo vidaus produkto rodiklio ir įmonės veiklos rezultatų ryšys

Bendras vidaus produktas – tai vienas pagrindinių makroekonomikos rodiklių, kuris parodo visų prekių ir paslaugų, skirtų galutiniam vartojimui, pagamintų per metus visose ekonomikos šakose šalies teritorijoje vartojimui, eksportui ar kaupimui, nepriklausomai nuo panaudotų gamybos veiksmų nacionalinės priklausomybės, vertę. BVP yra itin svarbus makroekonomikos rodiklis, nes parodo šalies ekonomikos apimtį (Slavinskaitė, Koniuchovaitė, Stanislovaitytė, 2017). Atsižvelgiant į BVP rodiklio kitimo tendencijas galima palyginti atskiras šalis ir prognozuoti tolimesnę ekonomikos augimą arba nuosmukį.

Mokslinėje literatūroje galima rasti ne vieną BVP sąvokos apibrėžimą (2 lentelė).

2 lentelė. BVP samprata

Autorius	BVP samprata
Šeputienė (2012)	Tai rodiklis, kuris parodo per tam tikrą laiko tarpą šalyje sukurtų prekių ir paslaugų sumą, išreikštą pinigais, kiekvieną prekę įskaičiuojant tik vieną kartą.
Blanchard (2007)	Autorius išskiria tris BVP apibrėžimus: tai per tam tikrą laikotarpį šalies ūkyje pagamintų galutinių prekių ir paslaugų vertė; tai per tam tikrą laikotarpį ūkyje sukurtų pridėtinių verčių suma; tai per tam tikrą laikotarpį ūkyje gautų pajamų suma.
McConnell ir kt. (2015)	Tai bendra metinė galutinių prekių ir paslaugų, sukurtų šalies ribose, rinkos vertė.
Snieška ir kt. (2005)	Visų galutinių prekių ir paslaugų, pagamintų šalyje per tam tikrą laikotarpį (paprastai per metus), naudojant šalies ekonomikos išteklius, rinkos kainų suma. Tai bendrosios pajamos, sukurtos šalies teritorijoje, taip pat užsienio gamybos veiksmų gautos pajamos konkrečiose šalyse, minus šios šalies piliečių gautos pajamos užsienyje.

Atlikus mokslinės literatūros analizę ir išskyrus autorių BVP sąvokos apibrėžimus galima teigti, kad bendras vidaus produktas atspindi šalies ekonomikos situaciją, o jo pokytis, lyginant su praėjusiu laikotarpiu, atspindi ekonomikos pokyčius. BVP rodiklio pokytis yra naudojamas įvertinti šalies ekonomikos augimą bei šio augimo tempus. Dėl rodiklio vertinimo svarbos yra išskiriami trys būdai, kuriais apskaičiuojamas BVP (3 lentelė).

3 lentelė. BVP nustatymo būdai (sudaryta autorės, remiantis Snieška ir kt., 2005)

Eil. Nr.	BVP nustatymo būdas	Apibrėžimas
1.	Gamybos būdas	BVP apibrėžiamas kaip visų per metus šalyje pagamintų galutinių prekių ir paslaugų vertė. Skaičiuojant BVP įskaitomos tik tos prekės ir paslaugos, kurios yra pagamintos nagrinėjamais metais.
2.	Išlaidų apskaitos būdas	BVP yra nustatomas kaip galutinė įvairios paskirties prekių paklausa t.y. visų ekonomikos sektorių išlaidos. Visuminės išlaidas, baigtinei produkcijai įsigyti, galima suskirstyti į keturias išlaidų grupes: namų ūkio vartojimo išlaidos, investicijos, vyriausybės išlaidos, prekių ir paslaugų grynasis eksportas.
3.	Pajamų apskaitos būdas	BVP apskaičiuojamas sudedant visų gamybos procese dalyvavusių gamybos veiksnių pajamas, kapitalo nusidėvėjimo išlaidas ir netiesioginius mokesčius. Pajamos, kurias gauna gamybos veiksnių savininkai yra skirstomi į keturias pagrindines dalis: darbo užmokestis, pelnas, nuomos pajamos, palūkanos. Nustatant BVP pajamų būdu, prie vidaus pajamų dar pridedami du elementai, nesusiję su pajamų paskirstymu gamybos veiksniams: amortizacija ir netiesioginiai mokesčiai.

Nors šis rodiklis yra naudojamas išmatuoti ekonominiam šalies pajėgumui, efektyvumui ir gyvenimo kokybei, tačiau pastaruoju metu kyla daug diskusijų dėl šio rodiklio objektyvumo atskleidžiant šiuolaikinę ekonominę ir socialinę gerovę.

Bendrojo vidaus produkto apimčių pokyčiai reiškia ir įmonės pajamų apimčių pokyčius. Toks ryšys egzistuoja todėl, kad šalis sugebanti didinti savo bendrojo vidaus produkto apimtį, kuria kokybiškesnį gyvenimo aplinką gyventojams, bei sąlygas jų pragyvenimo lygio didinimui. O pastarasis lemia didesnę vartojimą, nuo kurio priklauso įmonės pardavimo apimtys ir tuo pačiu pardavimų pajamos.

Apibendrinant galima teigti, kad bendrasis vidaus produktas yra svarbus makroekonomikos rodiklis, turintis didelę reikšmę ekonomikoje. Mokslinėje literatūroje šis rodiklis apibrėžiamas kaip visų galutinių prekių ir paslaugų, pagamintų per tam tikrą laikotarpį, vertė. Yra išskiriami trys būdai, kuriais galima apskaičiuoti BVP. Kadangi šis rodiklis parodo šalies ekonomikos situaciją, jos augimo apimtį, bei ekonomikos pakilimo etape veikia vartotojų poreikius, taip didinant prekių paklausą esant aukštai vartotojų perkamajai galiai, atitinkamai tai veikia ir įmonių veiklos rezultatus, kurių teigiamą pokytį pagrįsde parodo didėjančios įmonės pardavimo apimtys ir pajamos.

2.3.2. Infliacijos įtaka įmonės veiklos rezultatams

Infliacija – tai bendrojo kainų lygio šalyje kilimas (Matvejeva, 2007; Taylor, 2008). Jurjeva, Maryganova (2008) prie tokio infliacijos apibrėžimo dar prideda, kad tai pinigų nuvertėjimas, pasireiškiantis prekių ir paslaugų kainų kilimu. Apibendrinant galima teigti, kad infliacija tai besitęsiantis bendrojo kainų lygio didėjimas, kuris pasireiškia piniginio vieneto perkamosios galios smukimu.

Priešingas infliacijai reiškinys yra defliacija. Snieška ir kt. (2005) defliaciją apibūdina kaip bendrojo visų prekių ir paslaugų kainų smukimą. Ji iš vartotojo pozicijos pasireiškia pinigų perkamosios galios

augimu. Tačiau nors ir defliacija kainų atžvilgiu yra priešingas reiškinys infliacijai, bet abiejų pasekmės ekonomikai ir žmonių gerovei gali būti neigiamos.

Infliacijos lygį šalyje geriausiai leidžia įvertinti suderinto vartotojų kainų indekso rodiklis.

Suderintas vartotojų kainų indeksas – su kitomis Europos Sąjungos šalimis pagal metodologiją suderintas Laspeireso tipo „vartotojų infliacijos“ kainų indeksas, rodantis vidutinį kainų pokytį išlaikant bazinio laikotarpio namų ūkio vartojimo išlaidų struktūrą ir vartotojų populiacijos sudėtį (Lietuvos statistikos departamento apibrėžimas).

Infliacijos turi ir teigiamą ir neigiamą poveikį šalies ekonomikai. Kremer, Bick, Nautz (2013) teigia, jog infliacijos neigiamos poveikis pasireiškia tada, kai ji pasiekia tam tikrą ribą, kuri yra apie 2,5 proc. Jei infliacijos tempai nepasiekia šios ribos, tuomet pasireiškia investicinės veiklos aktyvumo didėjimas, vyksta gamybos plėtra, taip pat mažėja nedarbas. Pasak Vinayagathan (2013), kai yra nedideli infliacijos augimo tempai gamintojai gali didinti gamybą, jeigu gali padidinti kainas. Tokiu atveju didėja ir įmonių veiklos rezultatai. Bet jei didėjant kainoms nesikeičia darbo užmokestis, tada mažėja vartotojų perkamoji galia ir paklausa. O tai atitinkamai turės neigiamos įtakos įmonių veiklos rezultatams, nes mažės pardavimų kiekis.

Išskirtinį dėmesį reikia skirti infliacijai jei jos augimo tempai viršija 2,5 proc. ribą. Rodikliui perkopus šią ribą pasireiškia ir infliacijos neigiamas poveikis įmonių veiklai. Kaip teigia Eggoh ir Khan (2014), tokiu atveju infliacija sumažina paklausą, bei prideda netikrumo ir neapibrėžtumo jausmą įmonių veiklai, taip apsunkinant planavimą ir prognozių sudarymą. Tada infliacija rinkoje iškreipia kainas, o įmonėms tenka skirti dideles pastangas infliacijos pažabojimui, o tai atitinkamai mažina gamybos apimtį ir gaminamos produkcijos kainos tik dar labiau pradeda didėti.

Apibendrinant galima pasakyti, jog infliacija tai besitęsiantis bendrojo kainų lygio ūkyje kilimas, pinigų nuvertėjimas. Kitaip sakant, tai piniginio vieneto perkamosios galios smukimas reiškiantis, kad vartotojas, didėjant vidutiniam kainų lygiui, už tuos pačius turimus pinigus gali įsigyti vis mažiau prekių. Laikoma, kad tinkamos infliacijos augimo tempai negali viršyti 2,5 proc. reikšmės. Infliacijos lygį šalyje įvertinti leidžia suderinto vartotojų kainų indekso rodiklis. Mokslinėje literatūroje yra pabrėžiama, kad tiek dideli, tiek neigiami infliacijos augimo tempai turi įtakos įmonių rezultatams.

2.3.3. Nedarbo įtaka įmonės veiklos rezultatams

Nedarbas jau seniai yra įvardijamas kaip didelė problema, tačiau skirtingomis rinkos sąlygomis įgyja vis kitokią reikšmę ir apibūdinimą. Kaip pavyzdį galima pateikti didžiosios depresijos metu buvusį nedarbą, kuris tapo reiškiniumi, kurio bet kokiais būdais buvo stengiamasi išvengti. Tuo metu pagrindinė ekonomikos ir politikos problema ir buvo didelis nedarbas. Tačiau vėlesniu laiku požiūris į nedarbą pasikeitė ir pradėta manyti, jog gyventojai neturi darbo tik tam tikrą trumpą laiką tarpą, kurio metu yra ieškoma geresnės darbo vietos (Snieška ir kt., 2005). Skirtingoje mokslinėje literatūroje nedarbas yra apibrėžiamas ganėtinai panašiai (4 lentelė).

4 lentelė. Nedarbo samprata (sudaryta autorės)

Autorius	Nedarbo samprata
Schiller, Gebhardt (2018)	Nedarbas apibrėžiamas kaip darbo jėgos dalis, negalinti rasti darbo. Aiškinama, kad norint pasiekti tašką ant gamybos galimybių kreivės, visa darbo jėga turi būti įdarbinta,

	tačiau nėra jokių garantijų, kad darbas bus pasiekiamas kiekvienam, kas yra pasiruošęs ir norintis dirbti. Nedarbo problemos esmė – pilnai nepanaudojamas prieinamas darbas.
Drilingas ir kt. (1997)	Darbas – tai ne tik žmogaus pajamų, bet ir socialinės padėties, pilnavertiškumo pagrindas. Ekonomikos požiūriu darbas – riboto išteklių panaudojimas, gaminant norimas prekes ir paslaugas. Apie nedarbą kalbama kaip apie svarbią ekonominę problemą ir vyriausybės politiką, siekiant sumažinti nedarbo sukeltus nuostolius.
Snieska ir kt. (2005)	Nedarbo problema yra politinių ir ekonominių diskusijų objektas. Daugelis politikų įvertindami ekonomikos būklę ar ekonominės politikos efektyvumą, nedarbo lygį vertina kaip vieną ekonomikos „sveikatos“ rodiklių. Nedarbas rodo vieno iš svarbiausių gamybos veiksnių – darbo jėgos panaudojimo laipsnį. Jį tiesiogiai išreiškia nedarbo lygis – bedarbių skaičius ir šalies darbo jėgos procentinis santykis.
Skominas (2006)	Nedarbas – tai toks reiškinys visuomenėje, kai dalis darbingų asmenų nedalyvauja kuriant šalies ekonominį produktą, kitaip tariant, neturi darbo, kartu ir pragyveno šaltinio. Tai prarastas žmogiškasis kapitalas, kurį buvo galima panaudoti prekių ir paslaugų gamyboje, siekiant patenkinti visuomenės poreikius. Nedarbo lygis – ekonominis rodiklis, parodantis kokia darbo jėgos dalis yra neužimta; tai nedirbančios, tačiau galinčios ir norinčios dirbti bei ieškančios darbo jėgos ir visos darbo jėgos santykis procentine išraiška.
Blanchard (2007)	Nedarbo lygis – neturinčių darbo gyventojų santykis su visa darbo jėga. Nuo nedarbo tiesiogiai priklauso bedarbių gerovė ir taip pat nedarbo lygis parodo, kad ūkyje efektyviai nepanaudojami visi esami ištekliai (jei nedarbas labai didelis ir daug žmonių, kurie nori dirbti, jo neranda, tai tikėtina, kad problematiškas pats ūkio mechanizmas).
Šeputienė (2012)	Nedarbas – viena svarbiausių makroekonominių problemų. Daugelis žmonių, netekę darbo, praranda pajamų šaltinį, todėl mažėja jų vartojimo išlaidos, o kartu ir bendroji šalies paklausa prekėms ir paslaugoms. Didelis nedarbas – vienas iš požymių, kad šalyje yra ekonominis nuosmukis, o žemas – kad yra pakilimas.
Andriušaitienė ir kt. (2016)	Nedarbas – neviseškas darbo jėgos išteklių panaudojimas ekonominėje veikloje.

Bendrai galima teigti, kad nedarbas – tai svarbi ekonomikos ir politikos problema, kadangi aukštas nedarbo lygis yra susijęs su neefektyviu žmogiškųjų išteklių panaudojimu bei žmogiškojo kapitalo praradimu. Nedarbas dažnai yra apibūdinamas nedarbo lygio sąvoka, tai yra bedarbių skaičiaus ir visos šalies darbo jėgos procentiniu santykiu.

Reikia paminėti, kad pagal Ball, Jalles, Loungani (2015) atliktą tyrimą, nedarbas šalies ekonomiką veikia neigiamai. savo atliktame tyrime autorius parodė, kad nedarbas neigiamai koreliuoja su BVP. Beje ši ryšį pirmasis nustatė amerikiečių ekonomistas A. Okun. Jis teigė, kad nedarbo lygiui padidėjus 1 proc., gamyba sumažėja 2 – 3 proc. Ir šioje vietoje prasideda užburtas ratas. Sumažėjusi gamyba atsiliepiama įmonių veiklos rezultatams, visų pirma todėl, kad padidėjus nedarbui, dalis dirbančiųjų pasitraukia iš darbo rinkos. Pasitraukusių pajamos sumažėja, kartu su jomis mažėja ir perkamoji galia. Tada dalis įmonių pradeda prarasti savo vartotojus, todėl įmonės būna priverstos mažinti gamybą. Ir vėl gi, gamybos mažinimas mažina pardavimo apimtį ir pardavimų pajamas, taip mažinant ir įmonių pelną. Įmonės besistengdamos neatsidurti ties bankroto riba ir siekdamos išsaugoti savo pelną yra priverstos atleisti darbuotojus, taip pačios įmonės dar labiau didina nedarbą.

Valstybė stengdamasi sušvelninti nedarbo pasekmes, teikia finansinę paramą asmenims praradusiems darbą, vykdo jų perkvalifikavimą ir mokymus. Visi šie veiksmai yra vykdomi iš valstybės lėšų, kurios gaunamos mokesčių pavidalu. Tačiau didėjantis nedarbas mažina ir mokesčių mokėtojų skaičių, o mažėjantis įmonių pelnas mažina mokesčių biudžeto įplaukas. Jakobsen, Listhaug (2012) teigia,

kad neigiamas nedarbo poveikis įmonių veiklos rezultatams didėja, kai valstybė kompensuoja nedarbo pasekmės vartojimo sumažėjimui.

Apibendrinant galima teigti, kad nedarbo poveikis yra ryškus ir labai stiprus. Šio rodiklio didėjimas daro neigiamą įtaką visoms sritims. Dėl nedarbo kenčia ne tik įmonės, bet ir visa valstybė. Įmonės neišlaiko aukštų finansinių rodiklių, tuo tarpu valstybei atsiranda papildomų lėšų skyrimo grupės, tačiau mokesčių į valstybės biudžetą yra surenkama mažiau.

2.3.4. Valstybės skolos įtaka įmonės veiklos rezultatams

Valstybės skola – tai visų tos šalies išleistų paskolų, kurios vis dar yra nepadengtos suma (Levišauskaitė, Rūškys, 2003). Prie šios sumos yra pridėdama ir priskaičiuotos palūkanos, kurias taip pat bus privaloma gražinti nustatytu laiku, arba suėjus konkrečiam nustatytam terminui. Tuo tarpu užsienio autoriai Rosen, Gayer (2010) nurodo du skirtingus apibrėžimus. Pirmuoju autoriai teigia, kad valstybės skola yra piniginis perviršis visų praeityje sukauptų išlaidų jas lyginant su taip pat praeityje gautomis pajamomis. Kitu apibrėžimu pažymima, kad valstybės skola – tai lėšų pervedimas tarp dabar esančių valstybės obligacijų turėtojų ir ateities mokesčių mokėtojų. Kaip tarp valstybės ir gyventojų bei verslo subjektų susiklosčiusius specifinius kreditinius santykius, valstybės skolą apibūdina Buškevičiūtė (2008). Apibendrinus pateiktus autorių apibūdinimus, galima teigti, kad valstybės skola tai šalies piniginė suma, kurią ji yra skolinga savo kreditoriams dėl prisiimtų, bet dar neįvykdytų įsipareigojimų. Dažniausiai valstybės kreditoriais tampa verslo subjektai, fiziniai asmenys, finansinės institucijos, kartais ir tarptautinės organizacijos, tokios kaip Tarptautinis valiutos fondas.

Checherita – Westphal, Rother (2012) atliko tyrimą, kurio rezultatai parodė, kad valstybės skolos dydis pradeda neigiamai veikti BVP apimtis tuo metu, kada valstybės skolos ir BVP apimčių santykis sudaro 70 – 80 proc. pasiekus šią ribą, BVP dėl valstybės skolos sumažėja 2,2 proc. Taip nutinka dėl nuolatos augančios valstybės skolos aptarnavimo kaštų. Kad galėtų tinkamai padengti šiuos susidariusius kaštus, valstybė turi arba dar skolintis, arba didinti mokesčius. Tačiau didėjantys mokesčiai mažina gyventojų perkamąją galią, taip mažinant ir įmonių pelną. Tuomet atsiranda panaši situacija kaip ir su nedarbo problema, įmonės siekdamos išsaugoti savo pelną, dažniausiai didina produkcijos kainą, dėl ko mažėja vartojimas ir įmonės veiklos rezultatai taip pat mažėja.

Apibendrinus matome, kad mokslinėje literatūroje nėra vieno bendro valstybės skolos apibrėžimo. Tačiau išnagrinėjus autorių pateiktus apibrėžimus galima teigti, kad valstybės skola tai šalies piniginė suma, kurią valstybė yra skolinga kreditoriams, dėl prisiimtų, bet neįvykdytų finansinių įsipareigojimų. Valstybės skolos didėjimas neigiamai veikia BVP, dėl skolos administravimo mokesčių. Valstybė didindama mokesčius gyventojams ir įmonėms sukuria perkamosios galios silpnėjimo efektą, bei įmonių pelno mažėjimo tendencijas.

2.3.5. Namų ūkių pajamų įtaka įmonės veiklos rezultatams

Namų ūkio pajamos parodo gyventojų pasitenkinimą gyvenimo sąlygomis ir visuomenės gerovę. Pastebima, kad kuo didesnės namų ūkių pajamos, tuo namų ūkiai daugiau lėšų gali skirti įvairių produktų ir paslaugų vartojimui. Šis vartotojų veiksmas didina prekių ir paslaugų paklausas, o tai atitinkamai teigiamai veikia įmonių veiklos rezultatus.

Nesikeičiant namų ūkio pajamų lygiui, tačiau didėjant prekių ir paslaugų kainoms, gyventojai savo vartojimo prioritetus perdėlioja, ir daugiau gaunamos pajamos yra paskirstomos pačioms būtiniausioms prekėms ir paslaugoms gauti. Kaip buvo anksčiau minėta, baldai nėra pirmo būtinumo prekė, todėl galima teigti, kad padidėjus baldų gamybos įmonių produkcijos kainoms ir nepasikeitus namų ūkių pajamų lygiui, šio sektoriaus įmonių vartojimo lygis mažės, nes vartotojai persikirstę pajamas skirs lėšas didesnio prioriteto prekėms, kaip maistui, kurui ir kitoms būtiniausioms prekėms. Tačiau jei kartu su produkcijos kainomis didėtų ir namų ūkio pajamų lygis, vartotojų teikiama pirmenybė prekių grupėms nesikeistų. Taigi galima daryti prielaidą, kad didėjant namų ūkių pajamų lygiui, didėja ir įmonių pardavimo pajamos, nes vartotojai leidžia sau pirkti daugiau ir brangesnių prekių ar paslaugų.

Namų ūkių pajamų lygis neatsiejamas nuo įmonės veiklos rezultatų. Kuo didesnės namų ūkio pajamos, tuo didesnis vartojimas. O didesnis vartojimas užtikrina įmonės pardavimo apimtį ir pajamas.

2.3.6. Tarptautinės prekybos įtaka įmonės veiklos rezultatams

Sparčiai besivystančios technologijos sukūrė geras sąlygas vystyti tarptautinę prekybą ir bendradarbiauti su partneriais esančiais visame pasaulyje. Pradėti ieškoti naujų partnerių ir galimybių pasauliniu mastu įtakojo augantys vartotojų poreikiai. Prasidėjus mainams su užsienio šalimis atsirado ir tarptautinės prekybos sąvoka. Mokslinėje literatūroje galima rasti įvairių tarptautinės prekybos sampratų, kurios pateiktos 5 lentelėje.

5 lentelė. Tarptautinės prekybos samprata

Autorius	Apibrėžimas
Pasaulio prekybos organizacija (PPO)	Tai prekių srautas, kai jos yra gabenamos per teritorines valstybių sienas.
Jungtinių Tautų Organizacija (JTO)	Prekių pirkimas ir pardavimas tarptautinėje rinkoje.
Ekonominis bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD)	Importo ir eksporto veikla.
Rakauskienė, Tamošiūnienė (2013)	Tai bendradarbiavimas su užsienio partneriais, kuris leidžia įmonėms išnaudoti santykinis kiekvienos šalies pranašumus plėtojant darbo pasidalijimą ir specializaciją, ji sudaro sąlygas augti visų šalių ekonomikai ir gerovei.
Melnikas ir kt. (2008)	Pardavimo – pirkimo procesas, kuris yra suvokiama kaip prekių ar paslaugų prekiavimo procesas tarp kelių skirtingų šalių.

Apibendrinus visus apibrėžimus, galima teigti, kad tarptautinė prekyba – tai prekių ar paslaugų prekiavimo, mainų procesas tarp dvejų ar daugiau šalių, šiai dienai neatskiriama kasdieninio gyvenimo dalis.

Teigiama, kad šalis neturės ekonominės naudos, jei visas prekes siektų pasigaminti pati. Tokiu atveju gamyba bus neefektyvi dėl skirtingų gamtos ir darbo išteklių. Pasak Bernatonytės (2004), tarptautinės prekybos dėka, šalis vysto savo specializaciją, taip didindamos išteklių vartojimo naudingumą ir plėsdamos gamybos apimtį.

Nagrinėjant tarptautinės prekybos pranašumus yra išskiriama tokia jos nauda:

- Tarptautinė prekyba, skatina tarptautinį darbo pasidalijimą ir specializaciją, o tai leidžia efektyviau panaudoti turimus išteklius.
- Dėl tarptautinės prekybos didėja konkurencija. Padidėjusi konkurencija skatina mažinti gamybos kaštus bei kainą, didinti gaminamos produkcijos kokybę. Ypač konkurencija naudinga yra tuo atveju, jei šalyje, kuri importuoja yra susidariusi tų prekių gamybos ir pardavimų monopolinė ar oligopolinė rinkos struktūra.
- Didėja produktų įvairovė. Dėl įvairių klimato, politinių, kultūrinių ir kitų veiksnių šalys negali gaminti tam tikrų produktų, arba jų gamybos išlaidos būtų labai didelės, todėl tarptautinė prekyba leidžia gyventojams įsigyti tokių prekių, kurių vietinėje rinkoje niekas negamina.
- Galimybę įgyti gamybos masto ekonomiją. Dažniausiai įgyti masto ekonomiją trukdo per maža vidaus rinka. Todėl rinkos išplėtimas per tarptautinę prekybą leidžia sumažinti gamybos kaštus ir kainas, plėsti gaminamų prekių pasirinkimą.

Galima teigti, kad tarptautinės prekybos pranašumai rodo, jog specializacija ir prekyba su užsienio rinkomis suteikia aukštesnius įmonės veiklos rezultatus, produktyvesnę gamybą bei jos efektyvumą. Bet tarptautinė prekyba turi ir neigiamų aspektų. Visų pirma tarptautinės prekybos poveikis įvairioms šalies gyventojų socialinėms grupėms yra nevienodas. Vartotojams yra naudingas importas, bet ne eksportas, tuo tarpu gamintojams atvirkščiai, eksportuoti prekes yra žymiai naudingiau. Jei importo apimtys šalyje sparčiai auga, jis didina nedarbo lygį toje šalyje. Tačiau išvardintus neigiamus poveikis galima subalansuoti ir kontroliuoti.

Apibendrinant galima teigti, kad tarptautinės prekybos samprata yra įvardinama skirtingai, tačiau visi apibrėžimai atskleidžia tą pačią esmę – prekių ar paslaugų pirkimas ar pardavimas dalyvaujant dviem ar daugiau valstybių. Tarptautinė prekyba teikia daug naudos šalims ir atskiroms įmonėms. Dėl masto ekonomijos įmonės gali daugiau gaminti, nes produkcija, kurios nesuvartoja vidaus rinka, galima eksportuoti į užsienio rinkas.

2.3.7. Tiesioginių užsienio investicijų įtaka įmonės veiklos rezultatams

Kaip teigia Melnikas, Chlivickas, Jakubavičius ir kt. (2014), tiesiogines užsienio investicijas yra laikomos tokios investicijos, kurių pagrindu sukuriama ilgalaikiai ekonominiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. Investicija laikoma tiesiogine, jei investuotojas įgyja akcijų paketą, turintį ne mažiau kaip 10 procentų paprastųjų akcijų arba akcijų, turinčių balsų teisių akcinėje bendrovėje arba atitinkamą dalį neakcinėje bendrovėje. Tokie akcijų paketai suteikia galimybę dalyvauti įmonės valdyme ir dažnai turi lemiamos įtakos priimant svarbius sprendimus. Tiesioginės užsienio investicijos dažniausiai yra naudojamos kurti naujas įmones arba modernizuoti senas.

Tiesioginės užsienio investicijos sukuria tiesioginius, stabilius ir ilgalaikius ryšius tarp skirtingų ekonomikų, o tai, pasak Danilevičienės, Lukšytės (2017), sukuria puikią ekonominę terpę, kurioje dalijamasi technologijomis ir žiniomis tarp šalių, bei pritraukus daug investicijų iš įvairių užsienio šalių ir regionų, investicijas pritraukusi šalis gauna galimybę savo produktą pristatyti platesnei auditorijai. Be to šis veiksnys yra puikus papildomo finansavimo šaltinis investicijų pavidalu, bei

tinkamos politikos sprendimai, dėl veiksmų galinčių pritraukti didesnes tiesiogines investicijas, tampa ir plėtros galimybe.

Priimančių šalių teikiamos paskatos ir regioninis bendradarbiavimas gali teikti daugiau finansinio stabilumo, užtikrinti geresnę politikos koordinavimą, geresnę infrastruktūros planavimą ir dinamiškesnę pramonės vystymąsi, galintį padėti sukurti palankesnę investavimo aplinką ir vidaus, ir užsienio įmonėms Lietuvoje.

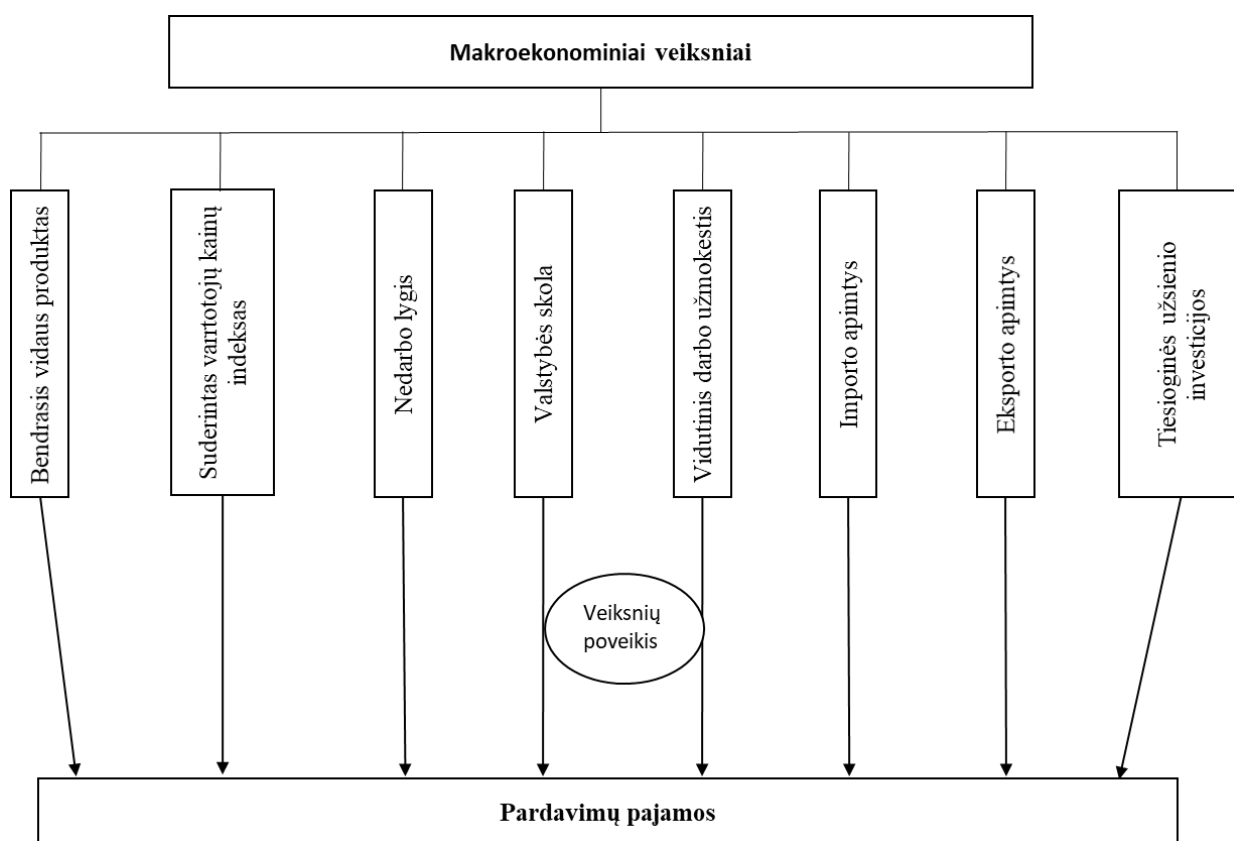
Pasak Guimón, Filippov (2012) tiesiogines užsienio investicijas galima suvokti, kaip užsienio kapitalo įdėjimą į jau šalyje veikiančias vietines įmones. Šioms investicijoms taip pat priklauso ir įsigytas nekilnojamas turtas, gautos užsienio įmonių ir joms suteiktos paskolos, mokami dividendai ir pan. Tačiau realusis investicijų dydis priklauso nuo to kiek valstybėje yra kuriama ir įdiegiama naujų projektų. Užsienio investicijų pelningumas pasireiškia per pridėtinės vertės kūrimą, šalies gyventojų perkamosios galios didėjimą bei ekonomikos augimą. Tiesioginių užsienio investicijų dėka diegiamos naujos technologijos kuria aukštesnę pridėtinę vertę, didina aukštos kvalifikacijos specialistų paklausą, taip didinant darbo užmokestį. Kartu su didėjančiu darbo užmokesčiu didėja ir gyventojų perkamoji galia.

Apibendrinant visą skyrių galima daryti prielaidą, kad pagrindinis rodiklis atspindintis įmonės veiklos rezultatus makroekonominės aplinkos kontekste yra pardavimų pajamos. Šis rodiklis priklauso nuo įmonės pagamintų prekių ar teikiamų paslaugų pardavimų. Tokiu būdu bendrasis pelningumas parodo įmonės gamybinės veiklos efektyvumą, bei veiklos rezultatyvumą. Atlikus mokslinės literatūros analizę buvo išskirti pagrindiniai makroekonominės aplinkos veiksniai, kurie neigiamai ar teigiamai veikia įmonės veiklos rezultatus: BVP, suderintas vartotojų kainų indeksas, nedarbo lygis, valstybės skola, namų ūkio pajamos, tarptautinė prekyba ir TUI. Bendrojo vidaus produkto, eksporto apimčių, tiesioginių užsienio investicijų ir vidutinio darbo užmokesčio (namų ūkio pajamų) daromas poveikis įmonių veiklos rezultatams yra teigiamas. Tai reiškia, kad didėjant kuriam nors iš šių makroekonominių rodiklių, didėja įmonės veiklos rezultatai. O suderinto vartotojų kainų indekso (infliacijos), nedarbo lygio ir valstybės skolos įtaka įmonės veiklos rezultatams yra neigiamas. Vadinasi, didėjant kuriam nors iš šių rodiklių, įmonės veiklos rezultatai prastėja. Šias prielaidas tikslinga patikrinti Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pavyzdžiu.

3. Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams vertinimo metodika

Šiame skyriuje yra pristatoma makroekonominių veiksnių, išnagrinėtų antrame skyriuje, įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams vertinimo metodika.

Remiantis teorinėje dalyje atliktos mokslinės literatūros autorių (Bonča, Tajnikar ir kt., 2017; Schiller, Gebhardt, 2018; Slavinskaitė, Koniuchovaitė, Stanislovaitytė, 2017) nuomonių vertinimo rezultatais buvo pateikti pagrindiniai makroekonominiai veiksniai veikiantys įmonių veiklos rezultatus: bendrasis vidaus produktas, suderintas vartotojų kainų indeksas, nedarbo lygis, valstybės skola, namų ūkio pajamos, eksporto ir importo apimtys, tiesioginės užsienio investicijos. Pagal nagrinėtą mokslinę literatūrą buvo sudarytas tyrimo modelis, kuris pateikiamas 10 pav.

10 pav. Pagrindinių makroekonominių rodiklių poveikis įmonių pardavimo pajamoms (sudaryta pagal Bonča, Tajnikar ir kt., 2017; Schiller, Gebhardt, 2018; Slavinskaitė, Koniuchovaitė, Stanislovaitytė, 2017)

Tyrimo laikotarpis: 2010 – 2020 metai.

Tyrimo naudojamų duomenų šaltinis: Lietuvos Statistikos departamento oficialiosios statistikos portalo duomenys.

Tyrimo metodai: Makroekonominių veiksnių įtakos Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams vertinimas atliekamas naudojant tokius kiekybinio tyrimo metodus:

- Statistinių duomenų lyginamoji analizė;
- Dinaminių eilučių analitinių rodiklių skaičiavimas;

- Koreliacinė ir daugianarė koreliacinė analizė.

Dinaminių eilučių analitinių rodiklių skaičiavimas. Dinaminių eilučių skaičiavimo esmė panaši į finansinės atskaitomybės horizontaliąją analizę. Taigi, dinaminių eilučių analitinių rodiklių skaičiavimą galima taikyti, tada kai norima apskaičiuoti rodiklių dinamikos tempus. Atliekant dinaminių eilučių skaičiavimus yra išskiriami baziniai rodikliai ir grandininiai rodikliai. Kai lyginame bet kurio laiko intervalo rodiklio reikšmę su bazinę reikšmę, kuri yra nekintanti, tada gauname absoliutinį prieaugį. O rinkdamiesi, kad bazinė reikšmė bus kintanti, kaip pavyzdį galime paminėti einamųjų metų rodiklio palyginimą su praėjusių metų rodikliu, turime grandininio absoliutaus prieaugio rezultatą.

Absoliutus prieaugis parodo dinaminių eilučių pokyčių greitį, patį prieaugį parodo einamosios reikšmės ir nustatytos lyginamosios bazinės reikšmės skirtumas. Taigi absoliutus prieaugis skaičiuojamas $\Delta_A = y_i - y_0$. Šioje formulėje y_i yra einamoji dinaminės eilutės reikšmė, o y_0 – bazinė reikšmė. Grandinis absoliutus prieaugis (augimo greitis), tai yra toks prieaugis, kuris skaičiuojamas su kintama bazine reikšme skaičiuojama tokia formule: $\Delta_G = y_i - y_{i-1}$. Šitoje formulėje y_i rodo einamąją reikšmę, o y_{i-1} - praėjusios dinaminės eilutės periodo reikšmę.

Norint apskaičiuoti augimo koeficientą yra naudojamosi einamosios dinaminės eilutės reikšmė ir ankstesnio periodo arba bazine dinaminės eilutės reikšmės santykiu. Taigi iš to išplaukia, kad bazinio augimo tempas yra $K_B = \frac{y_i}{y_0}$. O grandinis augimo tempas išreiškiamas $K_G = \frac{y_i}{y_{i-1}}$. Norint gauti augimo tempą procentine išraiška skaičiuojame $T_A = K \times 100\%$.

Galime priėti išvadą, kad prieaugio tempas apskaičiuojamas kaip einamosios dinaminės eilutės reikšmės pasikeitimas, lyginant ją su baziniu arba praėjusios laikotarpio reikšme.

Bazinis prieaugio tempas (1):

$$T_B = \frac{y_i - y_0}{y_0} \quad (1)$$

Grandininio prieaugio tempas (2):

$$T_G = \frac{y_i - y_{i-1}}{y_{i-1}} \quad (2)$$

Koreliacinė analizė. Ši analizė parodo dviejų kiekybinių kintamųjų tiesinio ryšio stiprumą ir šio ryšio kryptį. Duomenų imties koreliacijos koeficientas žymimas R simboliu, jo reikšmė žymima simboliu r. Koreliacijos koeficiento reikšmės svyruoja nuo -1 iki +1. Reikšmės nuo 0 iki 1 parodo teigiamą koreliacijos koeficientą, kas reiškia jog didėjant ar mažėjant vienam kintamajam, kitas taip pat didės arba mažės. Esant reikšmėms nuo 0 iki -1 koreliacijos koeficientas neigiamas (atvirkštinis ryšys), tokiu atveju vienam kintamajam didėjant, kitas mažės. Kuo koreliacijos reikšmės arčiau -1 ar 1 tuo ryšys tarp dviejų kintamųjų stipresnis. Koreliacijos koeficiento reikšmių ryšio stiprumo skalė pateikta 6 lentelėje.

6 lentelė. Koreliacijos koeficiento ryšio skalė (sudaryta autorės, remiantis Kušleikienė, Šivičkienė, 2021)

Nėra ryšio	Labai silpnas	Silpnas	Vidutinis	Stiprus	Labai stiprus
0	$0 < r \leq 0,2$	$0,2 < r \leq 0,5$	$0,5 < r \leq 0,7$	$0,7 < r < 1$	$r = 1$

Pirsono koreliacijos koeficientas apskaičiuojamas pagal tokią formulę (3):

$$r_{xy} = \frac{\bar{x}\bar{y} - \bar{x}\cdot\bar{y}}{s_x \cdot s_y} \quad (3)$$

Čia: \bar{x} – kintamojo x reikšmių vidurkis;

\bar{y} – kintamojo y reikšmių vidurkis;

s_x, s_y – x ir y kintamųjų standartiniai nuokrypiai.

Regresinė analizė. Atlikus koreliacinę analizę galima išskirti nepriklausomus kintamuosius, kurių ryšys su priklausomu kintamuoju yra stipriausias. Regresinė analizė nustato esamo ryšio tipą ir leidžia prognozuoti priklausomo kintamojo reikšmes pagal tai, kokios nepriklausomojo kintamojo reikšmės.

Nepriklausomi kintamieji (X) susiję su regresijos koeficientais. Pastarieji nurodo ryšio tarp kintamųjų stiprumą ir ženklą. Todėl regresijos lygtį galima nurodyti taip (4):

$$Y = a_0 + a_1 \cdot X + \varepsilon \quad (4)$$

Čia: Y – priklausomas kintamas;

a_0, a_1 – regresinės lygties koeficientai;

X – nepriklausomas kintamasis;

ε – paklaida.

Vertinant regresijos modelio tinkamumą yra analizuojamas determinacijos koeficientas. Šis koeficientas skaičiuojamas pagal tokią formulę (5):

$$R^2 = \frac{\sum(\hat{y}_i - \bar{y})^2}{\sum(y_i - \bar{y})^2} \quad (5)$$

Čia: R^2 – determinacijos koeficientas;

\hat{y}_i – i-ojo stebėjimo reikšmė, apskaičiuota pagal sudarytą regresijos lygtį;

\bar{y} – priklausomojo kintamojo reikšmių vidurkis;

y_i – priklausomojo kintamojo i-to stebėjimo faktinė išraiška.

Determinacijos koeficiento reikšmės kinta nuo 0 iki 1. Koeficiento reikšmė bus lygi 1, kai analizuojamas modelyje priklausomi kintamieji bus pateikti tiksliausiai.

Dažniausiai regresijos modelis atlieka ir statistinį testą, kuris apskaičiuoja su priklausomais kintamaisiais susijusių koeficientų p tikimybę. Šis statistinis testas patvirtina arba paneigia nulinę hipotezę. Nuline hipoteze laikoma kai koeficientas nežymiai skiriasi nuo nulio, o tai reiškia, kad koeficientas lygus nuliui ir su juo susijęs nepriklausomas kintamasis negali būti naudojamas modelyje. Tuo tarpu mažos reikšmės p tikimybė nurodo, kad koeficientas yra statistiškai reikšmingas modeliui ir jo reikšmė negali būti lygi nuliui.

Elastingumo koeficientas. Išanalizavus regresinės lygties koeficientus yra apskaičiuojama elastingumo reikšmė, kuri parodo kiek procentais pasikeis priklausomojo kintamojo y reikšmė, pasikeitus kintamojo x reikšmei 1 procentu. Elastingumo formulė pateikiama taip (6):

$$E = a_1 \cdot \frac{\bar{x}}{\bar{y}} \quad (6)$$

Čia: E – elastingumas;

a_1 – regresinės lygties koeficientas;

\bar{x} – nepriklausomojo kintamojo reikšmių vidurkis;

\bar{y} – priklausomojo kintamojo reikšmių vidurkis.

Atlikus tyrimo metodo analizę, galima teigti, kad pirmiausia atliekant empirinį tyrimą svarbu peržvelgti makroekonominių rodiklių analizuojamo laikotarpio dinamikas. Aptarti šių rodiklių dinaminis pokyčius. Prieš pradėdant tirti regresinį rodiklių ryšio stiprumą, svarbu išsiaiškinti su kokiais rodikliais koreliuoja baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos. Atlikus regresinę analizę, galima nustatyti ir kiek procentų keičiasi priklausomas kintamasis, nepriklausomam kintamajam pasikeitus 1 proc.

4. Makroekonominių veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams tyrimas

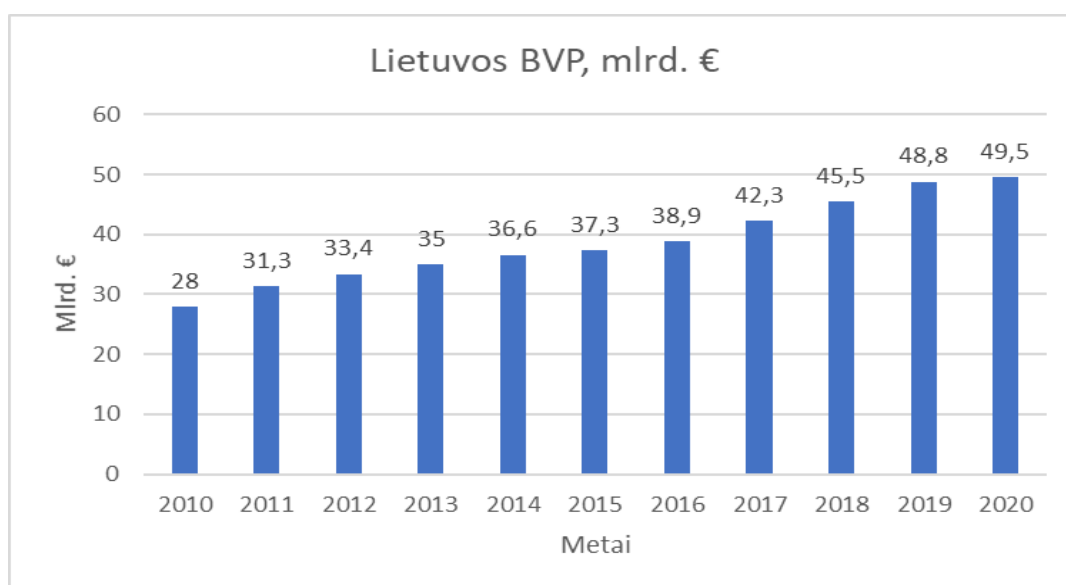
Atlikus mokslinės literatūros analizę galima daryti prielaidą, kad makroekonominiai veiksniai turi reikšmingą įtaką įmonių veiklos rezultatams bei jų funkcionavimo efektyvumui. Tinkama valstybės ir pasaulio ekonominė būklė sukuria geras sąlygas verslo plėtrai, didėjantiems atlyginimas, augančiam perkamosios galios lygiui. Be to palankų ekonomikos augimą turinti šalis ir jos privatūs verslai sulaukia daugiau dėmesio iš užsienio investuotojų, kas pritraukia kapitalo, sąlygoja naujų įmonių atidarymą, naujų darbo vietų kūrimą. Visi šie elementai užtikrina įmonės veiklos tęstinumą bei augančias pajamas, su kuriomis kartu didėja ir gyventojų gaunamos, uždirbamos pajamos.

Šioje dalyje pateikiamas empirinis makroekonominių veiksnių, darančių įtaką Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams, tyrimas.

4.1. Baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatams įtaką darančių išorinės aplinkos veiksnių lyginamoji analizė

Teorinėje darbo dalyje atlikta mokslinės literatūros autorių (Bonča, Tajnikar ir kt., 2017; Schiller, Gebhardt, 2018; Slavinskaitė, Koniuchovaitė, Stanislovaitytė, 2017) darbų analizė leido išskirti tokius makroekonominius veiksnius: bendrasis vidaus produktas, suderintas vartotojų kainų indeksas, nedarbo lygis, valstybės skola, namų ūkio pajamos, eksporto ir importo apimtys, tiesioginės užsienio investicijos, kurie turi teigiamos ar neigiamos įtakos įmonių veiklos rezultatams.

Bendrasis vidaus produktas. Bendrojo vidaus produkto augimas parodo, kad ekonominė situacija šalyje gerėja. Gerėjanti situacija šalyje užtikrina ir žmonių gyvenimo sąlygų gerėjimą. Gerėjančios gyvenimo sąlygos skatina gyventojus daugiau vartoti šalies viduje. Lėtas ekonomikos augimas vartotojiškumą veikia atvirėčiai. Tokiomis sąlygomis gyventojai nelinkę išlaidauti, tada mažėja prekių ir paslaugų paklausa ir jų vartojimas.

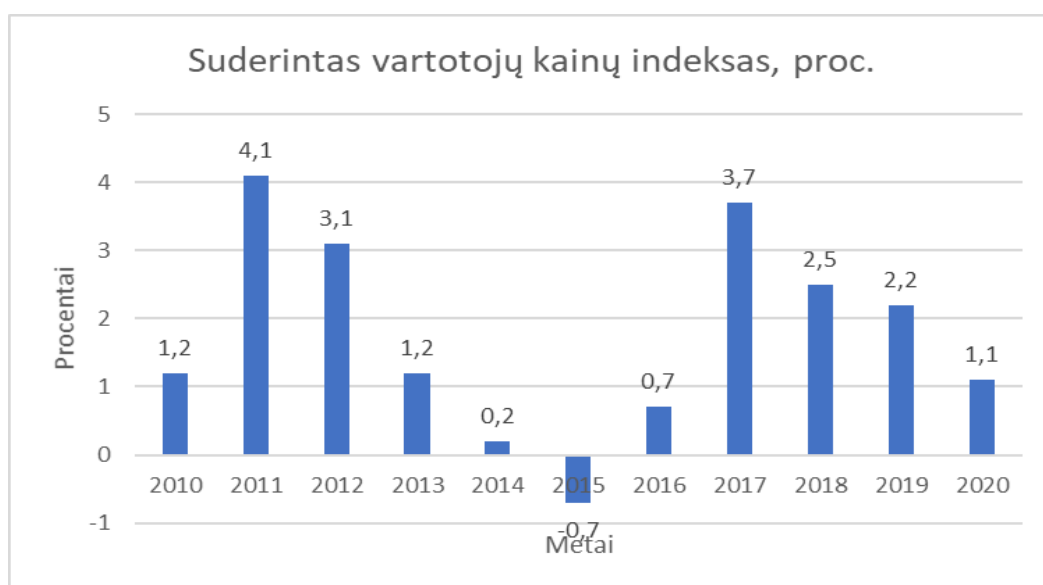

11 pav. Lietuvos bendrojo vidaus produkto apimtys 2010 – 2020 m., mlrd. €. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Remiantis 11 pav. pateiktais bendrojo vidaus produkto duomenimis matome, kad per analizuojamą laikotarpį Lietuvos sukuriama BVP apimtys didėjo beveik du kartus. 2020 metais bendrasis vidaus

produktas sudarė 49,5 mlrd. €. Bet augimo tempai nebuvo tolygūs. Sparčiausiai bendrasis vidaus produktas augo 2011 metais ir augimo tempai siekė 11,79 proc. Šis laikotarpis buvo ekonomikos atsigavimas po pasaulinės ekonominės krizės. Vėlesniais laikotarpiais šio rodiklio augimo tempai stabilizavosi ir vidutiniškai auga apie 5 proc. per metus. 2015 metus palyginus su 2014 metais pastebimas rodiklio augimo lėtėjimas, kuris siekė 1,91 proc. Tam įtakos turėjo Rusijos paskelbtas embargas lietuviškai produkcijai. Dėl tokių Rusijos veiksmų šalies gamintojams užsidarė viena pagrindinių eksporto rinkų, negalėdamos eksportuoti produkcijos į Rusiją, įmonės buvo priverstos ieškoti naujų eksporto rinkų ir laikinai pristabdyti gamybą. Tai atsispindėjo įmonių pardavimų pajamose, bei jų pelno ir pelningumo rodikliuose. Bet galima teigti, kad Lietuvos įmonės tuo laikotarpiu buvo pakankamai lanksčios ir ilgai netrukus išplėtė eksporto rinkas į vakarų šalis. 2016 metais BVP augimo tempai šoktelėjo 4,29 proc. ir rodiklio apimtys buvo 38,9 mlrd. €. Iki 2019 metų matomas stabilus rodiklio augimo tempas, kuris vidutiniškai buvo 7,8 proc. Tačiau 2020 metais ekonomikos augimas sulėtėjo ir siekė tik 1,43 proc. Lėtėjimui įtakos turėjo COVID – 19 pandemija. Ši pandemija lėmė gamybos stabdymą, eksporto sąlygų pasunkėjimą (transporto paslaugų kainų augimas), prekybos ribojimą karantino metu, sumažėjusį vartotojiškumą, gyventojų baimę dėl ateities perspektyvų. Bet palyginus 2020 metus su baziniais 2010 metais, BVP apimčių augimas siekė 77 proc.

Suderintas vartotojų kainų indeksas. Infliaciją su kuria susiduria gyventojai šalyje yra atvaizduojama per suderintą vartotojų kainų indeksą. Šis indeksas parodo kaip keitėsi prekių ir paslaugų kaina per tam tikrą laikotarpį. Kaip jau buvo išsiaiškinta, didėjant infliacijai, prekių ir paslaugų vartotojai gali įsigyti mažiau už tą pačią sumą, palyginus su ankstesniais laikotarpiais.

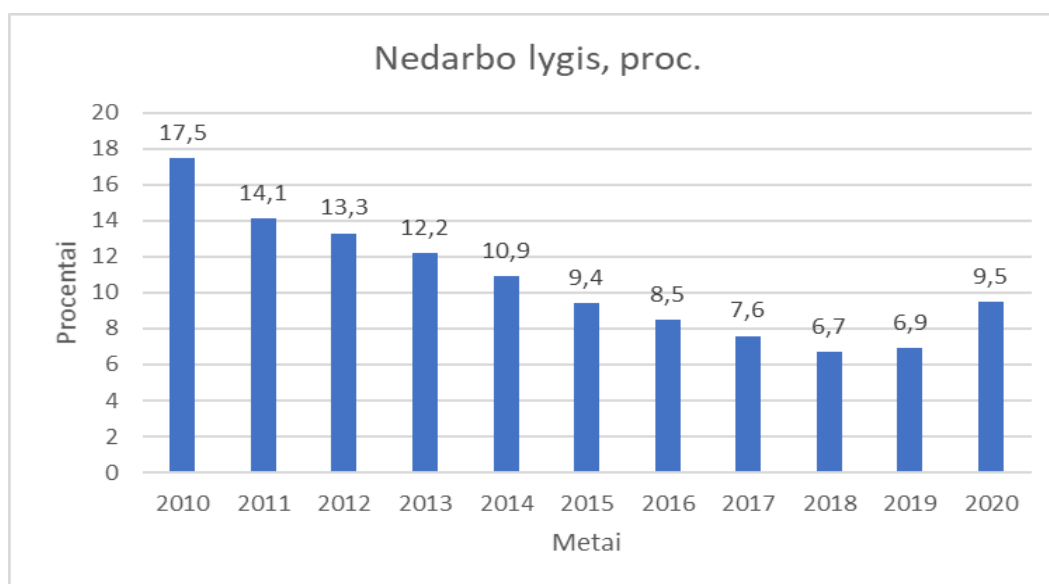

12 pav. Suderintas vartotojų kainų indeksas 2010 – 2020 m., proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Nagrinėjamu laikotarpiu infliacijos pokyčiai buvo ryškūs (12 pav.). Iš grafiko matyti, kad didžiausią savo reikšmę infliacija buvo pasiekusi 2011 metais, o sekančiais metais mažėjo vienu procentiniu punktu. Tai pat aukštas infliacijos lygis buvo 2017 metais. Pagal teorinėje dalyje atliktos mokslinės literatūros analizės rezultatus, galima teigti, kad paminėtais metais infliacijos lygis buvo perkopęs ribinę didėjimo reikšmę. Todėl galima daryti prielaidą, kad tais metais buvo jaučiamas palyginti stiprus perkamosios galios mažėjimas. 2011 ir 2012 metais, tokiam infliacijos lygiui įtakos galėjo

turėti atsigaunanti ekonomika, didėjantis darbo užmokestis, tačiau žemas darbo jėgos lygis. Peržvelgus 2017 metais buvusias ekonomikos tendencijas ir naujienas, galima daryti prielaidą, kad infliacijos didėjimas, tai yra prekių ir paslaugų kainų augimą, šiais metais lėmė tokie veiksniai kaip darbo užmokesčio didėjimas, akcijų didinimas, PVM lengvatos panaikinimas šilumai, bei tais metais brangusi nafta ir net 12 proc. augusios pasaulinės maisto prekių kainos (Verslo žinios, 2018). Bet kaip matyti iš 12 pav., vėlesniais laikotarpiais prekių ir paslaugų kainų augimas normalizavosi ir vartotojų perkamoji galia vėl didėjo, o tai turi teigiamą įtaką įmonių pardavimų pajamoms, bei ekonomikos augimui, dėl didėjančio vartojimo. Svarbu paminėti ir 2015 metais matomą defliacijos reiškinį. Neigiamą infliaciją siekė 0,7 proc. Neigiamos reikšmės susidarymą lėmė sumažėjusios degalų, kietojo kuro, kai kurių maisto produktų kainos. Taip pat didėjusios tam tikrų paslaugų kainos: būsto nuomos, drabužių, maitinimo įstaigose ir kt. Tokiu būdu, kai vienių prekių kainos mažėjo, o kai kurių paslaugų – didėjo, bendras kainų lygis mažėjo ir pinigų vertė, šių kainų lygio atžvilgiu didėjo, vadinasi gyventojai turėjo didesnę perkamąją galią.

Nedarbo lygis. Nedarbo lygio didėjimas daro poveikį įmonių pardavimams. Sumažėjusios gyventojų pajamos priverčia juos skirstyti gautas lėšas atsakingiau ir tik būtiniausioms prekėms, todėl mažėja visuminė paklausa ir vartojimas. O esant žemam nedarbo lygiui, žymiai didesnė gyventojų dalis turi stabilias pajamas ir dažniausiai pradeda leisti sau įsigyti daugiau įvairių prekių.

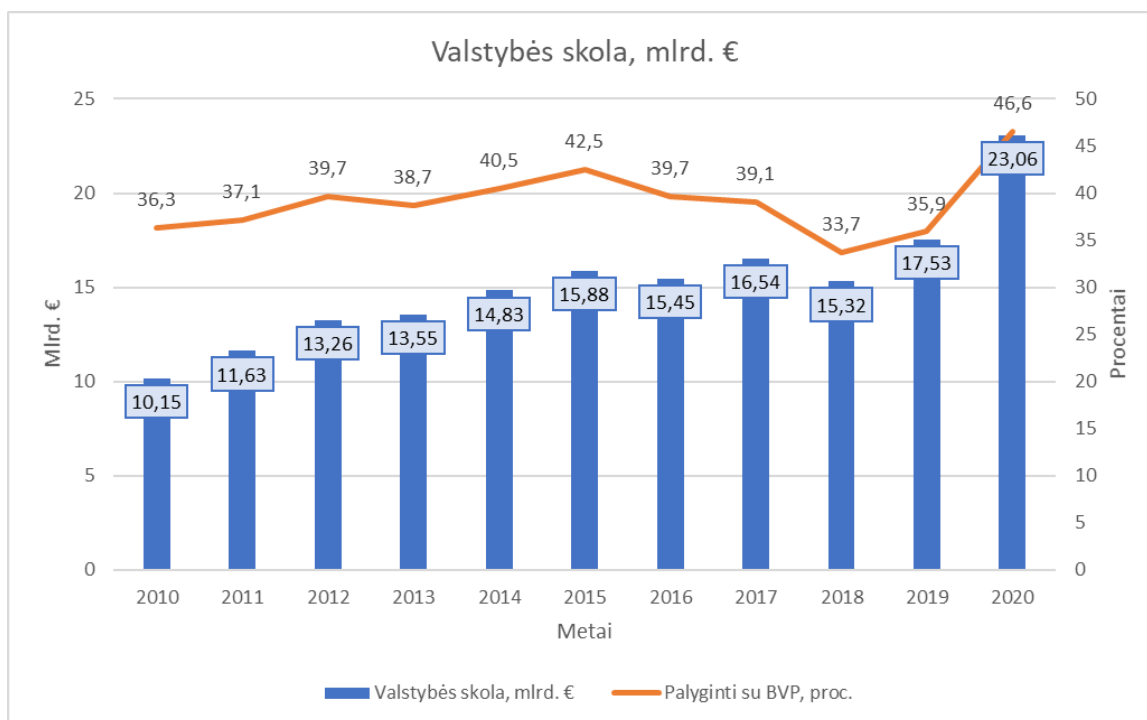

13 pav. Nedarbo lygis Lietuvoje 2010 – 2020 m., proc. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Analizuojamu laikotarpiu didžiausią savo reikšmę nedarbas buvo pasiekęs 2010 m. ir siekė 17,5 proc. Po pasaulinės ekonomikos krizės darbo rinka sunkiai atsistatinėjo, daug žmonių krizės metu neteko darbų, dalis jų emigravo ieškodami geriau apmokamo darbo. Iki 2018 metų nedarbo lygis mažėjo beveik 62 proc. ir atitinkamai tais metais nedarbo lygis siekė 6,7 proc. Nežymus rodiklio didėjimas pastebimas 2019 metais, kai rodiklis didėjo 0,2 procentiniais punktais ir reikšmė siekė 6,9 proc. 2020 metais nedarbo lygio augimas buvo 38 proc., o rodiklio reikšmė siekė 9,5 proc. Galima daryti prielaidą, kad 2020 metais nedarbas išaugo dėl COVID – 19 pandemijos, o tiksliau apibūrinant, dėl valstybės politikos darbo vietų išsaugojimo klausimais. Įvairiais žiniasklaidos tinklais buvo diskutuojama, kad Lietuva per vėlav pradėjo taikyti kompensacines ir kitas priemones darbo vietas išsaugojimui per pirmąjį COVID – 19 karantiną. Tačiau bendrai palyginus analizuojamo laikotarpio

nedarbo lygio rodiklio pokyčius, galima teigti jog paskutinių metų nedarbo lygio situacija nėra tokia prasta ir rodiklio didėjimas nėra kritinis. Visu analizuojamu laikotarpiu nedarbo lygis Lietuvoje mažėjo 45,7 proc.

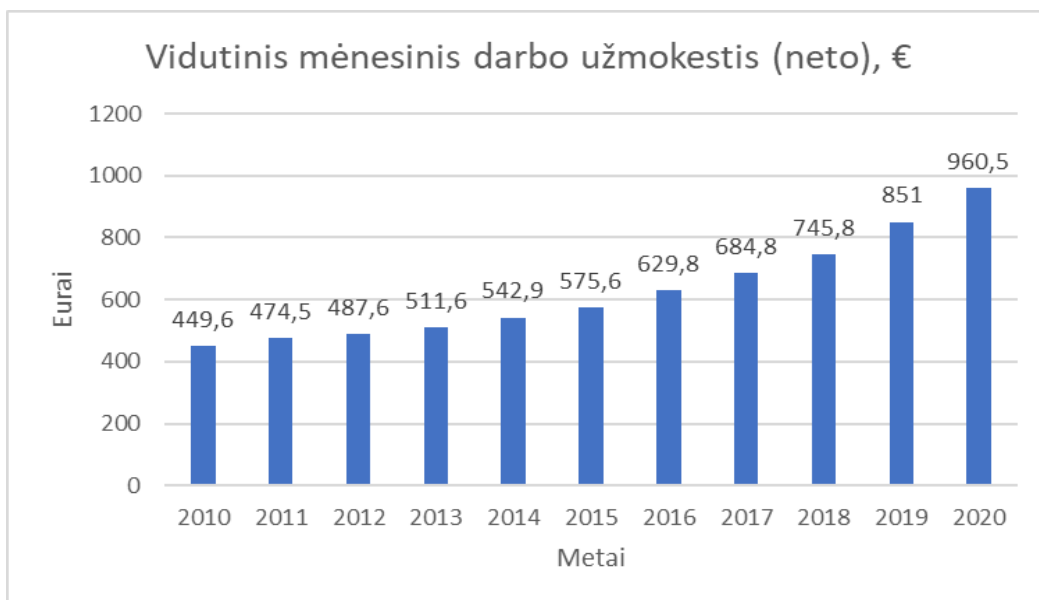
Valstybės skola. Valstybės skola bet kokių atveju turi atitinkamą poveikį šalies ekonomikos augimui. Tačiau tinkamai stabilizavus valstybės skolos ir BVP dydžio santykį, galimas poveikis gali būti ir teigiamas. Taigi kuo spartesnis BVP dydžio augimas, tuo mažesnė tikimybė, jog didėjanti valstybės skola turės neigiamą įtaką ekonomikai ir gyventojų gerovei.

14 pav. Lietuvos valstybės skola (Mlrd. €) ir santykis su BVP (proc.) 2010 – 2020 m. (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Analizuojamu laikotarpiu, valstybės skola mažėjo tik 2016 ir 2018 metais. Tačiau šis mažėjimas nebuvo labai ryškus ir neturėjo stiprios įtakos, tuo labiau, kad sekančiais metais skolos padidėjimas buvo didesnis nei buvęs mažėjimas. Per visą analizuojamą laikotarpį Lietuvos valstybės skola padidėjo 2,3 karto, procentine išraiška valstybės skola per analizuojamą laikotarpį padidėjo 127 proc. Iš 14 pav. matyti, kad didžiausias valstybės skolos augimas buvo 2020 metais, prasidėjus pandemijai, ir siekė 31 proc. Dėl pandemijos daromo neigiamo poveikio ekonomikai, verslams ir žmonėms, atsirado poreikis daugiau skolinti valstybei, tam kad pastaroji galėtų skirti lėšas asmenims netekusiems darbų ir verslams, kurie patyrė nuostolius dėl karantino metu smukusio vartojimo. Kadangi tikrąjį valstybės skolos poveikį galima vertinti skaičiuojant skolos dydžio santykį su BVP apimtimi, grafike pateikta ir pastarojo reikšmė. Galima teigti, kad 2020 metais, nors ir santykis su bendrojo vidaus produkto yra aukštas – 46,6 proc., bet ribinės (60 proc.) ribos Lietuva nėra pasiekusi, todėl situacija ekonomikoje išlieka ganėtinai stabili.

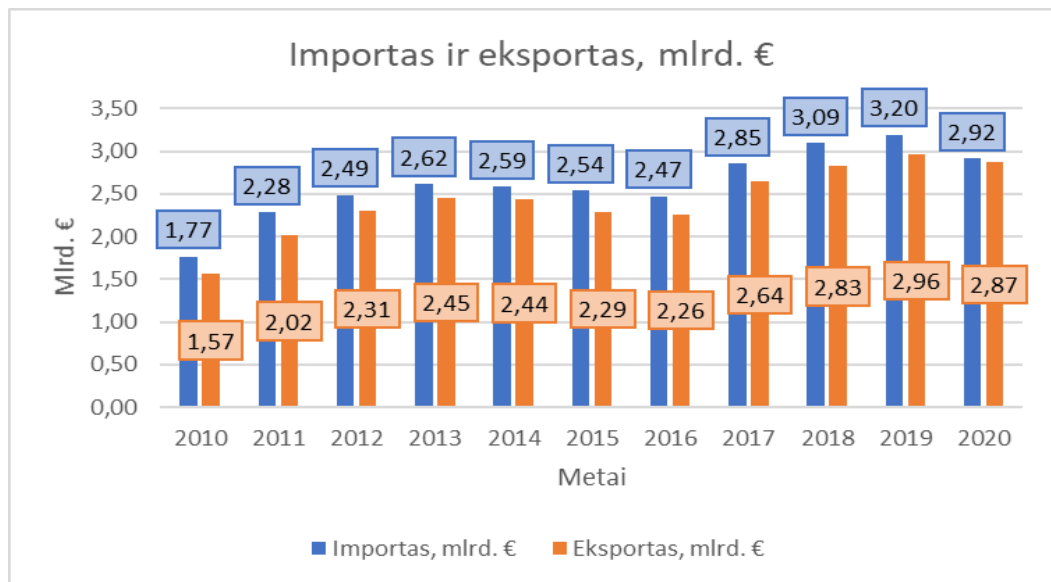
Namų ūkio pajamos. Pagrindinis rodiklis apsakantis namų ūkio pajamas yra vidutinis darbo užmokestis. Šioje dalyje taip pat bus naudojamosi vidutinio darbo užmokesčio lyginamąją analizę. Analizei buvo pasirinktas mėnesinis neto darbo užmokestis tenkantis vienam samdomam darbuotojui, atskaičius mokesčius, kuriuos sumoka darbuotojas.

15 pav. Vidutinis darbo užmokestis 2010 – 2020 m. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Iš 15 pav. pateikto grafiko duomenų matyti, jog vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje visu analizuojamu laikotarpiu didėjo. Nuo 2010 metų neto darbo užmokestis padidėjo du kartus, procentine išraiška darbo užmokesčio augimas siekė 113 proc., lyginant 2020 metus su 2010 metais. Sparčiausias augimas pastebimas 2019 metais ir siekė 14,11 proc. 2020 metais augimo tempas buvo beveik 13 proc. Taip pat galima daryti prielaidą, kad darbo užmokesčio didėjimo tempai auga arba didėja stabiliai, beveik tokiu pačiu pagreičiu. Be to galima teigti, kad 2020 metais Lietuvos gyventojai gyveno geriau, nei ankstesniais metais, net nežiūrint pasaulinės pandemijos keliamų problemų. Pajamos gaunamos vis didesnės, gyventojai gali sau leisti įsigyti ne tik pirmo būtinumo prekes.

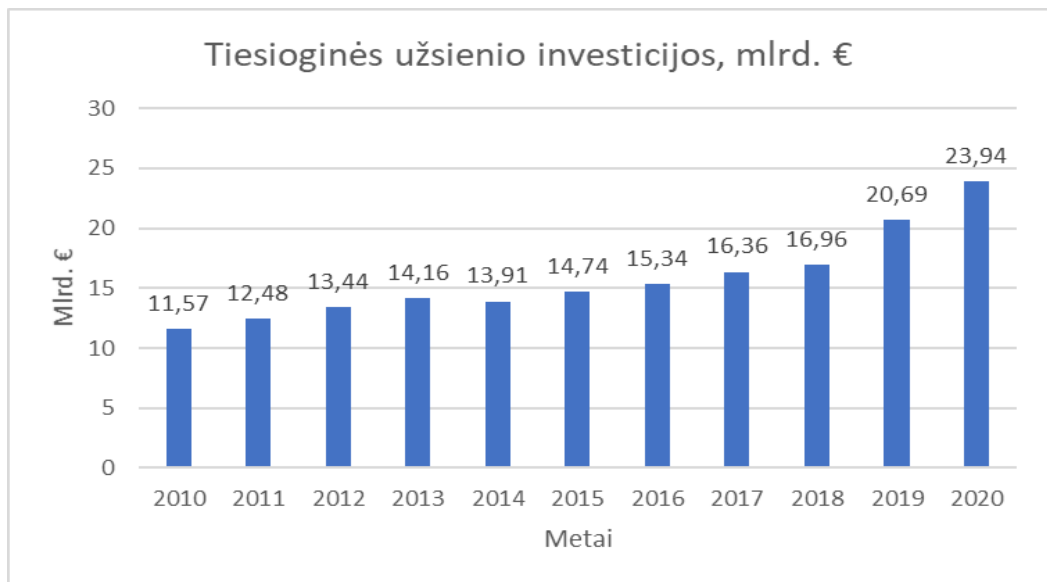
Importo ir eksporto apimtys. Globalioje ekonomikoje, esant masto ekonomijos sąlygoms, neįsivaizduojama verslo plėtra nebendradarbiaujant su užsienio rinkomis. Eksportas tiek valstybei tiek įmonei turi daug teigiamos įtakos, dėl didėjančių pajamų, bei galimybės realizuoti didesnę kiekį prekių ar paslaugų. Importas didina konkurencija šalies viduje, reguliuoja kainas, bei suteikia galimybių valstybėje įsigyti tokios produkcijos, kurios ji, dėl savo geografinės padėties, ekonominių aspektų ir pan., negali pati pasigaminti, užsiauginti.

16 pav. Lietuvos importo ir eksporto apimtys 2010 – 2020 m., mlrd. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Iš 16 pav. matyti, kad importo apimtys Lietuvoje yra didesnės nei eksporto. Vadinasi prekybos balansas yra neigiamas. Tai reiškia, kad didėja importo paklausa, tuo pačiu didėja ir valiutos pasiūla, atsiranda valiutos kurso nuvertėjimas. Prekybos balanso deficitas reiškia, kad šalis neeksportuoja pakankamai prekių už kurias gautų pajamas ir galėtų gautomis pajamomis atsiskaityti už reikiamų prekių importą. Galima teigti, jog Lietuvai reikėtų labiau orientuotis į gamybos plėtrą ir perteklinės produkcijos eksportavimą. Analizuojant grafiką matoma, kad tiek importo, tiek eksporto augimo tendencijos keičiasi panašiai. Iki 2013 metų eksporto augimo tempai buvo šiek tiek didesni nei importo. 2014 – 2016 metais abiejų rodiklių augimo tempai sulėtėjo. Eksporto didžiausias lėtėjimas buvo 2015 metais ir siekė 6 proc., o importo augimo tempai 2016 metais lėtėjo 2,6 proc. 2017 metais eksportas didėjo 16,81 proc., tuo tarpu importas augo 15,28 proc. 2020 metais daugeliui makroekonominių rodiklių reikšmėms turėjo įtakos tarptautinės prekybos rodikliai ne išimtis. Šiais metais importas mažėjo 8,76 proc., o eksporto mažėjimas siekė 3,14 proc. Per visą analizuojamą laikotarpį eksporto apimčių augimo tempai buvo spartesni nei importo, atitinkamai 2020 metus palyginus su 2010 metais rodiklių apimtys padidėjo 83 proc. ir 65 proc. Tačiau, nors ir eksportas didėjo sparčiau, bet to nepakako, kad perkoptų importo apimtis.

Tiesioginės užsienio investicijos. Tiesioginės užsienio investicijos yra vienas pagrindinių veiksnių darančių poveikį ekonomikos augimui. Didėjančios investicijos šalyje sukuria naujas darbo vietas, naujų technologijų diegimą, skatina aukštesnės kvalifikacijos darbo jėgos didėjimą, darbo užmokesčio augimą, bei skatina vartojimą.

17 pav. Tiesioginės užsienio investicijos 2010 – 2020 m., mlrd. € (sudaryta autorės, remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Tiesioginės užsienio investicijos visu analizuojamu laikotarpiu padidėjo du kartus. Iš 17 pav. matyti, kad TUI mažėjo tik 2014 metais ir mažėjimas buvo 1,77 proc. Šį mažėjimą galėjo lemti Rusijos agresijos grėsmė, bei pritaikytas embargas lietuviškai produkcijai. Didžiausias tiesioginių investicijų didėjimas pastebimas 2019 ir 2020 metais, atitinkamai 22 ir 15,7 proc. Pandemijos metu nemažėjantys, o net augantys tiesioginių užsienio investicijų apimtys rodo, kad Lietuva yra sudariusi ilgalaikius ir patikimus investicinius ryšius. Viena didžiausių investuotojų Lietuvoje lieka Švedija, kuri aktyviai investuoja į inovacines technologijas, ypač baldų sektoriuje.

Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos ekonominė situacija analizuojamu laikotarpiu yra gera. Makroekonominių veiksnių, tokių kaip bendrasis vidaus produktas, vidutinis darbo užmokestis, eksportas ir importas, tiesioginės užsienio investicijos, reikšmės didėjo, kas daro teigiamą įtaką ekonomikos augimui, bei verslų plėtrai. Suderintas vartotojų kainų indeksas parodė, kad nuo 2018 metų infliacija stabilizavosi, nors 2015 metais valstybėje buvo ir defliacijos reiškinys, po kurio infliacijos lygis stipriai išaugo ir viršijo ribinę 2,5 proc. reikšmę. Nedarbo rodikliai iki 2018 metų mažėjo. Tačiau paskutiniiais analizuojamais metais, dėl pasaulinės Covid – 19 pandemijos ir pritaikytų karantino reikalavimų, nemaža dalis gyventojų neteko darbo, dėl ko rodiklio dydis išaugo. Valstybės skola visu analizuojamu laikotarpiu augo. Stengdamasi sušvelninti pandemijos poveikį verslui, bei gyventojams, valstybę dar daugiau skolinosi. BVP augimo tempai taip pat sulėtėjo paskutiniiais analizuojamais metais. Tarptautinės prekybos rodiklis yra deficitinis, tačiau eksporto apimtys auga sparčiau, nei importo. O tiesioginės užsienio investicijos išlaikė augimo tendenciją. Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos ekonomika yra pakankamai stabilaus augimo fazėje, nors ir pandemija turėjo įtakos prilėtėjusiam ekonomikos augimui, tačiau makroekonominiai veiksnių rodikliai rodo, kad šalis su pandemijos poveikiu tvarkosi pakankamai efektyviai.

4.2. Išorinės aplinkos veiksnių įtakos baldų gamybos sektoriaus rezultatams vertinimas

Norint įvertinti makroekonominių rodiklių daromą įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių rezultatams yra tiriama daugianarė koreliacinė analizė. Tyrime analizuojami kintamieji yra tokie:

- Y – Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos (tūkst. €);

- X_1 – bendrojo vidaus produkto apimtys (mln. €);
- X_2 – suderintas vartotojų kainų indeksas (proc.);
- X_3 – nedarbo lygis (proc.);
- X_4 – valstybės skolos apimtys (mln. €);
- X_5 – vidutinis darbo užmokestis (Eur.);
- X_6 – importo apimtys (tūkst. €);
- X_7 – eksporto apimtys (tūkst. €);
- X_8 – tiesioginių užsienio investicijų apimtys (mln. €).

Atlikus daugianarę koreliacinę analizę, bus išsiaiškinta, kurie nepriklausomi kintamieji turi statistiškai reikšmingą ryšį su priklausomu kintamuoju.

7 lentelė. Koreliacinės analizės rezultatai.

Kintamasis	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X_7	X_8
r	0,995	0,068	0,881	0,846	0,954	0,911	0,930	0,926
p	0,001	0,842	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001

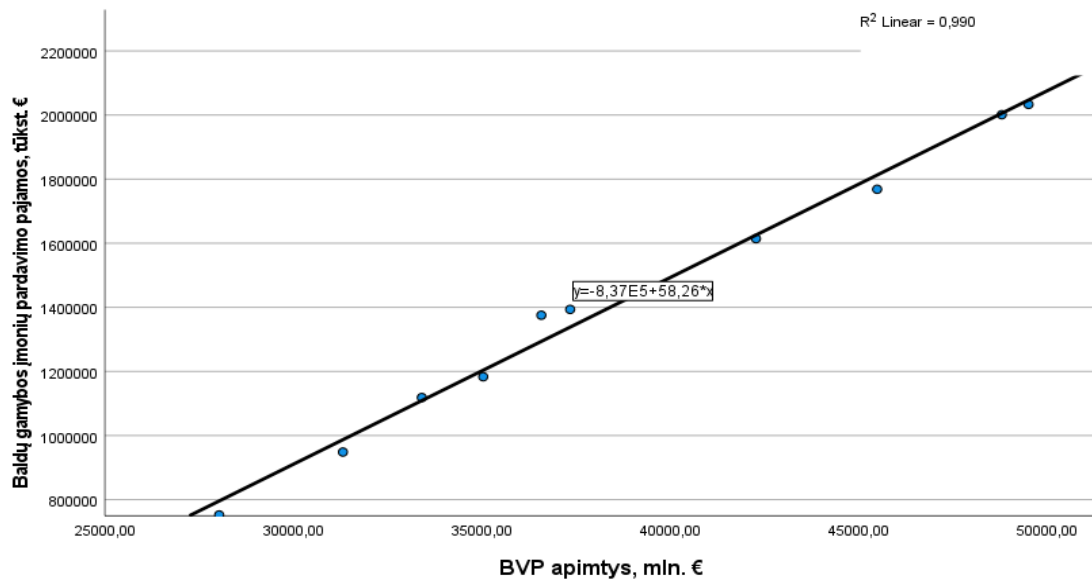
Iš 7 lentelės duomenų galime padaryti išvadą, kad tarp baldų gamybos įmonių pardavimų pajamų (Y) ir suderinto vartotojų kainų indekso (X_2) neegzistuoja ryšys, vadinasi infliacija neturi įtakos baldų gamybos įmonių pardavimams. O štai tarp baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų (Y) ir bendrojo vidaus produkto (X_1), nedarbo lygio (X_3), valstybės skolos (X_4), vidutinio darbo užmokesčio (X_5), importo (X_6), eksporto (X_7) ir tiesioginių užsienio investicijų (X_8) egzistuoja stiprus tiesioginis ir statistiškai reikšmingas ryšys.

Žinant ryšį tarp baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų ir makroekonominių veiksnių, galima atlikti regresinę analizę ir apskaičiuoti elastingumą kiekvienam reikšmingam ir ryšį turinčiam veiksniai.

Bendrasis vidaus produktas. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir bendrojo vidaus produkto apimtį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (7):

$$Y = -837246,816 + 58,259 \times X_1 \quad (7)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_1 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 2 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,989. Taigi šis modelis yra tinkamas ir bendrojo vidaus produkto (X_1) pokyčiai 98,9 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

18 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo bendrojo vidaus produkto apimčių

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (8):

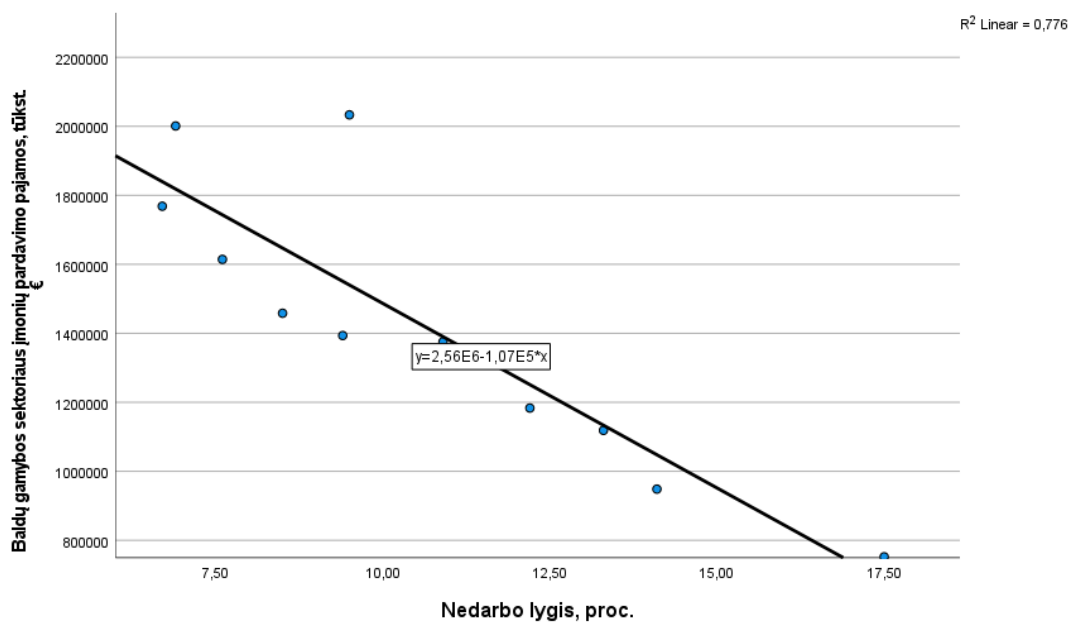
$$E_1 = a \cdot \frac{\bar{X}_1}{\bar{Y}} = 58,259 \cdot \frac{38789,96}{1422613} = 1,59 \quad (8)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 1,59. Vadinasi, bendrajam vidaus produktui padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos padidės 1,59 proc.

Nedarbo lygis. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir šalies nedarbo lygį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (9):

$$Y = 2556766,981 - 106995,701 \times X_3 \quad (9)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_3 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 3 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,752. Taigi šis modelis yra tinkamas ir nedarbo lygio (X_3) pokyčiai 75,2 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

19 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo šalies nedarbo lygio

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (10):

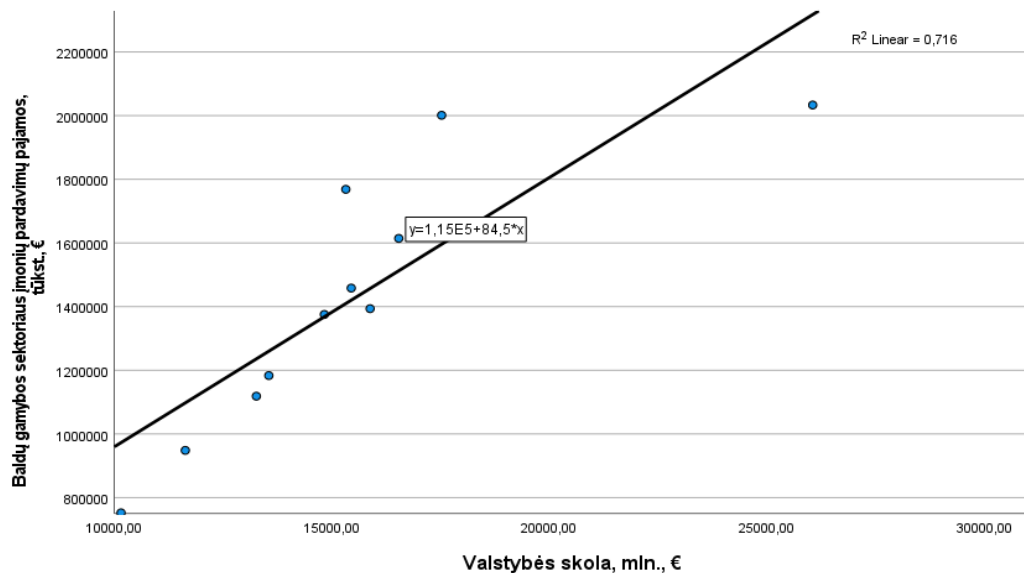
$$E_3 = a \cdot \frac{\bar{X}_3}{\bar{Y}} = -106995,701 \cdot \frac{10,6}{1422613} = -0,80 \quad (10)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus -0,80. Vadinasi, šalies nedarbo lygiui padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos sumažės 0,80 proc.

Valstybės skola. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir valstybės skolos apimtį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (11):

$$Y = 115105,386 + 84,504 \times X_4 \quad (11)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_4 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 4 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,685. Taigi šis modelis yra tinkamas ir valstybės skolos apimčių (X_4) pokyčiai 68,5 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

20 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo valstybės skolos apimčių

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (12):

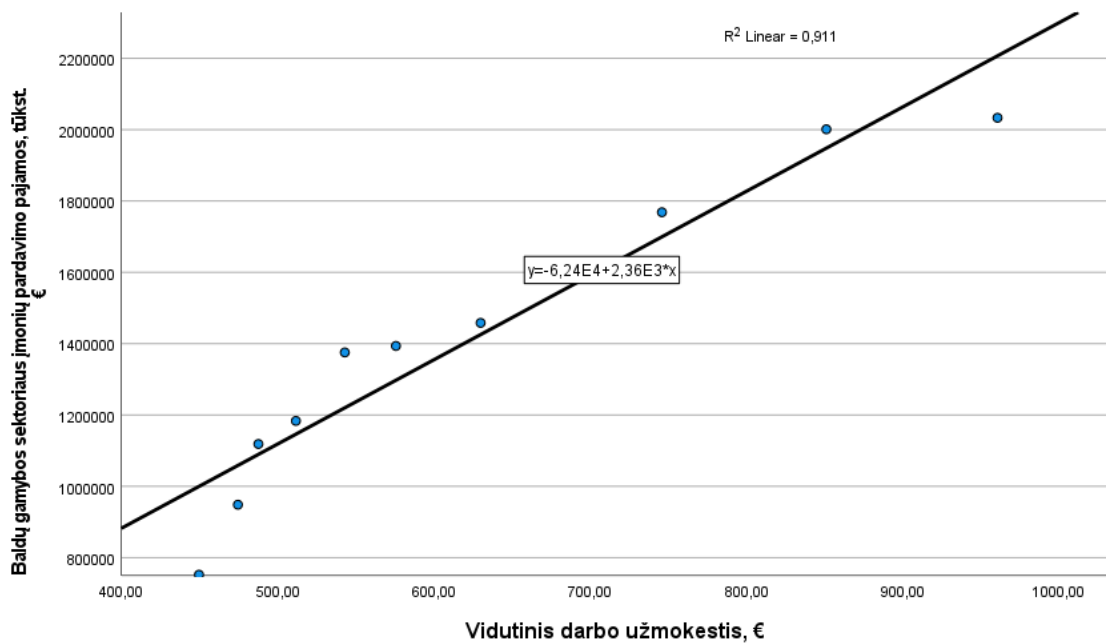
$$E_4 = a \cdot \frac{\bar{X}_4}{\bar{Y}} = 84,504 \cdot \frac{15472,73}{1422613} = 0,92 \quad (12)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 0,92. Vadinasi, valstybės skolos apimtims padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos padidės 0,92 proc.

Vidutinis darbo užmokestis. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir vidutinio darbo užmokesčio dydį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (13):

$$Y = -62412,273 + 2362,740 \times X_5 \quad (13)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_5 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 5 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,901. Taigi šis modelis yra tinkamas ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio (X_5) pokyčiai 90,1 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų pokyčius.

21 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo vidutinio darbo užmokesčio dydžio

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (14):

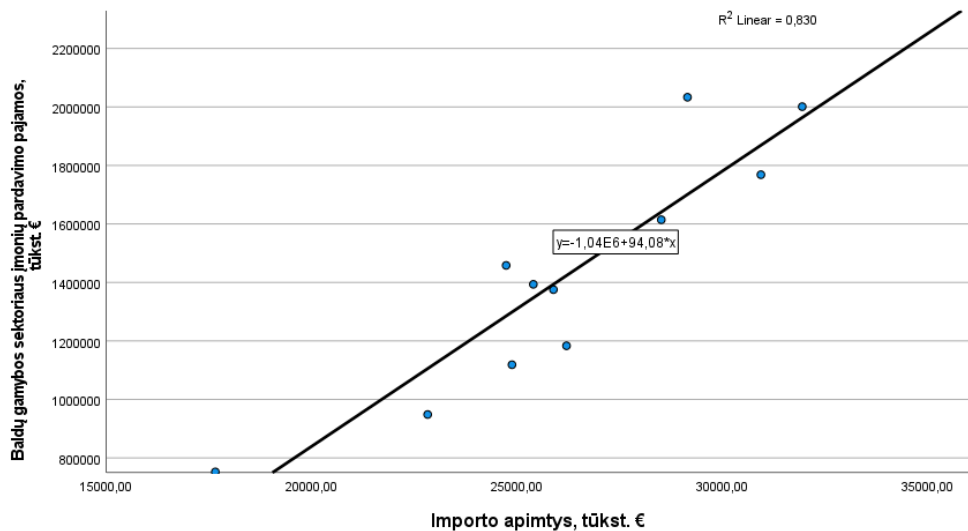
$$E_5 = a \cdot \frac{\bar{X}_5}{\bar{Y}} = 2362,740 \cdot \frac{628,5184}{1422613} = 1,04 \quad (14)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 1,04. Vadinasi, vidutinio darbo užmokesčio dydžiui padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos padidės 1,04 proc.

Importas. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir importo apimtį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (15):

$$Y = -1041775,365 + 94,076 \times X_6 \quad (15)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_6 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 6 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,811. Taigi šis modelis yra tinkamas ir importo apimčių (X_6) pokyčiai 81,1 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

22 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo importo apimčių

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (16):

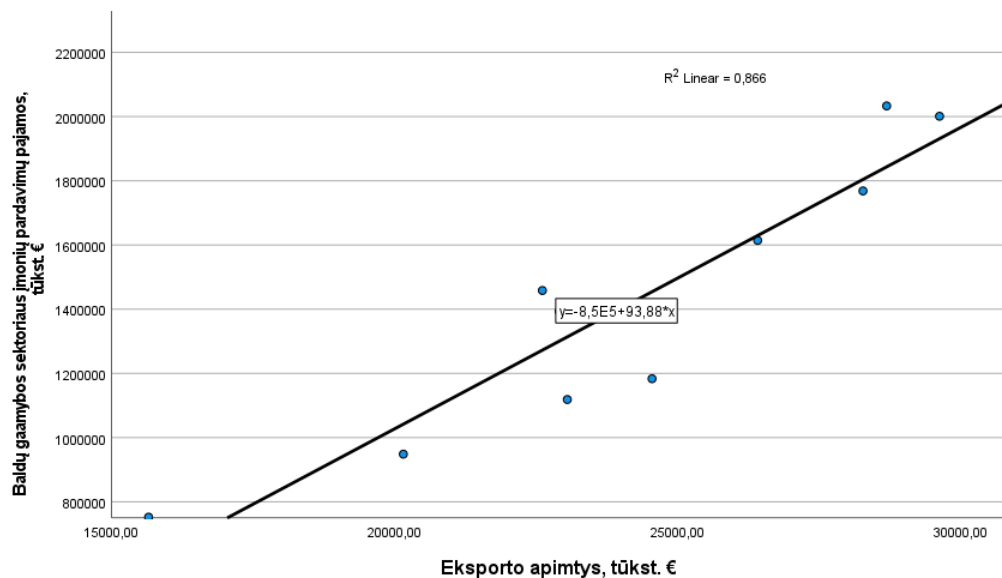
$$E_6 = a \cdot \frac{\bar{X}_6}{\bar{Y}} = 94,076 \cdot \frac{26195,77}{1422613} = 1,73 \quad (16)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 1,73. Vadinasi, importo apimtims padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos padidės 1,73 proc.

Eksportas. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir eksporto apimtis regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (17):

$$Y = -849781,590 + 93,879 \times X_7 \quad (17)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_7 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 7 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,851. Taigi šis modelis yra tinkamas ir eksporto apimčių (X_7) pokyčiai 85,1 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

23 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo eksporto apimčių

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (18):

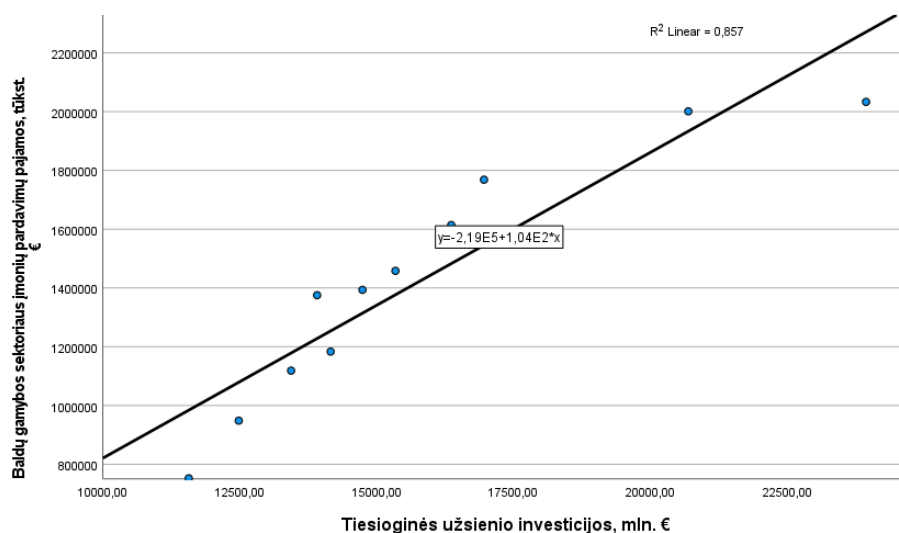
$$E_7 = a \cdot \frac{\bar{X}_7}{\bar{Y}} = 93,879 \cdot \frac{24205,46}{1422613} = 1,60 \quad (18)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 1,60. Vadinasi, eksporto apimtims padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos padidės 1,60 proc.

Tiesioginės užsienio investicijos. Apskaičiavus baldų gamybos įmonių pardavimo pajamų (Y) ir tiesioginių užsienio investicijų apimtį regresijos metodu, gavome tiesinės regresijos lygtį (19):

$$Y = -219052,172 + 104,034 \times X_8 \quad (19)$$

Regresijos modelis prognozėms tinka, nes lygties koeficiento reikšmingumas $p < 0,001$, koeficientas nelygus nuliui. Todėl galima teigti, kad su 99 proc. garantija regresijos lygties koeficientas yra reikšmingas, nes atmetama nulinė hipotezė apie koeficiento lygybę nuliui. Tai reiškia, kad nepriklausomas kintamasis X_8 yra reikšmingas priklausomo kintamojo Y prognozavimui. Pagal lygties skaičiavimus (žr. 8 priedas), lygties determinacijos koeficientas yra 0,841. Taigi šis modelis yra tinkamas ir tiesioginių užsienio investicijų apimčių (X_8) pokyčiai 84,1 proc. nulemia baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamų pokyčius.

24 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų priklausomybė nuo tiesioginių užsienio investicijų apimčių

Žinant regresijos lygties rezultatus, toliau apskaičiuojamas šios priklausomybės elastingumas (20):

$$E_8 = a \cdot \frac{\bar{X}_8}{\bar{Y}} = 104,034 \cdot \frac{15780,01}{1422613} = 1,15 \quad (20)$$

Priklausomybės elastingumas yra lygus 1,15. Vadinasi, tiesioginių užsienio investicijų apimtims padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimų pajamos padidės 1,15 proc.

Daugianarė regresinė analizė. Kad išsiaiškinti kokią įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių veiklos rezultatų pokyčiams daro visi statistiškai reikšmingi makroekonominiai veiksniai, atliekama daugianarė regresinė analizė. Vadinasi šiame darbe analizuojami visi makroekonominiai rodikliai, išskyrus suderintą vartotojų kainų indeksą, nes jo ryšys su baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamomis nėra statistiškai reikšmingas. Tokiu būdu gaunama tokia tiesinės regresijos lygtis (21):

$$Y = -2272133,805 + 172,169 \times X_1 + 27124,656 \times X_3 + 18,262 \times X_4 - 4099,429 \times X_5 - 12,291 \times X_6 - 42,418 \times X_7 + 23,545 \times X_8 \quad (21)$$

SPSS programos pagalba, atlikus daugianarės regresijos analizės skaičiavimus gauta, kad nepriklausomųjų kintamųjų reikšmingumai yra didesnis už 0,05, todėl modelį reikia koreguoti. Koregavus modelį matyti, kad daugianarės regresijos modelis yra reikšmingas, nes dispersijų santykio F reikšmingumas yra $p < 0,001$ (žr. 9 priedas.), o kintamųjų reikšmingumai mažesni už 0,05 kai daugianarės regresijos modelyje naudojami bendrojo vidaus produkto ir vidutinio darbo užmokesčio kintamieji. Tada galima gauti regresijos lygtį (22) reikšminga prognozei:

$$Y = -934189,378 + 66,803 \times X_1 - 373,062 \times X_5 \quad (22)$$

Gauta lygtis parodo tirtų makroekonominių veiksnių įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų pasikeitimams. Dispersijų santykis yra reikšmingas ir modelis 99 proc. tinka prognozei. Bei galima teigti, jog 99,1 proc., pagal koreguota determinacijos koeficientą, baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų pasikeitimams įtakos turi bendrojo vidaus produkto ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio pokyčiai.

Apibendrinus galima daryti prielaidą, kad didžiausią įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamoms turi bendrojo vidaus produkto apimčių, nedarbo lygio, valstybės skolos, vidutinio darbo užmokesčio dydžio, importo ir eksporto apimtys, tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai. Kaip atliktoje analizėje išsiaiškinome, tai BVP apimtims padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos didės 1,59 proc., atitinkamai 1 proc., didėjanti valstybės skola, pardavimo pajamas didintų 0,92 proc. Vidutiniam darbo užmokesčiui padidėjus 1 proc., pardavimo pajamos didėtų 1,04 proc. Importo ir eksporto apimtims padidėjus po 1 proc. atitinkamai baldų gamybos sektoriaus įmonių pajamos didėtų 1,73 proc. ir 1,60 proc. TUI didėjant 1 proc., pardavimo pajamos padidėtų 1,15 proc. O štai didėjant 1 proc. nedarbo lygiui šalyje, baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos mažėtų 0,80 proc. Bendrojo vidaus produkto ir vidutinio darbo užmokesčio pokyčiai, 99,1 proc. nusako baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų pokyčius.

4.3. Baldų gamybos sektoriaus veiklos rodiklių prognozė

Norint sužinoti baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamas, pirmiausia reikia išsiaiškinti bendrojo vidaus produkto ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio prognozes 2021 metams. Šių makroekonominių rodiklių prognozes kiekvieną ketvirtį pateikia Lietuvos Bankas. Išsiaiškinus rodiklių prognozes ir pasitelkus regresinės ir daugianarės regresinės analizės lygtis, bus galima nustatyti ir baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų prognozę.

Lietuvos bankas prognozuoja, kad 2021 metais bendrojo vidaus produkto augimas sieks 4,9 proc., o darbo užmokestis turėtų didėti 9,4 proc. Vadinasi BVP 2021 metais bus 51933 mln. €, o vidutinis darbo užmokestis turėtų didėti iki 1050,79 eurų.

Atlikus skaičiavimus pagal pardavimo pajamų (Y) ir bendrojo vidaus produkto apimtį (X₁) regresijos lygtį, gavome tokį rezultatą (23):

$$Y = -837246,816 + 58,259 \times 51933$$

$$Y = -837246,816 + 3025564,647 \quad (23)$$

$$Y = 2188317,831$$

Turint prognozuojamą bendrojo vidaus produkto apimčių dydį ir apskaičiavus pardavimo pajamų apimtį pagal lygtį, galima apsiskaičiuoti ir elastingumo koeficientą (24):

$$E = 58,259 \times \frac{39885,21667}{1486421,319} = 1,56 \quad (24)$$

Atlikus skaičiavimus pagal pardavimo pajamų (Y) ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio (X₅) regresijos lygtį, gavome tokį rezultatą (25):

$$Y = -62412,273 + 2362,740 \times 1050,79$$

$$Y = -62412,273 + 2482743,5646 \quad (25)$$

$$Y = 2420331,2916$$

Turint prognozuojamą vidutinio darbo užmokesčio dydį ir apskaičiavus pardavimo pajamų apimtį pagal lygtį, galima apsiskaičiuoti ir elastingumo koeficientą (26):

$$E = 2362,740 \times \frac{663,7075}{1505755,774} = 1,04 \quad (26)$$

Kaip matyti, pagal regresijos lygtis baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos šiek tiek skiriasi, todėl išvedame gautų rezultatų vidurkį, kuris lygus 2304324 tūkst. €. Vadinasi pagal tiesinės regresijos metodą pardavimo pajamos 2021 metais padidės 13 proc., lyginant su praėjusiais 2020 metais.

Skaiciuojant baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamas pagal daugianarės regresijos lygtį (27), gauname, kad:

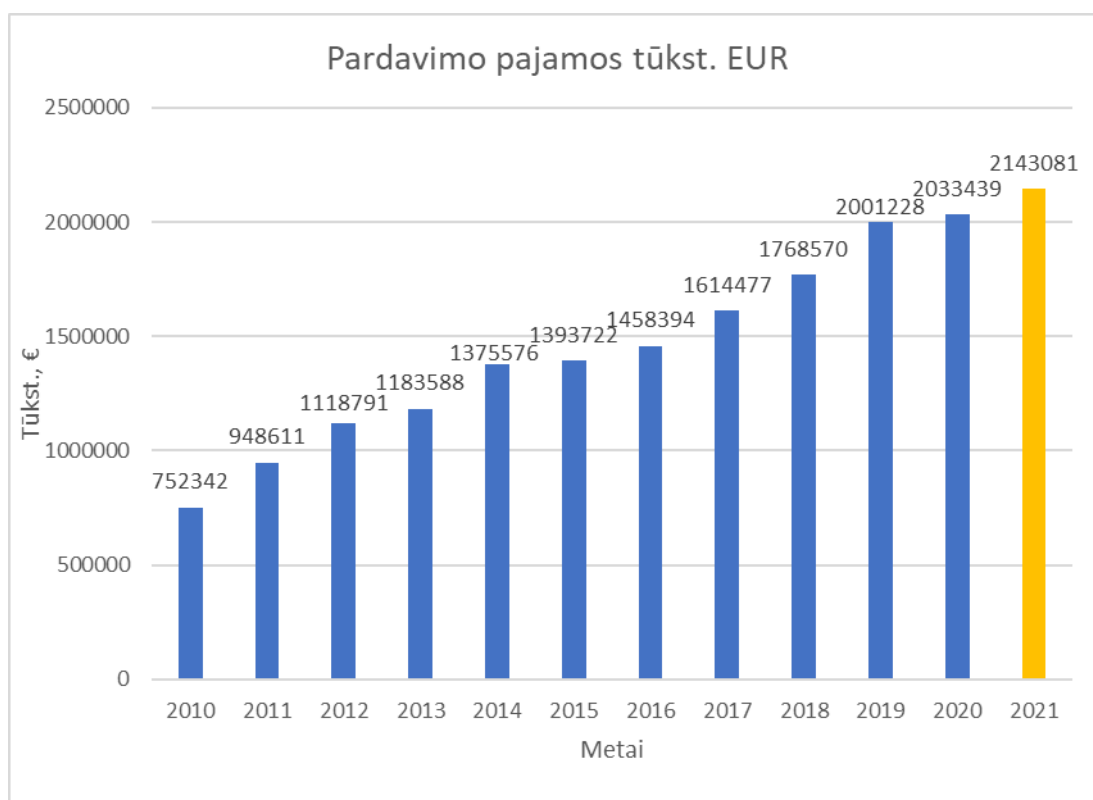
$$Y = -934189,378 + 66,803 \times 51933 - 373,062 \times 1050,79$$

$$Y = -934189,378 + 3469280,199 - 392009,81898 \quad (27)$$

$$Y = 2143081,00202$$

Taigi pagal daugianarę regresiją gauname, kad 2021 metais pardavimų pajamos baldų gamybos sektoriuje sieks 2143081 tūkst., €, o tai palyginus su 2020 metais siekia 5,39 proc. augimą.

Matome, kad pagal skirtingas lygtis, gavome skirtingus rezultatus ir augimo tempus. Tačiau, tiek vienu skaičiavimu, tiek kitu, matome jog prognozuojama, kad pardavimo pajamos didės.

25 pav. Baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų prognozė 2010 – 2021 m. (sudaryta autorės)

Apibendrinus galima teigti, jog baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų prognozių rezultatai skiriasi pagal pasirinktą skaičiavimo modelį. Skaiciuojant pagal regresijos modelį pardavimo pajamos 2021 metais turėtų didėti 13 proc., o skaiciuojant pagal daugianarės regresijos lygtį pardavimo pajamos turėtų augti 5,39 proc. Tačiau, yra aišku, kad šiame sektoriuje prognozuojamas pardavimo pajamų augimas.

Išvados ir rekomendacijos

1. Baldų gamybos sektorius yra svarbus Lietuvos ekonomikai dėl savo pasiektų aukštų rodiklių, gerinančių visos šalies ekonominę gerovę. Galima teigti, kad šis sektorius vienas pagrindinių pridėtinės vertės kūrėjų apdirbamojoje pramonėje. Taip pat šiame sektoriuje sukuriama daug darbo vietų, o darbo užmokestis, lyginant su šalies vidurkiu, yra ganėtinai aukštas. Baldų eksportas apima apie 68 proc. visos pagamintos produkcijos. Intensyvus sektoriaus dalyvavimas tarptautinėje prekyboje įrodo kokie aktualūs yra makroekonominių veiksnių pokyčiai šiam sektoriui.

Nuolatos stebint makroekonominius rodiklius, tokius kaip bendrasis vidaus produktas, tiesioginės užsienio investicijos, eksportas, importas, infliacija, galima iš anksto numatyti kaip šių rodiklių pokyčiai pakeis įmonių veiklos rezultatus.

2. Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad nėra vienos teorijos, nusakančios įmonės finansinius bei veiklos rodiklius. Tačiau finansinių rezultatų ir pokyčių, bei įmonės valdymo tikslams įgyvendinti plačiai yra naudojami santykiniai finansiniai rodikliai. Iš dalies, jų populiarumą lemia paprastas skaičiavimas ir galimybę reikalingus duomenis gauti iš finansinių ataskaitų.

Įmonės aplinkos analizė leidžia numatyti įmonės ateities planus ir plėtros galimybes, prisitaikant prie rinkų daromos įtakos. Labai svarbu yra stebėti tiek vidinę, tiek išorinę įmonės aplinką. Tačiau vidinei aplinkai įtaką gali daryti ir pati įmonė, todėl būtų tikslinga daugiau dėmesio skirti makroekonominiai aplinkai, kurios paveikti įmonė negali.

3. Pagrindiniai makroekonominiai rodikliai darantys poveikį įmonių veiklos rezultatams: bendrasis vidaus produktas, suderintas vartotojų kainų indeksas, nedarbo lygis, valstybės skola, vidutinis darbo užmokestis, eksportas, importas ir tiesioginės užsienio investicijos. Bendrojo vidaus produkto, eksporto, tiesioginių užsienio investicijų, vidutinio darbo užmokesčio rodiklių augimas daro teigiamą poveikį ir veiklos rezultatams, o suderintas vartotojų kainų indeksas, nedarbo lygis, valstybės skolos didėjimas, mažina įmonių pardavimo apimtį. Makroekonominės aplinkos kontekste, pagrindinis įmonių veiklos rodiklis, kuris atspindi veiklos rezultatus yra pardavimo pajamos.
4. Atlikta lyginamoji analizė parodė, kad šalies makroekonominiai rodikliai gerėja. Tai rodo ekonomikos augimo, visuomenės gerovės, bei įmonių plėtros perspektyvas.

Didžiausią įtaką baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamoms turi tokie rodikliai, kaip bendrasis vidaus produktas, nedarbo lygis, valstybės skola, vidutinis darbo užmokestis, importas ir eksportas, bei tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai. Išanalizavus rodiklius, pagal regresinę analizę, galima teigti, kad padidėjus bendrojo vidaus produkto apimtims 1 proc., baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos didėtų 1,59 proc. O 1 proc. padidėjęs nedarbas, lemtų pardavimo pajamų mažėjimą 0,80 proc. Valstybės skolos padidėjimas 1 proc., turėtų teigiamai paveikti baldų gamybos sektoriaus pajamas, kurios didėtų 0,94 proc. Pardavimo pajamos didėtų 1,04 proc., jei šalyje vidutinis darbo užmokestis padidėtų 1 proc. Tuo tarpu vienu procentu didėjant importui ir eksportui, pardavimo pajamos atitinkamai didėtų 1,73 proc. ir 1,60 proc. Tiesioginių užsienio investicijų įtaka taip pat svarbi ir šiam rodikliui padidėjus 1 proc., baldų gamybos sektoriaus pardavimo pajamos augtų 1,15

proc. Atlikus daugianarę regresinę analizę, paaiškėjo, kad bendrojo vidaus produkto ir vidutinio darbo užmokesčio pokyčiai, 99,1 proc. nusako baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamų pokyčius.

5. Atlikus prognozės skaičiavimus pagal regresijos lygtis, galima teigti, kad baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos 2021 metais sieks 2,3 mlrd. €, o tai palyginus su 2020 metais siekia 13 proc. didėjimą. Atlikus skaičiavimus pagal daugianarę regresinę lygtį, baldų gamybos sektoriaus įmonių pardavimo pajamos didės 5,39 proc., o pinigine išraiška sieks 2,1 mlrd. €. Matyti, kad pagal sudarytus modelius, apskaičiuotos 2021 metų prognozės žymiai skiriasi. Tačiau tiek vienu atveju, tiek kitu atveju, baldų gamybos sektoriaus pardavimo apimtys didės. O didėjančios pajamos lemia ekonomikos augimą, didėjančius darbo užmokesčius, augančią vartotojų perkamąją galią.

Atlikus tyrimą galima pateikti Lietuvos baldų gamybos sektoriaus įmonėms ir politikos formuotojams tokias **rekomendacijas**:

- Šiam sektoriuje Lietuvoje ypatingai svarbu pritraukiamos investicijos, todėl reiktų daugiau dėmesio skirti infrastruktūrai, darbuotojų kvalifikacijos kėlimui. Šalis galėtų padengti kvalifikacijos kėlimo kursus, mokymo programas ir seminarus, bei suteikti mokesťines lengvatas naujų įmonių įėjimui į rinką ar investicinių projektų įgyvendinimui.
- Kadangi daugiau nei pusę pagamintų baldų yra eksportuojama, svarbu tikslingai bendradarbiauti su eksporto rinkomis. Didžiosios Lietuvos baldų gamybos įmonės bendradarbiauja su IKEA, kuri ir daug investuoja į įmones Lietuvoje, bet taip pat yra daugelio įmonių vienintelė produkcijos pirkėja. O tai daro neigiamą įtaką įmonių pelningumui, nes nėra perspektyvų pelningumo augimui. Todėl įmonės turėtų daugiau dėmesio skirti savo prekės ženklo pristatymui galimiems užsienio partneriams, dalyvauti tarptautinėse parodose, skverbtis į eksporto rinkas aktyviau, ieškant kitų partnerių ir taip plėsti gamybą, turint ne tik vieną pirkėją.

Literatūros sąrašas

1. Adam A., Iacob S. E. (2012). Consequences and Possible Solutions of Financial Crisis. *Theoretical and Applied Economics*. Prieiga internetu: <http://store.ectap.ro/articole/812.pdf>
2. Agarwal V., Mokoaleli – Mokoteli T., & Taffler R. (2009). Behavioural Bias and Conflicts of Interest in Analyst Stock Recommendations. *Journal of Business Finance & Accounting*, 36(3-4), 384-418. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1111/j.1468-5957.2009.02125.x>
3. AGPC. (2013). On efficiency and effectiveness: some definitions. *Productivity Commission Staff Research Note*. Prieiga internetu: <http://www.pc.gov.au/>
4. Agrawal A., Matsa D. (2013). Labour unemployment risk and corporate financing decisions. *Journal of Financial Economics*, 108(2), 449-470. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2012.11.006>
5. Aleknavičienė V. (2011). *Įmonės finansų valdymas*. Kaunas: Spalvų kraitė. ISBN: 9789955921042
6. Aleknavičienė V. (2005) *Finansai ir kreditas*. Vilnius: Enciklopedija. ISBN: 9986-546-99-0
7. Ales L., Maziero P., Yared P. (2014). A theory of political and economic cycles. *Journal of Economic Theory*, 153, 224-251. Prieiga internetu: <http://dx.doi.org/10.1016/j.jet.2014.07.004>
8. Ashurst C., Hodges J. (2010). Exploring Business Transformation: The Challenges of Deceloping a Benefits Realization Capability. *Journal of Change Management*. <https://doi.org/10.1080/14697011003795685>
9. Andriušaitienė D., Drejeris R., Jakutis A. ir kt. (2016). *Ekonomikos teorija: vadovėlis*. Vilnius: Technika. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.20334/1554-S>
10. Audito ir apskaitos tarnyba. *1-asis verslo apskaitos standartas „Finansinė atskaitomybė“*. [žiūrėta: 2021-12-09]. Prieiga internetu: <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/Svarbi-informacija/1-VAS-6-redakcija.pdf>
11. Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius V. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos (mokomasis žodynas)*. Vilniaus pedagoginis universitetas. ISBN: 9986-869-47-1
12. Bagdonienė L., Hopenienė R. (2009). *Paslaugų marketingas ir vadyba*. Kaunas: Technologija. ISBN: 9789955256564
13. Ball L., Jalles, J., Loungani P. (2015). Do forecasters believe in Okun's Law? An assessment of unemployment and output forecasts. *International Journal of Forecasting*, 31(1), 176-184. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2014.03.009>
14. Berčiūnas A., Bakanauskas A. (2020). Virtualių vartotojų aptarnavimo gerinimas: teorinis aspektas. *Lietuvos aukštųjų mokyklų vadybos ir ekonomikos jaunųjų mokslininkų Konferencijų darbai*. [žiūrėta: 2021-12-11]. Prieiga internetu: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/127128/2/ISSN2538-6778_2020_V_23.PG_41-46.pdf
15. Bernatonytė D. (2004). *Tarptautinės prekybos pagrindai*. Kaunas: Technologija
16. Bhunia A., Mukhuti S. S., Roy S. G. (2011). Financial Performance Analysis – A Case Study. *Current Research Journal of Social Sciences*. Prieiga internetu: <https://www.airitilibrary.com/Publication/alDetailedMesh?docid=20413246-201105-201612270036-201612270036-269-275>
17. Blachard O. (2007). *Makroekonomika: vadovėlis*. Vilnius: Tyto alba. ISBN: 978-9986-16-545-3

18. Böhm V. (2017) *Macroeconomic Theory*. ISBN: 978-3-319-60149-6. <https://link.springer.com/book/10.1007%2F978-3-319-60149-6>
19. Bonča P. D., Tainikar M., Ponikvar N., Mörec B. (2017). Firm Growth Types and Key Macroeconomic Aggregates Through the Economic Cycle. *Journal of Business Economics and Management*, 19(1): 138-153. eISSN 2029-4433. Prieiga internet: <https://doi.org/10.3846/16111699.2017.1422798>
20. Budrikenė R., Paliulytė I. (2012). Bankroto prognozavimo modelių pritaikomumas skirtingo mokumo ir pelningumo įmonėms. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2(26). 90-103. ISSN 1648-9098.
21. Buškevičiūtė E. (2008). *Viešieji finansai*. Kaunas: Technologija. ISBN: 9789955250166
22. Checherita – Westphal C., Rother P. (2012). The impact of high government debt on economic growth and it's channels: An empirical investigation for the euro area. *European Economic Review*, 56(7), 1392-1405. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2012.06.007>
23. Cibulskienė D., Butkus M. (2009). *Investicijų ekonomika: finansinės investicijos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISBN: 9789986389538
24. Consler J., Lepak G. M., & Havranek S. F. (2011). Earnings per share versus cash flow per share as predictor of dividends per share. *Managerial Finance*, 37(5), 482-488. ISSN: 0307-4358. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1108/03074351111126960>
25. Crucini M., Kose M., Otrok C. (2011). What are the driving forces of international business cycles? *Rewiev of Economic Dynamics*, 14(1), 156-175. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.red.2010.09.001>
26. Čiegis R. (2012). *Makroekonomika*. Vilniaus universiteto leidykla. ISBN 978-609-459-022-1
27. Dahiyat A. (2016). Does Liquidity and Solvency Affect Banks Profitability? Evidence from Listed Banks in Jordan. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Maanagement Sciences*, 6(1), p. 35-40. E-ISSN: 2225-8329. Prieiga internetu: https://hrmars.com/papers_submitted/1954/Article_06_Does_Liquidity_and_Solvency_Affect_Banks_Profitability.pdf
28. Danilevičienė I., Lukštytė V. (2017). Tiesioginių užsienio investicijų įtakos šalies ekonomikos konkurencingumui vertinimas. *Verslas XXI amžiuje*, 9(2), 183-196. Prieiga internetu: <https://journals.vgtu.lt/index.php/MLA/article/view/549/398>
29. Dhillon A., Vachhrajani H. (2012). Impact of Operational Efficiency on Overall Profitability – A Case Study of GIPCL. *Amrita School of Business Working Paper*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/273127465_Impact_of_Operational_Efficiency_on_Overall_Profitability- A Case Study of GIPCL
30. Drilingas B., Čiburienė J., Snieška V. (1997). *Makroekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
31. Dzikevičius A., Jonaitienė B. (2015). Finansinių santykinių rodiklių, geriausiai įvertinančių skirtinguose Lietuvos sektoriuose veikiančias įmones, paieška. *Verslas: teorija ir praktika*. 16(2), 174-184. [žiūrėta: 2021-12-10]. eISSN 1852-4202
32. Eggoh J., Khan M. (2014). On the nonlinear relationship between inflation and economic growth. *Research in Economics*, 68(2), 133-143. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.rie.2014.01.001>

33. Foer A. (2015). On the Inefficiencies of Efficiency as the Single-minded Goal of Antitrust. *The Antitrust Bulletin*, 60(2), 103-127. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1177%2F0003603X15585981>
34. Garškaitė – Milvydienė K. (2011). Įmonių bankroto grėsmės diagnostika. *Daktaro disertacija*. Vilnius: Technika. ISBN: 978-9955-28-782-7. Prieiga internetu: http://dspace.vgtu.lt/bitstream/1/4104/1/1855_Garskaite-Milvydiene_Disertacija.pdf
35. Guimón, J., Filippov, S. (2012). Competing for high-quality FDI: management challenges for investment promotion agencies. *Institutions and Economies*, 4(2), 25-44. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/238598246_Competing_for_High-quality_FDI_Management_Challenges_for_Investment_Promotion_Agencies?enrichId=rgreq-001c39e6798f985f1cb8fa67c345ace9-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzIzODU5ODI0NjtBUzoxMDE0NjY0NDIzMDU1MzZAMTQwMTIwMjg5NTg3OQ%3D%3D&el=1_x_2&esc=publicationCoverPdf
36. Idenyi O., Ifeyinwa A., Samuel O., & Chibuzor C. (2017). Capital Market Indicators and Economic Growth in Nigeria; An Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 2(3), 1-16. DOI: 10.9734/AJEBA/2017/32549
37. Jakobsen T., Listhaug O. (2012). Issue ownership, unemployment and support for government intervention. *Work, employment and society*, 26(3), 396-411. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1177%2F0950017012438574>
38. Jaruševičienė L., Selatni M. (2017). Pardavimo pelningumo palyginamoji analizė Lietuvos pieno perdirbimo įmonėse. *Akademinių jaunimo siekiai: ekonomikos, vadybos, teisės ir technologijų žvalgos: XIV-osios tarptautinės studentų mokslinės – metodinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Klaipėda: Lietuvos verslo kolegija, 96-101, 2017. ISSN 2029-0217 Prieiga internetu: https://www.ltvk.lt/file/repository/XIV_osios_tarptautines_studentu_mokslines_metodines_konferencijos_straipsniu_rinkinys_20171.pdf
39. Jasilionienė R., Tamošiūnienė R. (2008). Ryšių su klientais valdymo sistemų investicijų efektyvumo vertinimas: investicijų gražos metodo taikymo teoriniai ir praktiniai sprendimai. *Verslas: teorija ir praktika*, 9(3): 221-228.
40. Jurkaitienė S., Kiyak D., Bružaitė E. (2017). Verslo aplinkos veiksnių įtaka įmonių mokumui. *Apskaitos ir finansų mokslas ir studijos: problemos ir perspektyvos*. 11(1), 14-23; eISSN 2351 – 5597. [žiūrėta: 2021-12-11]. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.15544/ssaf.2017.02>
41. Kavaliauskienė Ž., Latvėnienė V. (2018). Tvarioji žmoniškųjų išteklių valdymo veiklos koncepcija. *Mokslo taikomieji tyrimai Lietuvos kolegijose*. 14; 81-86. [žiūrėta: 2021-12-13]. Prieiga internetu: <https://vb.svako.lt/object/elaba:33689234/>
42. Kieso D. E., Waygandt J. J. & Warfield T. D. (2019). *Intermediate Accounting. USA: John Wiley and Sons*. ISBN: 978-1-119-50368-2
43. Kremer S., Bick A., Nautz D. (2013). Inflation and growth: new evidence from a dynamic panel threshold analysis. *Empirical Economics*, 6(4), 1-18. Prieiga internetu: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00181-012-0553-9>
44. Kukhta K. O., & Dorogan L. O. (2015). A DEA – analysis as method of estimation of efficiency of production in agricultural enterprises. *Economy of AIC*. 10, 93-104
45. Kumar P. (2017). Impact of Earning per Share and Price Earnings Ratio on Market Price of Share: a Study on Auto Sector in India. *International Journal of Research – GRANTHAALAYAH*, 5(2), 113-118. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.29121/granthaalayah.v5.i2.2017.1710>

46. Kušleikienė L., Šivičkienė R. (2021). Tiesioginių užsienio investicijų poveikis tarptautinei prekybai. *Studijos kintančioje verslo aplinkoje*. 63-69. ISSN 2029-2813. [žiūrėta: 2021-12-10]. Prieiga internetu: https://leda.lt/images/documents/Studijos_kintancioje_verslo_aplinkoje_2021.pdf#page=63
47. Levišauskaitė K., Rūškys G. (2003). *Valstybės finansai*. Kaunas: VDU leidykla. e.ISBN 978-9955-12-910-3
48. Lietuvos Bankas. Lietuvos ekonomikos apžvalga 2019. [žiūrėta: 2021-12-07]. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/Lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2019-09.pdf
49. Lietuvos Bankas. Lietuvos ekonomikos apžvalga 2020. [žiūrėta: 2021-12-07]. Prieiga internetu: https://www.lb.lt/uploads/documents/files/musu-veikla/ekonomikos-analize-prognozes/Isores_sektorius_LEA_20-09.pdf
50. Lietuvos statistikos departamentas [žiūrėta: 2021-11-12]. Prieiga internetu: [https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/#/](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/)
51. Lileikienė A., Jermakovičienė A. (2011). Makroekonominių veiksnių įtaka vartotojų elgsenai vartojant dujas. *Journal of Management*. ISSN 1648-7974. <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367181671698/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
52. Mackevičius J., Giriūnas L., Valkauskas R. (2014). *Finansinė analizė: vadovėlis*. Vilnius: VU leidykla, ISBN: 9786094593697
53. Mackevičius J., Poškaitė D., Villis L. (2011). *Finansinė analizė*. Vilnius: MRU Leidybos centras. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16765/9789955192848.pdf?sequence=1>
54. Madhavan M., Sharafuddin M. A. Wangtueai S. (2021). Assessing Trade Attractiveness Using International Marketing Environmental Factors and Fuzzy DEMATEL. *Global Business Review*. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1177%2F09721509211046335>
55. Matovic I. M. (2020). PESTEL Analysis of External Environment as a Success Factor of Startup Business. *Consciens Conference on Science and Society*, 96-102. Prieiga internetu: <http://society.education/wp-content/uploads/2020/10/015IM.pdf>
56. McConnell C. R., Brue S. L., Flynn S. M. (2015). Economics principles, problems, and policies. *Unites States: Mc Graw-Hill Education*. ISBN: 978-0-07-337569-4. Prieiga internetu: https://faculty.ksu.edu.sa/sites/default/files/eb_mcconnell_econ.18e.pdf
57. Melnikas, B., Chlivickas, E., Jakūbavičius, A. (2008). *Tarptautinis verslas*. Vilnius: Technika.
58. Melnikas B., Chlivickas E., Jokūbavičius A. (2014). *Tarptautinis verslas. Tarptautinės vadybos įvadas*. Vilnius: Technika.
59. Mokhova N., Zinecker M. (2014). Macroeconomic factors and corporate capital structure. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 110, 530-540. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.897>
60. Mott G. (2005). Accounting for Non-Accountants: A Manual for Managers and Students. *London: Kogan Page Limited*. ISBN: 9780749444167
61. Nasdaq OMX. (2010). *Įmonių finansinė analizė: rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius. ISBN 978-609-95195-0-0. Prieiga internetu: https://www.nasdaqbaltic.com/files/vilnius/leidiniai/Rodikliu_skaiciavimo_metodika-final.pdf

62. Nábrádi A., Pető K., & Orbán I. (2009). Analysis of Efficiency Indicators. *Agricultural Economics and Rural Sociology*. Prieiga internetu: <http://real.mtak.hu/6949/1/1195039.pdf>
63. Philip M. (2010). Factors affecting Business success of small & medium enterprises (SMEs). *Asia Pacific Journal of Research in Business Management*, 1(2),1-15. ISSN 2229-4104. Prieiga internetu: https://www.academia.edu/3318582/Factors_affecting_business_success_of_small_and_medium_enterprises_SMEs
64. Pilinkienė V. (2009). Forecasting environment and its factors when assessing the competitive market demand. *Economics & management*, 14. [žiūrėta: 2021-12-12]. ISSN 1822-6515. Prieiga internetu: <http://ecomanager.ktu.lt/index.php/Ekv/article/viewFile/9486/4809>
65. Rahman M. S. (2017). The Advantages and Disadvantages of Using Qualitative and Quantitative Approaches and Methods in Language “Testing and Assessment“ Research: A Literature Review. *Journal of Education and Learning*; 6(1). E-ISSN 1927-5269; Prieiga internetu: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1120221.pdf>
66. Rakauskienė, G., Tamošiūnienė, R. (2013). Šalies konkurencingumą lemiantys veiksniai. *Verslas: teorija ir praktika*. 14(3): 177-187. ISSN: 1822-4202
67. Rosen H. S., Gayer T. (2010). Public Finance. *Singapore: McGraw Hill*. ISBN: 978-0073511351
68. Samnani A. (2014). Macro – Environmental Factors Effecting Fast Food Industry. *Food Science and Quality Management*, 31. ISSN: 2225-0557. Prieiga internetu: <https://iiste.org/Journals/index.php/FSQM/article/view/15571/15998>
69. Sammut-Bonnici T., Galea D. (2015). PEST analysis. *Wiley Encyclopedia of Management: John Wiley & Sons*, 12. Prieiga internetu: <http://dx.doi.org/10.1002/9781118785317.weom120113>
70. Schiller B. R., Gebhardt K. (2018). The macro economy today. *McGraw-Hill Education*, 15. ISBN: 978-1260105155
71. Sirola N., Pitesa M. (2018). The Macroeconomic Environment and the Psychology of Work Evaluation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. ISSN 0749-5978. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2017.09.003>
72. Skipitis L. (2020). Makroekonominių veiksnių poveikis Nasdaq OMX Vilnius indeksui. *Tarptautinės studentų mokslinės – praktinės konferencijos. Ekonomika. Verslas. Vadyba*. 140 – 144. [žiūrėta: 2021-12-05]. Prieiga internetu: https://ekf.viko.lt/media/uploads/sites/7/2015/06/Konferencija_Ekon_Verslas_Vadyba_2020-straipsniai.pdf#page=140
73. Skominas V. (2006). *Makroekonomika: vadovėlis*. Vilnius: VU leidykla.
74. Slavinskaitė N., Koniuchovaitė R., Stanislovaitytė E. (2017). Nedarbo lygio poveikio bendrajam vidaus produktui Baltijos šalyse analizė. *Verslas XXI amžiuje*. eISSN 2029-7149. Prieiga internetu: <http://jmk.vvf.vgtu.lt/index.php/Verslas/2017/paper/viewFile/73/77>
75. Snieška V. ir kt. (2005). *Makroekonomika: vadovėlis*. Kaunas: Technologija. ISBN 9955-09-826-0
76. Snieška V. ir kt. (2000). *Mikroekonomika*. Kaunas: Technologija. ISBN 9986-13-350-8
77. Sorooshian S., Norzima Z., Yusof I., Rosnah Y., Pahang M. (2011). Relationship Between Drivers of Performance in Smaller Firms. *Middle – East Journal of Scientific Research*. Prieiga internetu: [https://www.idosi.org/mejsr/mejsr9\(4\)11/4.pdf](https://www.idosi.org/mejsr/mejsr9(4)11/4.pdf)
78. Stundžienė A., Bliukienė R. (2012). Ekonomikos svyravimų įtaka įmonių veiklos rezultatams. *Business: Theory and Practice*. ISSN 1822-4202

79. Svetikas K. Ž., Arimavičiūtė M. (2012). *Strateginis valdymas: vadovėlis*. Vilnius: MRU leidykla. ISBN 978-9955-19-426-2. Prieiga internetu: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16845/9789955194255.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
80. Šeputienė J. (2012). *Makroekonomikos teorija: mokomoji knyga*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. ISBN 9786094301476
81. Škėlaitė B., Mačiulytė – Šniukienė A. (2019). Gamybinių įmonių veiklos efektyvumo vertinimo teoriniai aspektai ir modelis. *Ekonomika ir vadyba. VGTU*. eISSN 2029-7149. Prieiga internetu: <http://jmk.vvf.vgtu.lt/index.php/Verslas/2019/paper/viewFile/375/151>
82. Taylor T. (2008). *Principles of Macroeconomics*. FreeLoad Press.
83. Talat A. (2010). Ownership Structure and Cash Flows as Determinants of Corporate Dividend Policy in Pakistan. *International Business Research*, 3(3). DOI: 10.5539/ibr.v3n3p210. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/44298420_Ownership_Structure_and_Cash_Flows_A_s_Determinants_of_Corporate_Dividend_Policy_in_Pakistan
84. Tamulevičienė D. (2016). Methodology of complex analysis of companies' profitability. *Entrepreneurship and sustainability issues*. 4(1), 53-63. ISSN 2345-0282
85. Tulsian Dr. M. (2014). Profitability Analysis (A comparative study of SAIL & TATA Steel). *IOSR Journal of Economics and Finance*, 3(2), 19-22. Prieiga internetu: <https://www.iosrjournals.org/iosr-jef/papers/vol3-issue2/Version-1/C03211922.pdf>
86. Valiūnaitė A. (2016). Veiklos vertinimo sistemų pritaikomumas verslo praktikoje. *KTU Magistro darbas*. Prieiga internetu: <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:15882664/>
87. Valkauskas R., Mackevičius J. (2010). Integruota įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų analizės metodika. *Verslas: teorija ir praktika* (3): 213-221. ISSN 1822-4202; doi: 10.3846/btp.2010.24
88. Vause B. (2005). Guide to Analyzing Companies. U.K.: Profile Books Ltd. ISBN: 9781861979858
89. Venkatesh S., Ramachandran Dr. S. (2014). Performance Measurement and Management System – Inter Company Case Study Approach – Tamilnadu, India. *IOSR Journal of Business and Management*, 16 (1), 01-12. Prieiga internetu: <https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol16-issue1/Version-6/A016160112.pdf>
90. Versli Lietuva (2018). Lietuvos baldų sektorius. [žiūrėta: 2021-11-14]. Prieiga internetu: <https://www.verslilietuva.lt/eksportuok/eksporto-strategijos/lietuvas-baldu-sektorius/>
91. Vinayagathan T. (2013). Inflation and economic growth: A dynamic panel threshold analysis for Asian economies. *Journal of Asian Economics*, 26, 31-41. Prieiga internetu: <https://doi.org/10.1016/j.asieco.2013.04.001>
92. VšĮ LR apskaitos institutas. *5-asis verslo apskaitos standartas „pinigų srautų ataskaita“*. [žiūrėta: 2021-12-10]. Prieiga internetu: <http://www.avnt.lt/assets/Veiklos-sritys/Apskaita/VAS/Priimti-standartai/5-VAS-2-redakcija.pdf>
93. Zofio J. L., Pastor J. T. & Aparicio J. (2013). The directional profit efficiency measure: on why profit inefficiency is either technical or allocative. *Journal of Productivity Analysis*, 40(3), 257-266. Prieiga internetu: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs11123-012-0292-0>
94. Wonnacott P., Wonnacott R. (1998). *Mikroekonomika*. Piligrifija ir informatika.

Informacijos šaltinių sąrašas

1. Asociacija „Žinių ekonomikos forumas“. (2012). *Klasterių studija*. Vilnius. [žiūrėta: 2021-11-27]. Prieiga internetu: https://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Inovacijos/tyrimai_analizes/Klasteriu_studija_2012.pdf
2. Degutis G. (2018). Baldų gamybos sektoriaus eksporto plėtros galimybių vertinimas. *Magistro darbas*. [žiūrėta: 2021-11-27]. Prieiga internetu: <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:28523115/>
3. Dėl ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus patvirtinimo (2007). [žiūrėta: 2021-11-11]. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.309099>
4. Investopedia. *Macroeconomics*. [žiūrėta: 2021-11-27]. Prieiga internetu: <https://www.investopedia.com/terms/m/macroeconomics.asp#understanding-macroeconomics>
5. Investopedia. *Macro Environment*. [žiūrėta: 2021-11-27]. Prieiga internetu: <https://www.investopedia.com/terms/m/macro-environment.asp>
6. Lietuvos statistikos departamentas [žiūrėta: 2021-11-12]. Prieiga internetu: [https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/#/](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=4c919020-9559-4fcd-a7ab-8f6e68e1cd9e#/)
7. Lietuvos statistikos departamentas (2020). *Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis*. Verslas Lietuvoje. [žiūrėta: 2021-11-13]. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/verslas-lietuvoje-2020/vidutinis-menesinis-darbo-uzmokestis>
8. Lubauskas G. (2019). Lietuvos baldų gamybos sektoriaus konkurencingumo vertinimas. *Baigiamasis magistro projektas*. [žiūrėta: 2021-11-27]. Prieiga internetu: <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:36954686/>
15. Verslo žinios (2021). Pernai augo ir realusis darbo užmokestis, ir nedarbas. [žiūrėta: 2021-11-13]. Prieiga internetu: <https://www.vz.lt/verslo-valdymas/2021/01/29/pernai-augo-ir-realusis-darbo-uzmokestis-ir-nedarbas>
10. Verslo žinios (2019). Vidutinė alga „į rankas“ Lietuvoje perkopė 800 Eur. [žiūrėta: 2021-11-13]. Prieiga internetu: <https://www.vz.lt/verslo-valdymas/personalo-valdymas/2019/05/28/vidutine-alga-i-rankas-lietuvoje-perkope-800-eur>

Priedai

1 priedas. Koreliacinė analizė

		Correlations								
		Pardavimų pajamos	BVP	Suderintas vartotojų kainų indeksas	Nedarbo lygis	Valstybės skola	Vidutinis darbo užmokestis	Importo apimtys	Eksporto apimtys	Tiesioginės užsienio investicijos
Pardavimų pajamos	Pearson Correlation	1	,995**	-,068	-,881**	,846**	,954**	,911**	,930**	,926**
	Sig. (2-tailed)		<,001	,842	<,001	,001	<,001	<,001	<,001	<,001
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
BVP	Pearson Correlation	,995**	1	-,006	-,863**	,838**	,968**	,911**	,928**	,936**
	Sig. (2-tailed)	<,001		,986	<,001	,001	<,001	<,001	<,001	<,001
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Suderintas vartotojų kainų indeksas	Pearson Correlation	-,068	-,006	1	,042	-,194	-,019	,129	,081	-,053
	Sig. (2-tailed)	,842	,986		,902	,567	,957	,705	,814	,878
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Nedarbo lygis	Pearson Correlation	-,881**	-,863**	,042	1	-,585	-,732*	-,892**	-,856**	-,657*
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,902		,059	,010	<,001	<,001	,028
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Valstybės skola	Pearson Correlation	,846**	,838**	-,194	-,585	1	,895**	,646*	,731*	,936**
	Sig. (2-tailed)	,001	,001	,567	,059		<,001	,032	,011	<,001
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Vidutinis darbo užmokestis	Pearson Correlation	,954**	,968**	-,019	-,732*	,895**	1	,793**	,831**	,982**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,957	,010	<,001		,004	,002	<,001
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Importo apimtys	Pearson Correlation	,911**	,911**	,129	-,892**	,646*	,793**	1	,988**	,765**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,705	<,001	,032	,004		<,001	,006
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Eksporto apimtys	Pearson Correlation	,930**	,928**	,081	-,856**	,731*	,831**	,988**	1	,822**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,814	<,001	,011	,002	<,001		,002
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Tiesioginės užsienio investicijos	Pearson Correlation	,926**	,936**	-,053	-,657*	,936**	,982**	,765**	,822**	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,878	,028	<,001	<,001	,006	,002	
	N	11	11	11	11	11	11	11	11	11

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

2 Priedas. Pardavimų pajamų ir BVP regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,995 ^a	,990	,989	43243,503

a. Predictors: (Constant), BVP

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1675281072589,565	1	1675281072589,565	895,872	<,001 ^b
	Residual	16830005219,163	9	1870000579,907		
	Total	1692111077808,728	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), BVP

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-837246,816	76619,526		-10,927	<,001
	BVP	58,259	1,946	,995	29,931	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

3 Priedas. Pardavimų pajamų ir nedarbo lygio regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,881 ^a	,776	,752	205028,291

a. Predictors: (Constant), Nedarbo lygis

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1313781675920,468	1	1313781675920,5	31,253	<,001 ^b
	Residual	378329401888,259	9	42036600209,807		
	Total	1692111077808,728	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Nedarbo lygis

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2556766,981	212082,505		12,056	<,001
	Nedarbo lygis	-106995,701	19138,968	-,881	-5,590	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

4 Priedas. Pardavimų pajamų ir valstybės skolos regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,846 ^a	,716	,685	230901,054

a. Predictors: (Constant), Valstybės skola

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1212273407116,598	1	1212273407116,6	22,738	,001 ^b
	Residual	479837670692,130	9	53315296743,570		
	Total	1692111077808,728	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Valstybės skola

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	115105,386	282901,511		,407	,694
	Valstybės skola	84,504	17,722	,846	4,768	,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

5 Priedas. Pardavimų pajamų ir vidutinio darbo užmokesčio dydžio regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,954 ^a	,911	,901	129607,750

a. Predictors: (Constant), Vidutinis darbo užmokestis

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1540927558678,6	1	1540927558678,6	91,732	<,001 ^b
	Residual	151183519130,099	9	16798168792,233		
	Total	1692111077808,7	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Vidutinis darbo užmokestis

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-62412,273	159899,369		-,390	,705
	Vidutinis darbo užmokestis	2362,740	246,692	,954	9,578	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

6 Priedas. Pardavimų pajamų ir importo apimčių regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,911 ^a	,830	,811	178775,055

a. Predictors: (Constant), Importo apimtys

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1404466395710,7	1	1404466395710,7	43,944	<,001 ^b
	Residual	287644682098,04	9	31960520233,115		
	Total	1692111077808,7	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Importo apimtys

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-1041775,365	375645,453		-2,773	,022
	Importo apimtys	94,076	14,192	,911	6,629	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

7 Priedas. Pardavimų pajamų ir eksporto apimčių regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,930 ^a	,866	,851	158919,406

a. Predictors: (Constant), Eksporto apimtys

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1464812680169,900	1	1464812680169,90	58,000	<,001 ^b
	Residual	227298397638,827	9	25255377515,425		
	Total	1692111077808,728	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Eksporto apimtys

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-849781,590	302202,748		-2,812	,020
	Eksporto apimtys	93,879	12,327	,930	7,616	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

8 Priedas. Pardavimų pajamų ir tiesioginių užsienio investicijų apimčių regresinė analizė

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,926 ^a	,857	,841	164096,704

a. Predictors: (Constant), Tiesioginės užsienio investicijos

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1449761523504,0	1	1449761523504,0	53,839	<,001 ^b
	Residual	242349554304,71	9	26927728256,078		
	Total	1692111077808,7	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Tiesioginės užsienio investicijos

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
		B	Std. Error			
1	(Constant)	-219052,172	229141,467		-,956	,364
	Tiesioginės užsienio investicijos	104,034	14,178	,926	7,338	<,001

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

9 Priedas. Daugianarės regresinės analizės skaičiavimų rezultatai

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,999 ^a	,998	,994	32348,539

a. Predictors: (Constant), Tiesioginės užsienio investicijos, Nedarbo lygis, Eksporto apimtys, Valstybės skola, Vidutinis darbo užmokestis, Importo apimtys, BVP

b. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1688971793808,879	7	241281684829,840	230,576	<,001 ^b
	Residual	3139283999,848	3	1046427999,949		
	Total	1692111077808,728	10			

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos

b. Predictors: (Constant), Tiesioginės užsienio investicijos, Nedarbo lygis, Eksporto apimtys, Valstybės skola, Vidutinis darbo užmokestis, Importo apimtys, BVP

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-2272133,805	1166218,585		-1,948	,147
	BVP	172,169	62,708	2,941	2,746	,071
	Nedarbo lygis	27124,656	28796,609	,223	,942	,416
	Valstybės skola	18,262	14,597	,183	1,251	,300
	Vidutinis darbo užmokestis	-4099,429	1934,205	-1,656	-2,119	,124
	Importo apimtys	-12,291	39,600	-,119	-,310	,777
	Eksporto apimtys	-42,418	51,059	-,420	-,831	,467
	Tiesioginės užsienio investicijos	23,545	28,761	,209	,819	,473

a. Dependent Variable: Pardavimų pajamos